

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő. NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félvre

12 kor.
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

A szellem harcza.*

Irta: Péchy Árpád, ev. ref. lelkész.

Jelentésemet mint rendesen, jelenleg is egy általános érdekű egyháztársadalmi eszme tárgyalásával kívánom bevezetni. Mert nekünk protestánsoknak, kik lépést kell hogy tartsunk a haladó kor szellemével, időről-időre vizsgálódásunk tárgyává kell, hogy tegyük azokat a jelenségeket, a melyek az emberiség fejlődésére emelőleg vagy bénítólag hatnak, hogy szorgos kutatás és megfigyelés után megtalálhassuk a helyes eszközöket, a melyek által Isten országa magasztos eszméit embertársaink javára értékesíthessük. Mert, mélyen tisztelt közgyűlés, bár igaz, hogy a vallás az egyén lelkiismereti dolga, de a társadalom egyénekből áll és így az egyének lelkiismeretének tisztaságától, önzetlenségétől és ihletettségétől függ a társadalom boldogsága. Ezért vallási kérdéssel, eszmei dolgokkal minden öntudatos társadalomnak kell foglalkoznia és így mi is, mint anyaszentegyházunknak és hazánknak hű fiait, mint igaz kálvinisták és magyarok, nem lehetünk közönyösek e kérdésekkel szemben.

A mai kort az anyagiasság korának nevezzük. Kenyér és világszerinti jólét, a mi után fut millió és millió ember. Ma az anyagi élet harczára neveli a szülő gyermekét és ha teszi, jól teszi. De a helyes nemzetgazdaságtan a fizikai czélszerűség mellett nem hagyhatja számításon kívül a lélektani és erkölcsi motívumokat sem. Mert az emberi munka nemcsak fizikai, hanem egyuttal erkölcsi erőnyilvánulás is. — Azért homokra építene, a ki az emberi társadalmat csakis anyagi érdekre akarná felépíteni.

Az embernek nemcsak testi, de szellemi szükségletei is vannak. Nézzük csak, a zsidó nép egy könyvvel kezében, melyben Istennel való szövetsége van megírva, ötezer év óta annyi üldözés daczára fentartja magát és ragaszkodik hagyományaihoz. — Tekintsük a keresztes hadjáratok idejét, midőn a Krisztus sirjának megvédéséért egész népek itthon hagyták családjaikat, földjüket, vagyonukat és felke-rekedtek, hogy ezer mértföldnyi távolságra nélkülözések, sanyargatások, életveszedelmek között megmentsék a szent sirt. Avagy a magyarok a nemzeti ideálért, hitért, szabadságért nem ezer év óta ontják-e vérüket? A protestantizmus nem az evangélium fegyvereivel harcol-e ma is?

Ezekből látható, hogy a lelki szükséglet kielégítése elsőbrendű követelménye az embernek, mint

* Felolvasatott a brassói ev. ref. egyház közgyűlésén az 1902. évről szóló jelentéssel összefüggésbe hozva.

az anyagi, mert az embernek már teremtettségénél fogva a lelki tulajdonságok egész összességére van szüksége, hogy rendeltetése szerint élhessen a földön.

Korunkat ideges nyugtalanság jellemzi; a jog és igazság érzete egy új élet sejtelmeivel töltötte meg a nép rétegeinek lelkét; ez hozta létre a szociálizmust is, hogy azokat a kik anyagiakban nélkülöznek, anyagi előnyök és javak birtokába juttassa. De a szociálizmus mai törekvéseivel, ha csak az anyagi jólét czélja mellé, más magasabb vezető eszmékkel nem szövetkezik, soha sem fog érvényesülni. Megpróbálták már Uruguayban és máshol is a munkás állam berendezését, de mert nem tudtak adni a munkásoknak mást, mint kenyeret és jólétet, pár év múlva melancholikusok lettek és szétzüllöttek.

A materiálizmusnak megbocsáthatatlan hibája, hogy az erkölcsi fogalmak lényegének főleg hasznossági, czélszerűségi elemeivel foglalkozik és elhanyagolja az erények azon csoportját, melyek az önzetlenség, a lemondás, önfeláldozás fontos lélektani tényeit foglalják magukba. A materiálizmus szerint minden dolog a világon egyedül az anyagmozgásból származik, melynek törvényei ugyanazok az élet legkülönbözőbb phisikai és szellemi, testi és erőbeli, egyéni és társadalmi összes nyilvánulásaiban. Tehát szerintük nincsen személyes Isten.

Korunk szelleme így jutott meghasonlásba önmagával, nem tudja kiegyenlíteni értelmi és erkölcsi igazságait. Eles ellentét támadt a hit és ismeret között. Ugy tetszik sokak előtt, mintha a tudomány csak arra való lenne, hogy minél több ablakot nyisson fel a természet titkaiból, hogy annál sötétebb homály borítsa a hitet. A materiálizmus tervszerűleg terjeszti a vallástalanságot. Szelleme átjárja a tudományokat, az irodalmat, a napi sajtót, ezek révén behatolt a családok szentélyébe és ott az egyének hitét, vallását megtöltötte mindenféle kételylyel az isteni dolgok iránt.

Igy állott elé azután egy olyan társadalom, a melynek tagjai hitükben gyengék, erkölcsükben lankadtak, egyháziasságukban közönyösek. Ma nagy a meggyőződésnélküli keresztyének száma, kik keresztyének, mert megkereszteltettek, szokásból, divatból; kik ide vagy oda áttérnek meggyőződés nélkül anyagi előnyökért, kegyért; kiknek se Istene, se Megváltója, se erkölcsi egyénisége nincsen.

Az ilyen keresztyének ijesztő módon elszaporodtak épen úgy a római, mint a protestáns egyházakban. Csakhogy míg a római egyházban, mely egy hatalmas világhatalmi szervezet és a melynek feje, bár csak gyarló ember, de azért csalahatatlannak

mindentudónak, vagyis földi Istennek hirdeti magát és azt állítja, hogy befolyása van az égi dolgok menetére is; a birtokában levő nagy vagyonnal és császári és királyi monarchikus összeköttetésekkel fényt és parádét, pompát és látványosságot, ígéretekkel és jutalékokkal tud nyújtani közönségének. Így, bár szíveket újra nem teremt és élőhitet világra nem hoz, nála mégis az egyházi közönyösség kevésbé szembe-tűnő, mert egy sereg pap és a sok látványosságban, érzéki csudákban hívő tömeg veszi körül, neki pedig ép ez kell; a közöny a világi értelmesekek részén ez lét eleme, mert míg azok nem vizsgálódnak a hit dolgában, addig ő a tömeget nyugodtan vezeti hatalmi céljai javára. Ellenben a puritán és világi javakban nem bővülködő protestáns egyházban a világi elem egyháziatlansága halálos baj, mert nálunk a világi elem a papságnak az egyházkormányzásban egyenjogú társa és ha ez csak egy kicsit is gyengül a hitben és az egyháziasságban, az egyház mindjárt nagyon is megérzi e fogyatékoságot. Megérzi, mert nekünk protestánsoknak nincsenek világi panaceáink, mint a pápistáknak; nekünk, mint a lelkiismereti szabadság evangéliumi talajából életre kelt népnek benső erkölcsi erőre van szükségünk, ha élni akarunk és épen az erkölcsi erőnek ez a többlete kezd hiányzani már egyházunk tagjaiban. A hitbeli kétke-dés és a haszonlesés lejtőre vezette a prot. egyházat. Nem azért, mintha a prot. között fokozottabb volna az erkölcsi baj, mert a mennyire a bűnügyi statisztikából az erkölcsi állapotokra következtetni lehet, ép a protestánsok között legkedvezőbbek az erkölcsi állapotok, hanem azért, mert a vallásos öntudat és élő hit nélkül a protestantizmus olyan, mint a szárnyaszegett madár, nem tud emelkedni és így mert egy az isteni kijelentés közvetlenségét pótoló, pápás közvetítésbe nem hiszen, sőt elveinél fogva nem is hihet, a közöny fagya dermeszti idegrendszerét.

Protestáns keresztyén felfogás szerint a vallásos hit rendeltetése, hogy a láthatót a láthatatlannal, a jelent a jövővel, az elmúlt az örökkévalóval, a földet az éggel, az embert az Istennel összekösse és a földi lét szenvedéseire, mint mennyei balzsamot a vallás írját helyezze. A mi kálvinista felfogásunk szerint, a ki megelégszik a földi élet mulandóságával és az örök életet megtagadja: önmagát taszítja a vigasztalan, reménytelen sötétségbe. Nálunk a halál után nincsen engesztelő szentmise-áldozat jó pénzért tartva, nálunk hite és cselekedetei szerint áll vagy esik az Isten előtt mindenki, a mint Jézusunk nyilván tanítja.

A vallástalanság elterjedését az anyagi elvű tudományosság befolyásának tudhatjuk be sok részben; mert ez azt tanítja, hogy az ember sohasem emancipálhatja magát az anyagtól, ezért eszményeit egyedül a természet helyi körülményeiből készíti. — Az embernek szerinte létföltételei, küzdése, földje, levegője, saját teste és ösztönei válnak ideáljaivá. A mi neki hasznos, célszerű, jó, azt megszokja és lesz erénye, a mi neki kellemes, azt tekinti szépségnek, a mi ellen küzd, az rossz; és igaz csak az, a mi vele történik. Így készülnek az erkölcsök. A materializmus szerint az ember csinálja erkölcsét, azt állítja, ha ő nem készítené, nem is létezne erkölcs a világon.

Ez az életelv az ember felelősség tudatát természetesen elbénítja és élénk vágyat ébreszt a lelkekbe a világ szerint való hasznos elérésére. Ezért ma már igen sokan a vallást és az egyházat politikai, vagy nemzetiségi célok eszközeinek tekintik; ezeknél azután vagy nagyon hiányos az egyházi érdeklődés, vagy nincsen is meg és így nehéz napokban azt mindig cselbe hagyják.

(Folytatása következik.)

Ifjuságunk egyházi gondozása.

Irta és Tordán az Egyházker. Értekezlet 1903. évi közgyűlésén előadta: **Tárkányi György**, vallástanár.

(Folyt. és vége.)

Nagy készséggel veszünk át intézményeket a megújító hatalmu protestáns népektől. És ez nem is helytelen, ellenkezőleg üdvös és hasznos dolog. — Azonban nem szabad szemünk elől eltévesztenünk, hogy azoknál a népeknél más volt ám a sorsa, élete a protestáns egyháznak, mint nálunk. A mi kálvinista egyházunknak nemcsak az volt a feladata itt hazánkban, hogy Isten országát építse és védelmezze, Isten országa védelmezésével nem sokkal kisebb harcokat kellett vívnia annak alkotmányos szabadságáért. Királyainktól nem kaptunk semmit, egyetlen intézményünk nincs, a mely mint királyi alkotásra hivatkozhatnék; ellenkezőleg egyik-másik még azt is elvette, a mink volt, istentől nyert missiójának tarva, hogy egyházunkat megsemmisítse. Főuraink szívesen adtak volna, de nekik sem volt, mivelhogy protestánsok voltak. Nagyon szépen, gyönyörűen fejezi ezt ki Eötvös Károly „Utazás a Balaton körül“ cz. örök szép művében, a hol azt mondja: *A kálvinistának már az a furcsa természet, hogy őt Magyarországon a jó Istenen kívül semmi munkájában nem segíti senki, hanem a helyett huzza, ránczsigálja, nyomja, fosztogatja mindenki.*

A szerencsésebb viszonyok között élt hatalmas nyugati protestáns népeknél évszázadokra visszatekintő organizált egyháztársadalmi élet van, belmissiói munkásság foly, a különböző ifjusági egyesületek, mint a vasutak behálózzák az országot, virágzó, pezsgő egyházi életet teremtve mindenütt; minden községnek meg van a maga egy vagy több ifj. egylete s a nagy városokban különféle tagoltságban egész sereg a számuk: itt tospiumok vándorló iparos legények számára, a hol meleg otthont találnak az utazó iparos ifjak s nem kerülhetnek rossz társaságba, ott minden szükségessé berendezett egyesületi házak, a melyekben külön helyiség a tanoncok, külön a segédek számára gazdag könyvtárakkal van, külön ismét a próbákat tartó ifjuságból alakult egyházi énekkarok részére s mindenütt van egy-egy nagy terem, a melyben építő és oktató felolvasásokat, előadásokat tartanak az ifjuság számára. — Megmérhetetlen az az áldás, a mi az ilyen egyesületek nyomán fakad: szorgalmas munkásokká, lelkes polgárokká és mindenekfelett buzgó keresztyénekké növelve fel az ifjuságot. Itt igazán érezheti az egyház minden tagja, hogy az egyház neki a legnagyobb erőssége, támasza, testi és lelki szükségeiben.

Hol vagyunk mi ezek mellett? Bizony tul vagyunk?

Ám én hiszem és tudom, hogy meg van bennünk a jó akarat a nem a magunk hibájából történt mulasztásokat helyrehozni.

És ebben a reményben terjesztem elő javaslatomat az ifjuságnak az eddiginél fokozottabb gondozása céljából alakítandó ifj. egyesületekre vonatkozólag.

Megjegyzem, hogy először is javaslatomnál az a cél lebegett előttem, hogy minél *egyszerűbb formát* adjak. Az egyszerű formába majd tartalmat önthet az ügybuzgóság és krisztusi szeretet. — Másodsor megjegyzem, hogy tervezetemet részben a Molnár Albert javaslata alapján dolgoztam ki, kibontva azt a javaslatot tevő egyháztársadalmi organizmusból, a családai körök organizmusából és a belépést nem tettem kötelezőnek, hanem önkéntesnek. Harmadszor: a hazai ilyenemű egyesületek után kutatva, találtam egy nem nagyszabású, igen egyszerű, de egész életre való alapszabálytervezetet a nagyikindai konfirmált

ifjak egyesületéét. Ezeknek alapján bátorodom a következő tervezet elfogadását az egyesület elé terjeszteni.

1. Minden egyházközségben, a hol még nem lenne, szervezendő ref. ifjak társasága, a melynek tagjai fogadalmat tesznek arra, hogy a Krisztus iránti hűségben, az egyházhoz való ragaszkodásban, a mire a konfirmáció alkalmával fogadalmat tettek, hiven megmaradnak.

(A társaság szót ajánlom, mert ez magyarosabb is, de meg megkülönböztetés okáért is a nem egyházi czélú u. n. ifj. egyesuletektől, a melyenek különösen Wlassics miniszter rendelete után alakultak.)

2. A társaság szervezése az egyházközség lelkészeinek vagy lelkészeinek a feladata s a társaság legfőbb öre is a lelkész és a presbyterium.

3. A társaság célja, hogy egyházas szellemű s általán nemes hatású társaskört biztosítsanak az ifjunak; egészséges szellemi táplálékot nyujtsanak lelkének s ez által szorosabban az egyházhoz fűzzék azt.

4. E célból minden hónap egy vagy két vasárnap délutánján összegyűlnek a tagok az egyház vezetősége által e célra kijelölt helyiségben, a mely összjöveteleken ének, ima, bibliai olvasás és magyarázás tartatnak szavallatokkal s építő, tanító tartalmu felolvasásokkal, előadásokkal vagy beszélgetésekkel. Ezek az összjövetelek a hidegebb időkben felhasználhatók ifj. isentiszteletek tartására is, a melyeken a lelkész az ifjuság lelki szükségletének s értelmi fejlettségének megfelelő beszédet tart. Általában az összjöveteleket melegnek, bizalmasnak kell lenni. A gyülekezet lelkésze és presbyteriuma helyet jelöl ki a templomban s a hol a felügyelők számba veszik urvacora vétel alkalmával a hiányzókat s ok nélkül mulasztókat szeretettel, ismétlődés esetében szigoruan megintja a lelkész. A társaság tagjaiból énekkar szervezendő, a mely énekkar a társaság nyilvános ünnepelein s néha az isentiszteleten is közreműködik.

5. A társaságba való belépés önkéntes. A lelkész azonban a társaság minden tagjának lelkére köti a taggyűlést. Tag lehet minden egyházunkhoz tartozó konfirmált ifju. A belépő a társaság tagja marad, ha a társaság szellemével össze nem férő magaviseletet nem tanusít nagykorúságig vagy a mig a községből eltávozik. Az eltávozó iparossegéd, katona, cseléd s. b. a társaságtól a pap által is láttamozott igazolványt kap, amelynek alapján új lakó helyének társaságába felvétetik.

6. A társaság tagjai időnként nyilvános összejövetelt tartanak, hogy felhívják a község figyelmét és érdeklődését. Ilyenkor önkényes adományok gyűjthetők a társaság céljaira vagy más ker. czélokra.

7. A társaság az egyházmegyei és egyházkerületi Egyházi Értekezlet felügyelete alatt áll.

A megalakulásra legalkalmasabb a legközelebbi konfirmációi ünnepély, a melynek minden részében melegnek, meghatónak, felemelőnek kell lenni s nem száraz kikérdezésnek, lecke felmondásnak. (Még zárjelben azt is feleltem, hogy az urasztali beszédnek nem a Nagy Péter-Vadas-féle ágendában levő beszéd mondandó, mert száraz voltánál fogva képes tönkre tenni az ünnepély melegségét.) A megáldás után mondandó záróbeszéd épen alkalmas lesz a társaság megalakulására való felhívásnak.

A konfirmáció alkalmával belépők képeznék a társaság magvát, a melyhez azután a már megkonfirmáltak csatlakoznak. A később konfirmáltak aztán szintén felszólítandók a társaságba való belépésre s a jelentkezés mindig azonnal elfogadandó, a mig az ünnepély hatása alatt van az ifju.

Ez által emeljük a konfirmáció jelentőségét az ifjura s ezzel is jelezzük, hogy ő már az egyház önálló tagja. Ezek az én propositióim t. k.

Ha az Egyes. t. tagjai azonban egyben vagy másban módosítást óhajtanak, amennyiben az ügy érdekében üdvösnek, helyesnek találom, szívesen járulok hozzá.

Főtiszteletű dr. Bartók György püspök ur öméltósága egyházközségi körútja a görgényi egyházmegyében.

(Folytatás és vége.)

Mező-Örményesre augusztus 26-án Mező-Ujlakról érkezett meg este 7 órakor a Püspök úr ömlsga, hogy itt végezze be másnap az újan épült templom felszentelésével fásasztó körútját. Pompás négylovas hintója hozta öméltóságát Mező-Örményesre, a hol lászólalvi Velits Zoltán úr látta vendégül udvarában, a melynek bejárata virág- és zászlódiszt öltött e napon. Az udvarház lépcsőjének alján apósa dálnoki Gaál Gyula, nagybirtokos és széki egyházmegyei főgondnok és Vályi beszolgáló lelkész társaságában várta a gavallér házigazda Püspök úr ömlsgát, a ki harangzugás és a lakosság lelkes, szivből jövő éljenzése közben érkezett meg. A házigazda lelkes szavakkal üdvözölte Püspök ur ömlsgát, miután ugy öméltósága, valamint kíséretének tagjai elfoglalták a lakásnak részükre kijelölt osztályait. Este 8 órakor fényes vacsora volt Püspök úr tiszteletére, a melyen részt vettek Gaál Albert, Gaál Ernő nagybirtokosok, Straub János főszolgabíró, Antal szolgabíró és Dr. Tóth Gábor járási orvos.

Augusztus 27-én reggel korán kelt a Püspök ur ömlsga, úgy, hogy már 8 órakor elnökölni kezdett azon az egyházközségi közgyűlésen, a mely a főszolgabíró ur lakásán az Örményesen szervezendő körlelkészi állás ügyében tanácskozott.

A közgyűlés 9 órakor a Püspök ur öméltósága lelkes éltetésével véget érven, kezdetét vették a tisztelgések. Elsőnek a nagysármási telepések lelkésze Dobai Lajos afia. üdvözölte odaváló egyházunk nevében ömlsgát, majd Rédiger unitárius lelkész a helybeli unitáriusok, Vóda lelkész a görög katolikus egyház, Veisz hitközségi elnök az izraelita hitközség, végül pedig a körjegyző a polgári község részéről fejezték ki tiszteletüket és hódolatukat ömlsga előtt, a melyekre Püspök ur ömlsga szeretetteljes szavakban mondott köszönetet.

Tíz órakor vette kezdetét az a ritka fényű templomavatási ünnepély, a mely hatásaiban marandandó nyomokat hagyott mindazoknak lelkében, a kik a mezőség különböző részeiből e várva-várt napon ott megjelentek. — A templomajtájánál dálnoki Gaál Gyula öngsa a következő beszéddel üdvözölte Püspök ur öméltóságát:

„E hajlék Isten háza,
Mennysország kapuja!“

Ezen szent ige hatása alatt épült e kis templom Mezőörményes községében az igazhívó kereszténynek és a magyar nemzeti állam iránt törhetetlen buzgalommal, rajongó szeretettel és szent nemzeti érzettel bíró honfiak által adományozott fillérekéből és a helyben lakó s a magyar nemzeti állam dokumentálásának fenséges eszméjétől áthatott igazi magyarok megmérhetlen áldozatkészségéből. Hadd legyen nekünk is, itt lakó magyaroknak egy szent hajlékunk, hol hálát adhasunk az Urnak, a miért rásegítette őseinket e szép magyar haza megszerzésére és ezer éven keresztül való megtartására; és a hol a reformáció szabad szellemében tiszta, igaz hittel, menten minden mysticismustól, egyszerű, de áhitatos keresztényi érzettel dicsőíthessük istenünket, hogy fáradságos munkánkban megsegített; és a hol kérhessük, hivhassuk az Urat segítségül terhes munkánkban, fohászkodhasunk hozzá csüggedő perczeinkben.

E kicsiny szent hajlékba buzgó áhitattal segregett idáig e községnek minden magyar lelke,

a hol az ige hirdetésében vetekedtek e környék református lelkészei.

E kis hajlék most nagy ünnep előtt áll. Az erdélyi reformátusok püspöke Dr. Bartók György őmlsga templomfelszentelő körútjában községünket is bele vette és most itt van mindnyájunknak nagy öröme, hogy felszentelje e kis házat istennek házául és főpásztori kötelesség-tudásával, buzgóságával mutasson példát mindnyájunknak, de kiváltképpen a főhatósága alá tartozó lelkészi karnak, hogy a jó pástornak a nyáját nehéz időkben még inkább kell őriznie, mint más körülményekben.

Midőn őmlsgodat, mint egyh megyei fő gondnok és mint e községi birtokos is üdvözlöm, tiszteletteljesen kérem, lépjen be e kapun!

A templom elé gyűlt nagyszámu közönség e beszéd elhangzása után lelkes óvációkban részesítette a Püspök őmlsgát, mire őmlsga megköszönve a lelkes üdvözlést belépett a templomba. Az énekkar orgonakiséret mellett ekkor rázendítette a „Te benned biztunk“ című Zsoltár első versét, mialatt a közönség folyton jött a templomba, úgy, hogy még az ezt követő templomszentelési ének két első verse alatt is szakadatlanul tartott a gyülekezés.

A templomszentelési ének második verse után ifju Kiss Lajos egyh megyei főjegyző lépett föl a szószékre és bibliai szépségekben gazdag előimát tartott, a melylyel valóban emelte az ünnepi hangulat áhitatát.

A gyönyörű ima után és az énekkar által előadott XIII. dicséret végső akkordjai alatt emelkedett a kathedrara nagy tisztt. *Kenessey Béla*, az ehkerület ékesen szóló főjegyzője, hogy megtartsa azt a szépséges ünnepi beszédét, a mely oly mély nyomokat és hatást keltett annak a fényes ünneplő közönségnek lelkében, hogy mesteri beszédét mindig emlegetni fogják. Igazán szerencsés hasonlatot alkalmazott valaki erre a beszédre, midőn azt mondta:

„Olyan volt az a beszéd, mint egy élőfa, mely pompás virágaival gyönyörködtetett s aztán hasznos gyümölcsöket termett.“

A gyönyörködtető és építő szép beszéd után az énekkar preczisen adta elé a CCXVIII. dicséret 7-ik versét, a melynek elhangzása után következett a lélekemelő szép ünneplő koronája — főtiszt. Dr. *Bartók György* püspök őmltőségának óriási hatást keltő fölavató imája. Mindenki várta-várva, hogy a főpásztort hallja, kinek mély séges ihlettől áthatott imája rendkívül mély hatással volt az ünneplő közönségre.

A főpásztor apostoli ajkairól elhangzott szépséges ima után az énekkar a keresztyén egyház fölvirágzásáért a CLXXII. dicséret 7-ik versét adta elő, minekutánna *Veress Sándor* sárpataki lelkész keresztelt és *Farkas Károly* p.-kereszturi lelkész pedig egy házaspárra adta rá az egyházi áldást.

Szép agendákkal végzett keresztelési, illetőleg esketési aktus után *Csekme Ferencz*, az egyh megye agilis esperese lépett az úrasztala elé, a hol remek agendája után *Rédiger Béla* unitárius lelkész segédlete mellett kiosztotta az úrvacsorát az áhitatos közönségnek. — A papok a sacramentumot a Püspök őmlsga és *Kenessey* főjegyző kezeiből vették.

A templomépítés történetét rövid záró imával *Vályá János* beszolgáló lelkész mondta.

A közönség a magyar himnusz énekelve távozott a lélekemelő szép ünneplő színhelyéről, a melynek élén nádudvari *Bónis István* országgyűlési képviselő nagymivelt ségű szép leánya *Erzsike* kisasszony működött *Antal* Lajos szolgabíróval, *Straub* János főszolgabíróval, Dr. *Tóth* Gábor járási orvossal és az egyház kántorával *Kászoni Árpád* állami tanítóval együtt. *Bónis Erzsike* k. a. gyönyörű orgona-játéka

Straub főszolgabíró kitűnő hegedűkísérete pompásan illeszkedtek be az énekkar iskolázott hangu tagjainak lelkes előadásába.

* * *

Délután 1 órakor *Velits Zoltán* úr őnsga a főpásztor tiszteletére fényes ebédet adott, a melyen ott láttuk dr. *Bartók* püspök őmlsgán kívül *Kenessey* egyhkerületi főjegyzőt, *Nagy Károly* theol tanárt és a főpásztori kíséret lelkész-tagjait; világi részről pedig *Bónis István* országgyűl. képviselő, *Dózsa* *Endre* alispán, *Gaál Gyula*, *Gaál Albert*, *Gaál Ernő* nagybirtokosok, *Veszprémi Antal*, *Sraub János* és *Papp Zoltán* járási főszolgabírók, *Antal* szolgabíró és Dr. *Tóth* Gábor járási orvos vettek részt.

A pompás menüt a gavallér házigazda lekötelező, szives vendégszeretete fűszerezte.

Délután 4 órakor búcsút vett a főpásztor a szives házigazdától, kinek gyönyörű négyes fogatán hosszú sor kocsiktól kísérve kis-sármási állomásra hajtatott.

A v.-hunyadi ev. ref. egyházmegye közgyűlése.

Brádon, a volt Zarándmegye ezen sok viharos napokat kiállott, sok szenvedéseken keresztül ment, de ma már általános jólétnek örvendő és szép virágzásnak indult községében tartá meg egyházmegyénk f. hó 7-én rendes évi közgyűlését. A papság, daczára a nagy távolságnak szép számmal volt képviselve. Fájdalom, hogy ezt nem jegyezhetjük fel a világi képviselőkről, a kik pedig ugyanannyian tagjai a közgyűlésnek, mint a hány szolgálattevő rendes papunk van. Négy kántorunk közül is szerettünk volna legalább egyet ott látnunk, de hát őket, úgy látszik, sokkal fontosabb dolgok tartották vissza a résztvételtől, mint a minők a mi szerény kálvinista egyházunk ügyei, vagy talán épen tudomást sem vettek közgyűlésünkről, mert különben kimentették volna távolmaradásukat. — *Emiatti* lehango ltságot azonban felvidította és kedvetlenségünket jó kedvre derítette az a rendkívüli szivesség és páratlan, igazi magyaros vendégszeretet, melylyel a brádi egyházközség, s ennek lelkes tagjai fogadtak bennünket s a melyet mi is sokáig megfogunk tartani jóemlékezetünkben.

A közgyűlés d. e. 9 órakor vette kezdetét az új és igen szép állami iskola nagytermében. Köztisztelőben álló esperesünk egy magvas és fontos kijelentéseket tartalmazó beszéddel, melyet közgyűlésünk általános éljenzéssel jutalmazott, az ülést megnyitván, felolvasta nagy tudással és igazi lelkesedéssel megírt és minden nevezetesebb egyháztársadalmi mozzanatot felölelő évi jelentését, melyre nézve *Szöts Sándor*, dévai lelkész azt az indítványt tette, hogy a gazdag és tanulságos tartalmánál fogva a jövő nemzedék buzdítására és okulására egész terjedelmében jegyzőkönyvre vétessék. Az indítványt közgyűlésünk egyhangulag elfogadta s az esperesi jelentést teljtartalmulag jegyzőkönyvre vétetni határozta s ezenfelül magának az esperesnek a kitűnő adminisztrátornak buzgó működéséért, az egyházmegye bölcs vezetéséért a legmelegebb elismerését fejezte ki.

Nem végzek háládatlan munkát, sőt a közérdeknek vélek szolgálatot tenni, midőn e jelentést kivonatossan ugyan, de eredeti szövegben az alábbiakban közlöm:

„Ha a megszokott uton akarnék haladni, ha követni akarnám egyházi gyűléseink szokásos megnyitó beszédeit azon kellene kezdenem: „nehéz időket élünk, megnehezült az idők viharos járása fölöttük“, s elő kellene adnom az egymást követő kormányaink szűkkeblőségét a magyar prot. egyházzal szemben és fel kellene sorolnom az ultramontán klerikalizmus mindazon — maig létező — küzdelmeit, melyeket az az általa ugynevezett eretnek egyház ellen folytat. De mire való volna ez? Hiszen ezek mindnyájunk előtt tudva levő dolgok. Hiszen ez így volt a ref. egyház keletkezése óta s így lesz még ki tudja mennyi ideig? Így lesz t. i. mindaddig, míg az emberi elme és sziv fel nem emelkedik ama magaslatra, melyen feltalálni képes az emberi fejlődés és boldogság örök igaz eszközeit: a lélek szabadságát, az igazi felvilágosultságot. S így

lesz különösen addig, míg egy szebb és szabadabb kor által az egyenlőség és viszonyosság alapján létesített törvény t. i. az 1848. évi XX. t.-cz. meg nem valósul az életben.

Miért? Azért, mert a sötétségnek a lovagjai ma is többen vannak és hatalmasabbak, mint a felvilágosultság bajnokai s azért, mert ma már a sötétség lovagjait az önfentartás ösztöne is kényszeríti minden erejüket összehozni, hogy megsemmisíthessék, elfojthassák azt a világszűzességet, mely nekik megölő betűjök.

Épen ezért ezekkel szemben vajmi keveset használ a jajveszékelés, a panasz; ezekkel szemben csak egyetlen erővel győzedelmeskedhetni: a tett erejével. A nap már feljött, azt elsőtétíteni ma már semmiféle hatalmi szóval nem lehet, csak az szükséges, hogy az olykor elébe tóduló fellegeket is szétszórja az evangéliumi igazságok szele. . . és ez meglesz, ennek meg kell lennie: csak hogy a protestantizmusnak az örökös panaszok, a korunkat annyira uralgó stréber törekvések helyett minden vonalon a *tett mezejére kell lépnie*. Fel kell használni minden benne létező erőt, minden tényezőt a felvilágosultság és a lelkek szabadságának terjesztésére: és a fénylő nap útjából örökre elfognak tűnni a sötét fellegek.

Hosszra nyúlna jelentésem, ha felsorolni kívánám mindazokat az erőket, melyek ev. ref. anyaszentegyházunk birtokában vannak s melyekkel győzelmesen állhat szemben elleneink légióival. Azért csak egy összefoglaló szóban kívánom azt jelezni és ez a szó nem más, mint az erős, a tántoríthatlan hit. Ha hiszünk Anyaszentegyházunk jövőjében, ennek elhivatása szükségességében, ha hiszünk, hogy hivatása az emberi lelket égbe, Istenhez emelni, hol feltalálhatja mindazt, mit a föld nem adhat és hogy benne feltalálható a haladás és emberi jogok összes feltételei; ha hiszünk, tudjuk, hogy elhivatása egyházunknak több ennél is, mert elhivatása: ápolni és terjeszteni a hazaszeretetet s ébren tartani az egyénben a nemzeti öntudatot, tudván, hogy a kinek hazája nincsen, a kinek semmi eszméje nincsen, hanem csak egy felsőbb, épen idegen uralom csüng felette, az legkönnyebben lesz ellensége a közrendnek s hull karjaiba korunk divatos társadalmi betegségeinek; ha hiszünk, ha tudjuk mindezeket s mint a legmagyarabb egyházunk tagjai ép földünk, hazánk, érdekében szilárdan, tántoríthatlanul állunk mellette s nem vonakodunk a testi és lelki áldozatokat meghozni érte, mikor erre szükség van: a pokol kapui sem diadalmaskodhatnak Anyaszentegyházunk felett.

De a hit mellett fel kell használnunk különösen még azon kiváló fontos tényezőt, melyet Anyaszentegyházunk még mindezeideig kellő figyelembe nem részesített a végből, hogy egyházunk nagy elhivatását hová-tovább nagyobb erővel teljesíthesse s visszanyerje ép a közműveltség, a humanizmus, a valódi haladás és emberi szabadság érdekében régi erejét, hatalmát. Mert azt csakugyan el kell ismernünk, hogy Anyaszentegyházunk az újabb időben erejében, befolyásában sokat hanyatlott. Nem mondom, hogy nem voltak és nincsenek erre befolyással hazánk politikai általános elsatnyulása, a közkerkölcsök romlottsága, hiszen az állam politikai viszonyai szükségképen befolyással vannak az egyházra: de mégis azt tartom és állítom, hogy mi magunk sem tettünk s nem teszünk meg minden lehető erőnk kifejtésére, régi erkölcsi befolyásunk, hatásunk fentartására.

Az a nagy erő s kiváló fontos tényező, melyre én itt célzok, nem másban, mint a prot. nőkben rejlik. Az bizonyos, hogy ev. ref. egyházunkban eddigelé legalább egyházi téren a bennök rejő erő, mint vallásos és egyházas tényező meglehetősen ignorálva volt az egyház által. Pedig ha igaz, hogy vannak bajaink, a minthogy vannak is, akkor kötelességünk hozzá látni azoknak megszüntetéséhez s így első sorban buzgó nőinkre, egyházunk leányaira kell számítanunk s hozzájuk fordulunk, hogy a kik a keresztyénségben legtöbbet nyertek s hanyatlásában legtöbbet veszítenek, hogy ők buzgóságukkal, lelkesedésükkel siessenek vallásuk s egyházuk védelmére. Az a lelkes munkásság, melyet a prot. nők másutt kifejtének egyházukért s a nagy sikerek, melyeket e munkásság által elérnek, biztosítja őket, hogy fáradságuk nem leend hiába való s áldást fog hozni egyházukra, embertársaikra és saját maguk lelkére.

(Vége következik).

Igazgatótanácsunk üléséből.

Kolozsvár, 1903. szept. 17 és 18.

(Folytatás és vége.)

A vizaknai papválasztás megsemmisítése tárgyában hozott első birói ítéletet, feloldotta Igazgatótanácsunk és a választás törvényszerűségét kijelentette, mert az első bíróság által fölhozott indokok a választás megsemmisítésére elegendő alapot nem szolgáltatottak.

Harró József és társai vizaknai lakosok az ottani papválasztást megsemmisítő egyházmegyei ítéletnek a költségek megállapítása iránti rendelkezését felebezték meg, de a felebbezést el kellett utasítania másodfoku bíróságunknak azért, mert a választás megerősítésével a felebbezés tárgyalanná vált.

Ezek után ismét a közíg. folyó ügyek elintézésére tért át Ig. tanácsunk és hozta a következő határozatokat:

Özv. Kästner Frigyesné és társai, vizaknai egyháztalálkozó ama kérése, hogy Balla Károly fogarasi lelkész köteleztessék a neki felajánlott vizaknai papi állás elfoglalására, elutasított, minthogy ilyen kötelezettség kimondására semmi féle főhatóság jogosítva nincs.

Nagy Zsigmond szilágyballai lelkész a szilágyvármegyei tanfelügyelő panaszára adott tüzetes jelentésből meggyőződött Ig. tanácsunk affelől, hogy az egész kérdés oly lényegtelen, miszerint hivatalos tárgyalást sem igényel, minélfogva az ügy fölött egyszerűen napirendre tért.

A héderfái, balavásári és borosbocsárdi egyházközségek az iránti kéréseit, hogy központi kezelés alatt álló tőkékük magasabb kamatu keblki kezelésre kiadassék, nem találta Ig. tanácsunk teljesíthetőnek, miután az 1899-ik évi közgyűlés csakis a földbirtok vásárlásra fölhasználható tőkék kiadását rendelte el.

A „Fonciere“ bizt. társaság tévesen magyarázván szerződésünk egyik pontjának rendelkezését, a jogügyi bizottság beszerzett véleménye alapján tájékoztatott a szerződés helyes értelme felől.

A völcsöki egyházközség adósságainak rendezése céljából, a helyszíni tárgyalással megbízott titkár aa. véleménye alapján, kimondotta Igazgatótanácsunk, hogy a különféle pénzügyi intézetekben fennálló adósságokat az egyházkerületi közalapról kiegyenlíti, 5%-os rövid lejáratu kölcsönrel, mely az egyetemes konventi segély megnyerése után fölveendő törlesztő kölcsönből lesz visszafizetendő.

Egyházkerületi ügyvéd aa. tiszteletdíj megszállását kérte az egyházkerület, néhány nagyobb peres ügyében kifejtett rendkívüli munkálkodásáért, kérése azonban fedezet hiányában teljesíthető nem volt.

Az új-tordai „református klérus-alap“ kérdésében végre megadta válaszát, a közokt. miniszterium azt vitatva abban, hogy az egyháznak e címer támogatott követelése nem jogos, mert az erdélyi egyházkerület által élvezett évi 28,000 korona kamarai javadalommal minden ily nemű igény ki van elégítve. Ig. tanácsunk kiadta a választ az ehkerületnek, tárgyalás és esetleges előterjesztés tétel végett.

Tancsi ehkzségünk egyházmegyei tanácsi ajánlattal kérelmez a görgényi ehkzségben való maradását iránt. Elutasító ajánlattal fog a közgyűlés elé terjesztetni.

Nem engedhette meg Ig. tanácsunk a vajdaszt. iváni ehkzségnek, hogy egy 73 holdas birtok megvétele céljából 28,000 kor. összegig árverelhesen, mert ebben az árban a birtokot rendkívül olcsónak találta.

Ugyancsak megtagadtattott a jóváhagyás a nagyenyedi ehkzség ama határozatától is, mely a papi javadalmaknak a Sárpataki alapítványból való föl-emelését mondotta ki, mert az alapító-levél rendel-

kezéseinek biztosíthatása céljából Ig.-tanácsunk az alapítvány jövedelmének további lekötését megengedhetőnek nem találta.

Kemény István varsolczi lelkész aa. indokolt kérésére megadta Ig.-tanácsunk az elvi engedélyt a kápláni állás szervezése céljából és utasította az ehmegyei hatóságot a szabályzatszerű további intézkedések foganatosítására.

A „Moras Pietatis“ alapítvány berlini igazgatósága az iránt tett javaslatot, hogy a fennálló és évenként 24 márkát tevő erdélyi alapítvány legyen kiadható poroszországi tanulók részére is, ha az alapítólevél rendelkezéseinek megfelelő erdélyi theológusok nem jelentkeznek. I.-tanácsunk azonban emez ajánlatot nem fogadta el, hanem azt indítványozta, hogy tanuló részére rendelt stipendium egyesítve adassék ki, mert a folyamodók hiányának indoka épen abban rejlik, hogy 240 márka nem elégséges egy szegény ifju külföldön való megélhetéséhez.

Azt is ajánlotta továbbá Igazg.-tanácsunk, hogy miután a theologiai akadémia Nagy-Enyeden megszűnt és az erdélyi theológusok nevelése kizárólag a kolozsvári fakultáshoz köttetett, nemcsak az enyedi, hanem bármelyik erdélyi ref. kollégiumban végzett és a kolozsvári theol. fakultáson tanult ifju részére adassék ki a stipendium.

A búzás-bocsárdi eházközség kepeváltási szabályzatának kérelmezett módosítását Igazg.-tanácsunk meg nem engedhette, hanem arra hívta föl az egyh.-községet, hogy a kongrua-rendezés során megállapított lelkészi jövedelem fedezésére nem szükséges összeget tartalékalap-képzésére fordítsa.

A vizaknai eház presbyteriumának felebbezése folytán feloldotta Ig.-tanácsunk a nagyszebeni egyh.-megyei tanács ama határozatát, mely szerint Balla Károly fogarasi lelkész aa. a vizaknai papválasztás költségeinek megfizetése alól fölmentetett és kötelezte őt 88 korona 19 fillér költség megfizetésére.

Barabás József beszterczei körlelkész aa. kelölleg igazolván, hogy a nyugalmazott lelkész haláláig részére rendszeresítve volt évi 300 kor. államsegély ez évre őt még megilleti: az részére kiutaltatott.

A magyar-goroszlói eházközség közigazgatási uton kérelmezte volt a hátrálékos eházi adónak fölhajtását, a mit az illetékes alispáni hivatal csakis a hátrálék törvényszerű kiróvásának megvizsgálására irányuló tárgyalás alapján rendelt el. Ig.-tanácsunk ezt az eljárást törvénytelennek tartván, fölirt a vallásügyi miniszteriumhoz, az eset részletes ismertetése mellett, tiltakozva az ellen, hogy jövőre a közigazg. hatóságok, jogkörük tullepésével, eházhatóságaink hiteles kimutatásait felülbírálat alá veszi.

A szenterzsébeti eházközség két kis belső telkének eladásáról szóló szerződését nem erősíthette meg Ig.-tanácsunk azért, mert egyik telek a templom, másik pedig az iskola közvetlen közelében fekszik, minél fogva ezek megtartását sok lényeges szempont indokolja.

Karai fiók-eházközségünk önálló anyaegyházza óhajtván szervezkedni, ebbeli elhatározását Igazgató-tanácsunk helybenhagyta és a további teendőkre nézve az eházközség előjáróságát utasította, mert a községben folyamatban indult állami telepítéssel ottani hiveink száma tekintélyesen meg fog szaporodni.

Csekme Ferencz görgényi esperes aa. új esperesi vizsgálati kérdőpontokat dolgozott ki és azt fölterjesztette felülbírálásra, illetve a kerületi közgyűléshez leendő benyújtás végett. Igazg.-tanácsunk a javaslatba hozott „jelentő füzetet“ elvileg maga is célszerűnek látná, mert az abban kidolgozott 29 kimutatás az eházi élet minden terére kiterjedő részletes képet tárna évenként a közig. hatóságok elé,

de arra tekintettel, hogy az új vizitációs rend csak ebben az évben lépett életbe és így gyakorlati értékét még nem ismerjük; de tekintve azt is, hogy Csekme-féle jelentő füzet tulrészletes kimutatásainak pontos összeállítása nem igen remélhető: ez ügyben egyelőre intézkedést tenni szükségesnek nem látta. A magyar-dellői eházközség az iránti kérését, hogy továbbra is a küküllői eházmegyében maradjon, elutasító javaslattal fogja Igazg.-tanácsunk a kerületi közgyűlés elé terjeszteni.

A peteki eházközség lelkésze és kántora között a temetőkert termésének használata tárgyában felmerült vitás ügyben, némi kiegészítéssel, helybenhagyta Ig.-tanácsunk az ehmegyei tanács határozatát.

Simon János, volt galaczi lévita tanító özvegye részére kiutaltatott a néhai halála után következő félévre eső javadalom, minthogy a törvény értelmében ez a hátramaradt családot megilleti.

Az egyetemes konvent jegyzőkönyvi határozata alapján körrendeletet bocsátott ki Igazg.-tanácsunk a közalapi járulékok pontos fölhajtása tárgyában, személyesen felelőssé tévén abban az espereseket és közalapkezelőket a hátrálékokért.

A rettegi eházközség súlyos anyagi zavarainak rendezése céljából kiutalt Ig.-tanácsunk 15,000 koronát az egyház központi kezelés alatt álló tőkéjéből és megadta utasításait az adósságok rendezése iránt.

Kézdivásárhelyi eházközségünk pályázati hirdetést óhajtott közzétenni kápláni állásának betöltése céljából, — Ig.-tanácsunk azonban azt nem engedhette meg, mert a segéd-lelkészi szabályzat értelmében a kápláni állomások betöltése kizárólag főtiszt. Püspök aa. jogkörébe tartozik.

Balavásári eházközségünk az iránti kérése, hogy papi fizetési alapot képező tőkéje építkezésre kiadassék: teljesíthetőnek nem találta, sőt illetékes esperes aa. felkérte, hogy a törvény rendelkezéseivel ellenkező ilyennemű kéréseket jövőre ne is terjessze Ig.-tanácsunk elé.

Számvevői előterjesztés alapján jóváhagyást nyert a fogarasi, sepsiszentgyörgyi és deési egyh.-község 1902. évi számadása, ugyszintén a Matyusalap 1902-ik évi számadása és a székelyudvarhelyi eházközség folyó évi költségvetése; törülésre engedélyeztetett a nagyenyedi eházközség 604 korona 30 fillérnyi fölhajthatatlan követelése és elintézést nyert még néhány apróbb vagyon-ügy, melynek megtörténtével az ülés bezáratott.

R. S.

IRODALOM.

Örömhír a mi Urunk Jézus Krisztusról. Irta: Márk. Görögből magyarra fordította Kecskeméthy István. Ára 20 fillér. Kiadja a Bethánia-egylet. Budapest, 1903. — Ezen czimlappal jelent meg Márk evangéliumának legújabb fordítása.

Mint irodalmi termék eredetiségével, nyelvezetével magyaros, gördülékeny voltánál, méltán tárgya lehet az érdeklődők figyelmének. Az egyes fejezetek feliratainak felosztása könnyen áttekinthetővé teszi az egész evangéliumot. A ki csak kezébe veszi s elolvass néhány verset, érzi, hogy jöhet a fordító ragaszkodik a görög szöveghez s a régi Károli-fordítás 300 éves befolyását sem téveszti szem elől, mégis mai nyelven hallatja az Isten igéje éltető szavát. Valóban fontos és uttörő munka protestáns irodalmunk mezején.

Az irodalmi értéknél azonban sokkal becsebb és méltánylandóbb az az eszme, mely a Bethánia-egyletet ezen evangélium kiadására vezette.

A brit és külföldi biblia-társulat 100 éves jubileumát üli. E társaság több mint 70 éve működik hazánkban. Munkáját minden feltűnés nélkül, de buzgón teljesítette, nem ki-mélvén semmi anyagi áldozatot, daczára annak, hogy részünkről vajmi kevés támogatásban részesült. Itt az ideje, hogy mi magyarok, kik 1533—1832-ig magunk nyomattunk s terjesztettük bibliánkat, segítsünk e súlyos feladat terheinek hordozásában. Ez a gondolat vezette a Bethánia-egylet tagjait,

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő. NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

12 kor.
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Rendbirság az egyházi adminisztrációban.

Ez a kérdés sokszor volt már *bizalmas* eszmecsere tárgya egyházi emberek és testületek körében, de *hivatalos határozatra* még — tudunkkal — nem került sor sehol. Egyházkerületünk Igazgató-tanácsának mult évi jelentésében is van erre vonatkozólag egy passzus, a mely körülbelül így hangzik: megfontolás tárgyát kellene képezni, hogy az adminisztráció kívánatos gyorsasága és pontossága érdekében nem volna-e czélszerű rendbirságok alkalmazása a késedelmezőkkel és mulasztókkal szemben. — A nagyenyedi egyházmegye új espereséé az érdem, hogy indítványt tett és így határozatot provokált egyházmegyéjén az iránt, hogy az e. megyei hatóság rendbirsággal sujhassa azon lelkipásztorokat, kik a határidőhöz kötött kimutatásokat, fizetendőket, a megállapított határidőre, vagy megengedhető halasztási időre a rendelt helyre be nem terjesztik.

Kíváncsian vártuk e tekintetben az egyházmegyei közgyűlés határozatát. Mert amily bizonyosnak tartottuk egyfelől, hogy a bürokratizmussal és hatalmi terjeszkedésekkel nem egyszer megvádolt Igazgató-tanács maga örvendene a legjobban azon, hogyha az alsóbb fokú autonóm testületek, a maguk hatáskörében tett célravezető intézkedések által maguk biztosítanák a gyors és pontos adminisztrációt: úgy bizonyosnak másfelől azt is, hogy ha ez intézkedést épen az a nagyenyedi egyházmegye mondaná ki először, a mely — mondjuk a szokott nyelven — esperesi basáskodást soha sem ismert és nem türt volna, de a mely ennek daczára egyike kerületünk legrendesebb és legpontosabb adminisztrációju egyházmegyéjének: ezzel dokumentálva lenne nemcsak az intézkedés *közzükségi* jellege, hanem kimutatva a helyes út is arra, hogy miként kell és lehet az autonóm testületeknek

autonomiájuk védelmét az által biztosítani, hogy saját hatáskörükben maguk hozzák meg és foganatosítják a közrend biztosítékait.

Hogy egyházi közigazgatásunk úgy gyorsaság, mint pontosság tekintetében sok kívánni valót hagy fenn: bizonyítani szükségtelen. Halljuk maguktól az esperesektől, hogy rendszer munkálkodásukat nagyban hátráltatja egyesek pontatlansága és hanyagsága s a hivatalos-lapban is, — a ki megfigyelte, láthatta, hogy még a püspöki hivatal részéről is, csaknem minden felhívás után jön a sürgetés, hogy „miután ezen s ezen felhívásnak némeleyek még mindig nem tettek eleget: felhivom, hogy . . .” Továbbá ritkán van eset arra, hogy Igazgató-tanácsi jelentésekben is elő ne fordulna, hogy „innen és innen vélemény, vagy adatok, vagy jelentés stb. nem érkezett be.”

S ha a minduntalan ismétlődő sürgetések, csak a hivatalosok drága idejét vennék igénybe: még hagyján, — ámbárhogy a folyton növekvő hivatalos teendők s a hivatalosoknak úgy szóra is alig érdemes anyagi javadalmazása, mint segédmunkaerőknek csaknem teljes nélkülözése e szempontból is súlyosan esik latba e kérdés megítélésénél —; de köztudomásu dolog, hogy ez adminisztratív rendtlenségek sokszor igen súlyos anyagi hátrányokkal, sőt érzékeny károsodással is vannak összekötve.

Az országos közalapi segélyektől nem egy, nagyon is reászorult egyházközség a járulékok és sokszor az egyh. megye *más községei* járulékeinak hátrálékos belizetése miatt esik el. Hátrálékos számadások révén, melyek — fájdalmas tapasztalatok szerint — sokszor évekre visszanyulnak, sok érzékeny veszteség érte már egyházközségeinket. A határidők pontos be nem tartása miatt sok egyházközség esett el pl. a tanítói fizetés állami kiegészítésétől vagy az ötödéves korpótlékoktól,

vagy legalább is, csak nagyon nehezen reparálható helyzetbe jutott. Sok, később igen fontos jogoktól nem egy helyt azért esik el az egyház, mert kiesik a biztosítási határidőből. S mekkora kár háromlik pl. az egyes lelkészekre abból, hogy egy pár rendetlenkedő ember miatt, az e. megye többi lelkésze sem juthat idejében pénzéhez?!

És mindezen mizeriák orvoslására eddig más út nem volt, mint az anyagi felelősség elvének utólagos érvényesítése — a mi ismét sokféle bajnak lett forrása, — vagy a fegyelmi eljárás és büntetés. Az első a legtöbb esetben édes-kevés eredménnyel járt, a második pedig, mert dorong volt virgács helyett, a legtöbb esetben csak a végszükségben vétetett igénybe s míg arra került a sor, bizony felhatalmozódtak a bajok. Ennek kell tulajdonitanunk közigazgatásunk lassúságát és itt-ott megbizhatatlanságát.

E bajon van hivatva segíteni a rendbirság. S örömmel vesszük tudomásul és adjuk hirül, hogy a szép multú nagyenyedi egyházmegye újra egy elismerésre méltó és példaadó lépést tett, midőn az esperesi indítvány határozattá emelésével felhatalmazta az esperest, hogy *a mulasztókkal szemben 5 koronáig terjedő rendbirságot alkalmazzon, a birság-pénzek a Szeretetház javára fordítatván.*

E határozat a mily időszerű és okos, ép oly tapintatos és humánus is. Megelőzte és feleslegessé tette a felsőbb hatóság esetleges kényszer-rendszabályát, bizonyosságát szolgáltatta annak, hogy a rendszerető nagy többség maga gondoskodik a lassúbbak szorgalmazásának módjáról s így az egész egyházmegye renoméjának biztosításáról; tapintatos és mérsékelt a büntetés-pénz összegének megállapításában, bölcs és humánus, midőn oly intézmény javára fordítatni határozta az összeget, mely a midőn általában közegyházi szükségét szolgál a leánynevelésben, különösen a lelkész-leányoknak adja kedvezményeit.

Hisszük, hogy az enyedi egyházmegye e bölcs határozata az érintett okokból követésre fog találni minden egyházmegye részéről s ezzel megmutatják az egyházmegyék, hogy autonómiájukra nem csak felfelé féltékenyek, de magukkal szemben is bölcsen tudnak élni vele.

Egyházi közigazgatásunk új korszaka kezdőpontjának tekintjük az enyedi egyházmegye határozatát.

Eredményeit — reméljük — hamar fogjuk örömmel szemlélhetni.

Nagy Károly.

A szellem harcza.

Irta: Péchy Árpád, ev. ref. lelkész.

(Folytatás.)

Föláldozzák egyházunkat a politikának, hitöket az anyagi érdekeknek, egyházunkat könnyen elhagyják, eligerik gyermekeiket, kitérnek az egyházi terhek elől. És mindez onnan származik, hogy korunk hitéből hiányzik az evangéliumi-erkölcs világjavító és világmegszentelő ereje. Nem hisz a kijelentésben, a Megváltó isteni természetében, a biblia örök igazságában, még az Isten örök gondviselésében sem a megtevésztett kor.

Pedig e hitelenség egy nagy tévedésen nyugszik, mert a hit nem a templomnál, az imádságos könyveknél és a szentírásnál kezdődik; hanem ott van mindenütt. Teljes hitelenség ép olyan kevéssé létezik, mint légüres tér. Hitetlen ember nincsen, csak kicsinyhitű, megvesztegetett lelkű ember van.

Az ember hitből él; csak hogy egyénisége szerint hitbéli meggyőződése nagyon sokféle lehet, társadalmi életében igen különböző módon juthat kifejezésre és gyakorlati érvényesülésre. A ki nem tudna bizni senkiben, vagy benne nem bizna senki, az már nem is lenne ember, hanem élőhalott. Minden munkához, érintkezéshez kölcsönös hit és bizalom kell; de mégis minden emberi hitnek kormányzója a vallásos hit volt, lesz és marad örökre. Mert a köznapi hit ha elveszti tisztaságát, a tisztító szerepet a vallásos hit kell, hogy teljesítse, mint ezt a mult példái is sokszorosan bizonyítják. A köznapi életben érvényesülő hitnek az volt mindig feladata, hogy a társadalom kapcsait megtárgalni ne engedje, a munkát a jutalommal, a jogot a kötelességgel összefűzze. A vallásos hit rendeltetése ennél jóval magasabb; hivatása az, hogy a midőn az ember elveszti hitét az életben, az elesőt felemelje, keblét az Istenben való hittel táplálja és megtanítsa azon örök igazságra: hogy „az igaz ember Istenbe helyezt hitből él.” És épen itt tűnik ki a nagy különbség, a mely a mindennapi hit és a vallásos hit, az emberi morálok és Jézus Krisztus isteni morálja között van. Ugyanis az emberi morálok elvei elsősorban a földhöz kötött létviszonyokon, másodsorban az emberi fajhoz kötött életföltételeken alapulnak. Az emberi morálok szerint, más erkölcsök uralkodnak a különböző népfajoknál, hidegben és melegben, déli és éjszaki vidéken, más az erkölcs gazdagnak és szegénynek, nőnek és férfinak, földmivesznek. iparosnak, kereskedőnek, főurnak, polgárnak, katonának. A mi pedig a házasságot illeti, azt csak fajfentartó és nemzetgazdasági intézménynek tekinti gyakorlati czélok szolgálatában. A krisztusi morál ellenben minden népeket egyesít, a fiaság jegye alatt a szeretet erkölcsiében. Azt tanítja, hogy nincs közöttünk rangkülönbség, személyválogatás, mert mindannyian, ha Krisztust követjük, egyek vagyunk a Krisztussal és Krisztus által az Atyával. A házasságot pedig a keresztyénség, mint Isten rendelését tekinti, hogy a férfi és a nő a családban a szeretet országát megvalósítsák és az ifju nemzedékbe, a jövő reményeibe az erkölcsi világrend kijelentett titkait együttes munkával és életpéldájokkal beplántálják.

Az elmondottakból is láthatjuk, hogy az emberi erkölcsstanok, mégha a legnagyobb elme is hozta létre azokat, csak emberi erőt és szentesítést képesek kivívni. Közös ismertető jelük, hogy hiányozván belőlük az isteni kutfőből fakadó magasabb erély: önkényesség és szabadság, hogy érvényesülhessenek, a jog és törvény szabályozó erejéhez kénytelenek folyamodni. Azt pedig mindnyájan tudjuk, hogy a kényszerített erkölcsiség lelket, életet nem képes önteni az emberiségbe. Az anyagelvűségnek emberies morálja üres elméleteivel, apostolokat, hithősöket,

vértanukat nem teremthet; mert elzárja a valódi erkölcsiség ama örökké buzgó forrását, melyet a Jézus nyitott föl. Lelkesedés nélkül pedig nincsen élet, eszményiség nélkül nem állnak elő nagy áldozatok; hanem az adsza és nesze utilitáris elv köti meg a lelkeket.

E világfelfogás mellett az élő hit már a közöny kódében vész el; a midőn a „bánom is én“ ember a becsületet megfosztja isteni éltető erejétől és kezdetét veszi az elsatnyulás. Itt már kezd az egyetemes papság isteni elve elhomályosulni és a megtévedt emberiség mind inkább áldozárokkal végezteti vallási és egyházi teendőit és ezzel alászállítja a vallásos buzgóságot és utat nyit a rendi papi uralomra. Már pedig nincs a keresztyén társadalomra nézve nagyobb szerencsétlenség, mintha az uralomra jutott római papság gőgje felette elhatalmasodik. Az ilyen társadalomban a papi hatalmaskodás és erőszak nemcsak a hit és erkölcsi életet bénítja meg, hanem elviselhetetlen terüként reá nehezedik a nemzetek állami és politikai életére is, a mint a hazai és általában az európai közállapotok jelenleg is elég intő alakban mutatják ezt.

A materiálizmus és a római dogmák bár látszólagosan ellentmondanak egymásnak, de tényleg ha közelebbről tekintjük a papságot, maga is materiálista, mert az emberi eszményeket szállítja tanáival a porba. A pápismus eszméje szerint a pápa mindenható Isten. Ő ad hatalmat a kisebb Isteneknek: érseknek, püspököknek, a kik mind az ő isteni mivoltából kapják a jogot a nép fölött való korlátlan uralkodásra, vagyis az isteni hatalom gyakorlására.

E gyászos körülmények között, melyeket az anyagelvű tudomány és elvilágiasodott római egyház hoztak az emberiségre, a protestantizmusnak felelősségteljes nagy hivatása van, az t. i., hogy az egyetemes papság elvét újból életre keltse a lelkekben. Istennel és az Üdvözítővel az emberiséget újból belső életközösségre vezesse.

A vallás-erkölcsi élet, mélyen tisztelt közgyűlés, folytonos gondozást igényel, épen úgy, mint a szellemi élet minden más iránya, melyeket ha nevelés, olvasás, gondolkodás által nem művelünk, elfajulnak. A keresztyénség főhivatása Istenország terjesztése; azért is első sorban vallás-erkölcsi erő a keresztyénség és csak másodsorban kulturtényező, vagy nemzetiség fentartó hatalom.

Vissza kell tehát térnünk az evangelium isteni erőforrásaihoz, fel kell ébresztenünk a régi protestáns erkölcsöket, meg kell újítsuk az egyetemes papság elvét. Murkába kell, hogy vegyük a vallás-erkölcsi újjáteremtés nagy munkáját, iskolákban és az életben, tanítás és példaadás által; hogy a nagy keresztyén alakok életpéldáinak felújítása által bizonyosságot tegyünk mindennek előtt, az igaz keresztyénségben a Szentléleknek a hívőkre gyakorolt újjászülő hatalmáról.

Természetes e nagy munkához lelkes vezérekre van szükségünk, kikben van Krisztusban helyezett, félelmet nem ismerő, élő, öntudatos hit. Addig azonban, míg a protestáns művelt férfiak is megalkusznak vallási kérdésekben és lojalitásból eltűrik vallásuknak sértegetését; míg a vallásos igazságokért való küzdelemnek elébe helyeznek minden más világi érdekeket; míg tájékozatlanok a szentírásban és egészen idegen előttük a protestáns vallás-erkölcsi irodalom; míg a templomba, ha el is mennek ottan-ottan: megjelenésükkel épen csak formai köteleességet vélnék teljesíteni és nem lelki szomj és üdvösvárgás vonja őket oda; és míg a templomban társalognak, vagy újjaikat számlálják az egyházi ének alatt, de nem vesznek tényleges részt hangos énekszóval a gyülekezet dicsénekeiben: addig nem is

remélhetjük, hogy sorainkból nagy számmal támadjanak gróf Kuun Géza és báró Bánffy Dezső stb.

Rajtuk nem segíthet a panasz, sem a csüggeteg fásultság, csak az akarat erő. Magyar nemzetünk életfáját kálvinista népünk szive gyökerét a hitetlenség és a világi haszon férgel rágják, emésztik. És e férgelket a materiálizmus és klerikalizmus önző vezérei táplálják, ők tudják miért? Ezt mindenki láthatja. Mindazonáltal bár a baj nagy, de mégis nekem hitem és bizalmam van a magyar nemzetben, drága véreimben, protestáns testvéreimben, hogy józan értelme, belső lelki szükséglete Istenhez vezet és Isten megszenteli, tettekre indítja akaraterejét.

Mindenesetre az újjászülő hatalom erőforrása egyedül az Istené; de az evangelium kinyilatkoztatásából tudjuk, hogy az erkölcsi világban, véges valóságokban nyilatkoztatja ki Isten azt. Földünkön, emberekből formál szent céljai megvalósítására eszközöket, apostolokat, reformátorokat. Felülről jöhet tehát csak hitünknek, erkölcsiségünknek, egyházi, nemzeti életünknek óhajta várt megújodása, de egyes bátor, akarat erős lelkeknek kell, hogy Isten akaratára készleges eszközeivé váljanak; egyeseknek kell a Krisztusi életből annyit magukba oltsanak, hogy éljenek többé ne ők, hanem éljen bennök a Jézus Krisztus. Ez a Krisztusból táplálkozó élő hit lesz hitem szerint megújítója, mint volt mindig, vallásos életünknek. Ez emelte újabban is csodálatos hatalomra az angol egyházat, ez támasztotta fel hamaiból a tetszhalálra ítélt francia protestantizmust, ez gyógyította be jórészen a német protestantizmus sebeit is.

Aranynapok Deésen.

Szombaton d. e. 11 órakor gyűlt össze a leányiskola nagy termébe az egyház képviselőtestületének közgyűlése. Vásárhelyi Boldizsár lelkész küldöttséggel hívta meg a szeretett Főpásztort a közgyűlésre. Amint lelkes éljenzés közepette belépett Ft. és Méltóságos dr. Bartók György püspökünk — azonnal elfoglalta az elnöki széket. Meleg szavakkal, meghatottan köszöntötte a közgyűlést; jelezve, hogy amint először foglalja el hivatalosan az elnöki széket — búcsuzik is, mert az Egyházkerület bölcsessége megszüntette a püspöki vizsgálat alatti egyházközségeknek — ezen speciális jellegét. Megnyitja a közgyűlést és megkezdi a vizsgálatot. Vásárhelyi Boldizsár lelkész olvasta a Püspöki Vizsgálati kérdéseit és az egyházi jegyző olvasta az okmányok alapján elkészített „Feleleteket.“ — Minden okmány, értékpapír és kezelési könyv a Püspök asztalán feküdt. Ha a jól elvégzett munka dicséret mesterét, akkor a deési Egyházközség vezető-munkásai dicsekedhetnek a vizsgálati jegyzőkönyv záradékával, hogy „mindenek ékesen és jó renddel valának.“ Dicsekedhetnek Főpásztorunk elismerésével, ki köszönettel adózott — főgondnok: Vékony Ferencz, lelkész: Vásárhelyi Boldizsár, kebli gondnok: Góczy Károly, pénztárnok, jegyző-aainak, — végül az egész kebli tanácsnak; — hogy a hivatali kötelesség terhét könnyűvé és gyönyörűséggé tették számára. — A folyó évnek egy nevezetes történetét hozták tudomására még a közgyűlés színe előtt a Főpásztornak — ugyanis az Egyházközség érdemes Főgondnoka Vékony Ferencz és neje a róm. kath. Brust Vilma ónagysága 15,000 — koronás kegyhágyományyal lepte meg egyházát — melynek kamatai a templom fenntartás költségeinek fedezésére rendelvek. Ft. Püspökünk amint hálával és köszönettel vette tudomásul a bejelentést — kérte a közgyűlést ejtse módját, hogy a kegyes és jókedvű adakozónak a közgyűlés színe előtt személyesen is megköszönhesse az „Ur előtt kedves áldozatot.“ Választott férfiak a közgyűlésbe hívták a Főgondnokot és teljesült a Püspöknek szíve szerinti kívánsága. Örömmel zárta be aztán, a közgyűlést, — buzdítva a közgyűlés tagjai által a hívek seregét — hogy e megkezdett uton haladjanak. — Püspök és Főgondnok éltetésével véget ért aztán a közgyűlés.

Közgyűlés után Vékony Ferencz és neje Brust Vilma ónga kegyes vendégszeretetét élvezték az egyház

vendégei és a vármegye és város előkelőségeiből választott 24 társuk.

Ebéd után a leány- és fiu-iskoláinkat látogatta meg Püspökünk; valamint az egyház levéltárát — hol a clenodiumok mellett igen magas műbecsrel bíró és nagy értéket képező asztalterítőkét stb. látott. Innen gróf Teleky Domokos, báró Inczédi Ádám és Vékony Ferencz fogatain Püspökünk és kísérete a pár kméterre levő Kozárvára ment. Szeretett Püspökünk régi titkárának Czirmay Zoltánnak parochiális otthonát is látni kívánta; de óhajtott látni Erdélyi Egyházkerületünk eme 100-ik gyöngye juhát, Kozárvár egyházunkat színről-szinre, mely most az építés küszöbén van: de bizony még csak inkább a félszázados romlást mutatja. A szombat esti Istentiszteletet Ft. és Mélt. Püspökünk végezte. Nem tudom az ódon egyszerű templom, mikor látott még püspököt. Könnyekig megható, buzgó imában emelte fel szívünket az égre és aztán egyszerűségében magasztos, lelkes beszédben serkentő közrendű hveit — miként keressék „Iston országát“ — a családban, a társaságos életben és Anyaszentegyházunkban. Istentisztelet után meglátogatta Czirmay Zoltán lelkész, gr. Teleky Domokos br. Inczédi Ádám pátronusokat. Teleky Domokos gróf faragott köveket ajánlott a templom új kövezésére. Inczédi Ádám báró, gondnok pedig eddigi lelkes munkálkodása, mellé fogadta, hogy teljes igyekezettel azon lesz, hogy új lelkészüket minél tovább ott tarthassák.

Már hangzottak a taraczkok és messze fénylett a fáklyák világa — mire Deésre értünk. Fél 8 óraker a püspök tisztelőre a dési polgárság fényes fáklyászenét adott. A fáklyásmenet, melyben ezernél több ember vett részt, a Rákóczi-térről kiindulva, a Rákóczi-induló hangjai mellett vonult a püspöknek Vékony főgondnok házában levő szállása elé, ahol már ekkor óriási embertömeg volt összegyűlvé. A fuvózenekar eljátszotta a Hymnust, melyet a közönség levett kalappal hallgatott végig. Ezután a dalárda énekelt. Az ének elhangoztával dr. Kustár Gyula intézett üdvözlő beszédet a püspökhöz. Beszédében különösen kiemelte, hogy a magyar reformátusok mindig a magyar nemzet szabadságáért, az alkotmány fenntartásáért küzdöttek s ebben a harcban, mint eddig, úgy ezután is megfogják állani helyüket. Bár sötét felhők tornyosulnak hazánk ege fölött, Istenbe vetett bizalommal várjuk, mit hoz a jövő. Isten áldását kéri a püspök munkásságára. Az éljenzés lecsillapultával Bartók püspök úr meghatott szavakban mondott köszönetet a polgárságnak. Hazafias erőttől duzzadó beszédében a közönség lelkes éljenzés közben mutatott rá arra, hogy minden vallásfelekezetnek egyik legfőbb kötelessége a haza iránt való szeretetet ápolni s mindnyájunknak valláskülönbség nélkül a haza javán, a nemzet boldogulásán kell munkálnunk. Midőn a Püspök befejezte beszédét, a perczekig tartó, szünni nem akaró éljenzés mutatta a hatást, melyet szavaival keltett. A közönség a Kossuth-nóta hangjai mellett oszlott szét.

Vasárnap reggel 10 órára — az ünnepélyes Istentiszteletre zsufoalásig megtelt a templom előkellő közönséggel. Levetkezte mind a felekezetiség nyűgét, csak az „Urnak napját“ várta és az „Urnak követét“ kívánta hallani. A nyomtatott műsoron 9. pontja volt az Istentiszteletnek. A gyüleket énekéhez Nagy Kálmán ifju tanító aa. orgonázott igazi művészettel. Az iparos dalkör gyönyörű énekeit pedig Budai Elek igazgató vezette kitünő szakértelemmel.

Imát I. Irsay József Kolozsvár népszerű lelkésze mondott — magvas, biblikus tartalommal, egyszerű, közvetlen és megható előadással — kereste a helyet, mely az Ur dicsőségének helye, békességnek háza: holott ami házunk — ingovány; életünk — felszálló füst; minden test, mint a fűszál — s a mezőnek elhulló virága. Kereste és megtalálta; — mert ez a hely mindörökké a Mennyország kapuja.

Fénypontja volt az istentiszteletnek, az egész ünnepélynek — a püspök hatalmas beszéde, melyet a „Táborhegyi Megdicsőülés“-ről tartott Máté XVI.—28. és XVII., 1—7. vv., alapján. Valóságos mennyei ihlettel szólott az Urnak választottjairól. Mutatta népének, hogy hová építsen hajlékot. S intette, hogy vigyázzon — mert vakító a fény és emészt a világosság. — Ime a tanítványok közül is csak Péter, Jakab és János részesülnek abban. Megteljesedett a templomi gyülekezet, sőt a templomon kívül szorongó százak is; mire püspöki áldásban részesíté a Főpásztor az ő nyáját.

Istentisztelet után Nsg. Vékony Ferencz ebédlőteremében (Püspökünk szállásán) a tisztelgő küldöttségek fogadásának sora következett:

1. Dési róm. kath. egyházközség. Főtiszt. Kozma Döme zárdafőnök.
2. Gör. kath. egyházközség. Főt. Welle János esp.
3. Gör. keleti egyházközség. Főt. Hermann Tivadar esperes.
4. Izr. hitközség. Hit. közs. elnök: Ordentlich Adolf.
5. Dési ev. ref. egyházmegye. Nt. Pap István esp.
6. Dési Jótékony Nőegylet. Ngys. Tüzes Karácsonné urnó.
7. Dési ref. konfirmált leányok. Holstein Mari k. a.
8. Honvédség, méntelep, csendőrség, tisztikar. — Szabó István őrnagy.
9. Szolnok-Doboka vármegye törvényhatósága, államépítészeti hivatal, Rudolf-kórház, szolgabíróság. Nagys. Torna Miklós alispán.
10. Kir. törvényszék, ügyészség, járásbíróság. Nagys. Németh János táblabíró.
11. Pénzügyigazgatóság, számvevőség, adóhivatal. Nagys. Söpsmann pénzügyig.
12. Szamosvölgyi vasut Nagys. Maletér Zoltán vasuti igazgató.
13. Dési város tanácsa. Ngys. Szilágyi Albert polgm.
14. Kir. tanfelügyelőség, vármegyei tanítótestület. Nagys. dr. Sztancsek tanfelügy.
15. Állami gymn. tanári kara. Dr. Körösi György ig.
16. Désaknai kir. sóbányahivatal tisztikara. Nagys. Wieszner bánya fön.
17. M. kir. erdőhivatal. Ngys. Dabsi erdőmester.
18. M. kir. posta- és távirtda hivatal tisztikara. Posta- és távirtdafőnök.
19. Désaknai ev. ref. egyházközség keblitanácsa. Tiszt. Szakács Ferencz.
20. A dési ev. ref. egyházközség keblitanácsa. Nt. Vásárhelyi Boldizsár, vezetéseik alatt.

(Vége következik).

Tudositó.

A v.-hunyadi ev. ref. egyházmegye közgyűlése.

Midőn halljuk, hogy mennyit tesznek a nők másutt a szegényekért, árvákért, betegekért és mindennemű szerencsétlenekért . . . szóval Krisztus tanainak megvalósításáért, s így az egyházi élet előhaladásáért, önkénytelenül jön ajkainkra az a kérdés: vajjon a mi nőink nem tehetnének-e ebben valamit? Terjed a közöny . . . romlanak az erkölcsök s nagy a vallástalanság! Vajjon a mi mivelő nőink nem tehetnének ellene valamit? De bizony tehetnének, tenniük is kell, s tenni is fognak, csak hogy az Anyaszentegyház s bennök rejló erőt kifejtjen igyekezzék igazán vallásos és egyházas neveléssel és megadni igyekezzék rászükre azt a munkatért, melyen eredményel használhassák fel a vallásos női szív igazi buzgóságát. Nagy és eddig kellően nem értékesített kincs rejlik itt az egyházra nézve. Hiszen a jó anya csepegteti gyermekének szívébe az Isten szeretetét, az ő vallásossága plántáldódik át a gyermek lelkébe, s az az imádság, melyet az édes anya tanít életünknek oly hü vezére, mely csak lelkünk utolsó lehelletével hagy el.

„A nőnek vallásossága megtöri a rideg férjnek vallásos közönyét is, s a mely asszony e tekintetben komolyan veszi feladatát annak sikerül is vallásos lelkével az egész családnak irányt adni, s ha körültekintve egyházi életünkben megfigyelnök azokat a kiváló derék férfiakat, kik egyházunk ügyei iránt érdeklődnek, s mint presbyterek, gondnokok szerepelnek, adományaikkal az egyházat segítézik, s mint vallásos buzgóságú emberek másoknak példányképül szolgálunk, aligha csalódom, ha azt egy derék anyának vagy feleségnek tulajdonitom.“

Ha tehát azt akarják, hogy a panaszhangok megszűnjenek, vagy pedig lehető minimumra redukálhatók legyenek; ha azt akarjuk, hogy ne keljen folyvást hangoztatnunk, hogy számban, erőben egyre fogyunk: a nőknek prot. iránnya nevelésére kell különös gondot fordítanunk s azután nőink vallásos buzgóságát, egyházunk iránti buzgó szeretetét kell a harcba vinnünk, s megkövetelnünk tőlük, hogy egyházunk mellett nemcsak szilárdul megálljanak, hanem ennek előhaladását, megerősödését úgy külön-

külön, mint prot. egyleti uton is szívvvel, lélekkel munkálják stb. stb.

Ézután esperes aafia meleg, elismerő szavakban jelenti be, hogy Óraljaboldogfalván Kendéffy Róza és Margit ónagyságaik nemes buzgalma egy oly nyári mulatságot hozott létre, mely ottani e. községünk javára 1200 koronát jövedelmezett. Nagy Pestyénben pedig Pap Árpádné Ónagysága buzgalma folytán egy társas összejövetel 450 koronát jövedelmezett az egyházunknak. Végül Szóts Sándor, dévai lelkész aafia bterjesztése alapján szintén örömmel jelenti be, hogy Déván Kéméndy Istvánné urnő egymaga 200 koronát adott az építendő új templom javára. A midőn elnök aafia fentnevezett nemeslelkű és fenkölt gondolkozású urnőnek a közgyűlés színén halás köszönetét mondott, egyttal indítványozta, hogy e köszönet jkönyvi kivonat alakjában küldessék meg nekik. A közgyűlés örömmel vette tudomásul elnök aafia ezen bejelentéseit, s midőn indítványát nagy tetszéssel és egyhangulag elfogadta, kijelenté, hogy a maga részéről is nagy köszönettel és hálával adózik a nevezett hitbuzgó és vallásos lelkületű Urnőnek.

Tárgysorozat rendjén Juhász Izidor, ügyvivő aljegyző olvasta fel az e. m. Tanács egy évi működéséről szóló jelentését, mely jelentésből a közgyűlés örömmel győződvén meg arról, hogy az egyházmegye adminisztrációja pontosan, lelkiismeretesen és kifogástalanul intéztetik: az e. m. Tanács összes — 4 ülésben végezte — intézkedéseit helybenhagyó tudomásul vette. Ugyisint örvedes tudomásul vette a közgyűlés Juhász Izidor tanügyi előadó azon jelentését is, mely szerint az egyházmegye területén a ref. tankötelesek mindenütt gondos iskolázásban részesülnek, s csak elenyésző kevés a számuk azoknak, kik oktatásban egyáltalán nem részesülnek.

Majd Szóts Sándor, dévai lelkész, mint az e. m. állandó számvizsgáló bizottság elnöke terjesztette elő az egyházmegye köz- és özvegyárvai gyámintézeti pénztárának a múlt 1902. évi állására vonatkozó két rendbeli jelentéseit. E jelentésből a közgyűlés örömmel látván, hogy egy az e. m. közpénztár Kiss Mózes, m. németi, mint a gyámintézeti pénztár Kovács Lajos borsódi lelkész aafia által nemcsak pontosan és lelkiismeretesen, hanem teljes odaadással és mintaszerűleg vezettetik: nekik a szokásos felmentvényt — elismerése és köszönete nyilvánítása mellett — készséggel megadja.

Most a legfontosabb tárgy a mélt. Ig. Tanácsnak a püspöki vizsg. alatti egyházak bekebelezése tárgyában készített és véleményezés végett az egyh. megyékhez is leküldött tervezete vétetett tárgyalás alá. Közgyűlésünk behatóan és tüzetesen foglalkozván e tervvel, e tekintetben egyhangulag az e. m. tanácsunk f. évi jun. hó 29-én hozott javaslatát fogadta el. E szerint közgyűlésünk az ig. tanácsi tervezetben a részleteket, vagyis azokat a pontokat, melyek a püspöki egyházaknak, mintegy kárptólásul új és az eddiginél messzebb menő jogokat és privilegiumokat ad, nem fogadja el. Nem fogadja el, mert ezek a pontok részint indokolatlanok, részint pedig sérelmesek és az egyh. megyék autonómiájába ütköznek. Következőleg közgyűlésünk azon álláspontra helyezkedett, hogy a püspöki egyházak bekebelezés után egy a kötelességeket, mint a jogokat — melyek csak ugyis csak egyes személyekre vonatkoznak — illetőleg, legyenek teljesen egyenrangúakká a többi egyházakkal.

Mert a mikor az egyh. ker. képviselőket és zsinati tagokat az egyes gyülekezetek választják (Lásd Utasítás 5. § é., és i., pontjait) akkor nem indokolt, hogy egy néhány egyházközség főgondnokát az egyh. kerület válassza. Azután pedig, a mig általánosan nincs behozva a kettős elnökség, addig nem helyes és nem indokolt, hogy egy néhány egyházban az elnöklés joga a főgondnokra ruháztassék. Hiszen akármelyik egyház ügyeit legjobban a lelkész ismeri, s éppen ezért elsősorban ő hivatott az egyházi gyűlések vezetésére.

Ugyisint nem indokolt és egyh. törvényeiben nincsen § arra, hogy a főgondnok és ügyvezető lelkész az e. m. Tanácsnak hivatalból tagjai legyenek. Ha hitbuzgók és arra termettek, az e. megye ugyis örömmel beválasztja őket a Tanácsba, de hivatalból quo jure foglaljanak ott helyett? És éppen ilyen indokolatlan és törvényellenes az is, hogy a főgondnok az e. m. közgyűlésnek hivatalból legyen tagja. Hiszen a törvény értelmében minden e. köz-

ség csak annyi világi taggal képviselheti magát az e. m. közgyűlésen, a hány szolgálattevő rendes papja van. Már pedig, ha a főgondnok hivatalból tagja lesz az e. m. közgyűlésnek, akkor az illető e. község csak ugy választhat külön e. m. képviselőt, ha egynél több r. papi állomást tart fenn, különben semmi esetre sem, erre jogot még a nagyobb és népesebb egyházaknak sem lehet adni.

A költségvetést pedig az e. m. Tanács ellátása után további felülvizsgálás végett az ig. Tanácshoz felterjeszteni, ez semmi nem volna egyéb, mint bizalmatlanság az e. m. Tanács iránt. Végül, hogy ezen e. községek főgondnoki és ügyvezetői papjai tagjai legyenek-e az e. ker. közgyűlésnek?: e kérdésben csakis a közgyűlési szervezet megváltoztatása esetén lehetne jógérvényesen dönteni.

Igen fontos és egyházmegyénket közlelről érintő ügy: kerületi ezután szönyegre, dévai egyházközségünknek a műemlékek orsz. bizottságához intézett kérése. Nevezett egyh. község ugyanis ódon, egy néhány század viharait kiállott, s ugyanezért erősen megrongált templomának — annak közveszélyes volta miatt — tornyát volt kénytelen pár évvel ezelőtt lebontatni, most közelebről pedig a templomnak megmaradt ugynevezett szentélyét kellett bezáratnia, egy hogy most ez a tekintélyes gyülekezetünk templom nélkül van. Úgybuzgó, derék lelkésze pár év alatt 30 ezer koronát meghaladó szép összeget gyűjtött össze egy új templom építésére. Egyre az építés útjába, a mikor már hozzá akartak volna fogni, nehéz csaknem legyőzhetetlen akadályok merültek fel. Ilyen akadály egyfelől az új templom építésére szükséges territorium hiánya, másfelől pedig az a körülmény, hogy a régi templom helyére sem építhet, miután annak megmaradt részét a műemlékek orsz. bizottsága történelmi műnek deklarálta és lebontását betiltott. A dolognak éppen ezen ágára vonatkozik az egyházközségnek fenti kérése, melyet további eljárás és meleg ajánlattal leendő felterjesztés végett nyújt be az egyház közgyűlésünkhöz. Közgyűlésünk behatóan tárgyalván az egyh. község indokolt és nagyonis méltányos és jogos kérését, melegen ajánlja azt az illetékes ténnyezők nagybecsű figyelmébe és a maga részéről is hazafias tisztelettel kéri a bizottságot, hogy miután a templom megfennálló szentélyének a lebontását betiltotta, vagy építsen az egyházközségnek megfelelő templomot, mely esetben az e. község hajlandó a gyűjtött összegből 20 ezer koronát átadni (10 ezeret fentartási alapul magának hagyván meg) vagy pedig, ha ezt tenni nem hajlandó, akkor engedje meg, hogy a már említett szentélyt az egyház lebonthassa, s az új templomot a saját erejéből felépíthesse, mivel ezen tekintélyes városi gyülekezetünk oly hosszú ideig templom nélkül nem maradhat.

Ézután engedélyt nyertek: a n.-pestényi és kéméni egyházak megrongált templomaik renoválására; a hosdái egyh. község új paplakás építésére, hogy papi állomását betölthesse; a hátszegi egyház tulajdonát képező vendéglő udvarán egy szin építésére és a dévai egyházközség egy örök vásári szerződés megkötésére.

Ezzel a tárgysorunk kimerítettén, de meg az idő is jó előre haladván, elnöklő esperesünk az ülést a szokásos módon berekesztette, határozatképpen kimondván, hogy a jegyzőkönyv hitelesítése a legközelebről összeülő e. m. Tanács feladata leendő.

Azt hiszem, mondanom sem kell, hogy a gyűlés után siettünk a fehér asztalhoz, hogy a testnek is megadjuk a mi az övé. A házigazdai szerepet az egyh. község vitte, a mennyiben a közgyűlés alkalmával a Hunyadi szálló nagy termében egy 60 terítékű, gazdag bankettet rendezett. Hogy pohárköszöntőkben nem volt hiány, ezt mindenki elhiheti. Az első poharat esperesünk emelte ő felségére, a másodikat Szóts Sándor fáradhatatlan buzgalmu püspökünkre, a harmadikat Kónya Dénes szeretett esperesünkre, s így tovább sok szép pohárköszöntő hangzott el.

Jólesett lelkünknek egy a közgyűlésen, mint az ezt megelőző istenitiszteleten és végül most a banketten ott látni a brádi gör. kel. egyház és algyimn. képviselőit, nevezetesen Demjén Vazul, gör. kel. esperest, Páró György gym. ig. tanárt és Rimbás Péter lelkészt, kiket tapintatos esperesünk fel is köszöntött, hangsúlyozván tőszájában a felekezetek és a haza különböző nyelvű és hitű polgárai közötti szeretet és egyetértés ápolását. A közebed szépen sikerült befejezése volt közgyűlésünknek, a mennyiben a mellett, hogy a legjobb hangulatban folyt le, még mara-

dandó emléket is hagyott maga után. Vásárhelyi Lőrincz, Óralja-boldogfalvi lelkész afia kezdeményezésére ugyanis a résztvevők 45 koronát adtak össze a kolozsvári Szeretetháznál fennálló „Bartha Lajos-féle alapítvány” gyarapítására.

Közébed után a gura-bárzsi aranybányák igazgatójának Menking Frigyes urnak előzékeny szivessége folytán megtekintettük a világhírű, a maga nemében egész Európában páratlan művű zuzdákat és egyéb aranyműveket, honnan visszatérve mindnyájan házigazdáinkat kerestük fel, hogy nekik még egy Isten hozzádat mondjunk, s megköszönve szives vendégszeretetüket visszatérjünk otthonunkba és folytassuk a munkát, ki-ki ott és abban a körben, a hová őt az isteni gondviselés bölcsessége állította!

Juhász Izidor,
ügyvivő-jegyző.

A nagyenyedi egyházmegyéből.

A nagyenyedi egyházmegye ez évi rendes közgyűlését szeptember 29-én tartotta Ó-Tordán. Előző napon — 28-án egyházi értekezlet volt, mely isteni tisztelettel vette kezdetét, hol Ujvári István egyházi elnök szívekhez szóló gyönyörű imája után Jancsó Sándor tartott I. kor. 7 23. alapján szóközi hévvel előadott, szebbnél-szebb gondolattal bővelkedő egyházi beszédet, mely a hallgatóság egyetemét magával ragadta, s még a legkritikusabb igényt is kielégítette . . . lefegyverezte. Istenisztelet végeztével a város dísztermébe vonult fel a hivatalosok és érdeklődők csoportja, hol a tulajdonképi értekezlet Ujvári István egyházi elnök megnyitójával kezdetét vette. A megnyitóban indokolt indítványa egyházi elnök aának egyhangulag, s a lelkesedésnek *ilyenkor* megnyilatkozó nemével lett határozattá emelve. Az indítvány, illetve határozat ez: oszlassék az egyházmegye — a jövő évben ide csatlandó egyházközségeket is beleszámítva — az esperesi vizsgálati köröknek megfelelően 3 fiók-körre és e szűkebb körű munkálkodás által, az egyházközségek mindenikének meglátogatásával munkálja, építse azt az országot, mely nem e világból való! Maga az egyházmegyei egyházi értekezlet pedig gyűléseit az esperesi vizsgálat alkalmával tartsa meg egyik — arra kijelölt egyházközségünkben, szintén határozottá tétetett. A cél tudjuk, annak megközelítéséhez elég nagy körültekintéssel lettek megállapítva a módzatok, vajha mindnyájan a munkára vetnök kezünket, s lágy-meleg avagy közönyös senki se lenne közölünk.

Ezek után *Fejér Pál* tartotta meg felolvasását „A magyarok ősvallásáról” Mindnyájunkat meglepett ama nagy szorgalommal összegyűjtött bizonyító adat sokasága, mely nagy utánjárást és tanulmányt igényelt. Értekezletünk jegyzőkönyvi köszönete és dícséréte mellett felkérte felolvasót, hogy értekezését e lap hasábjain hozza nyilvánosságra. Erdemében épen nem maradt mögötte a második felolvasó *Csulak Zsigmond*, ki „Az egyházi épületek tűzbiztosításáról” értekezvén, az általa összegyűjtött adat halmaz alapján könnyen bizonyította be, hogy évenként több ezer koronát adunk tiszta nyereség gyanánt a tűzbiztosító társaságnak, mi pedig nálunk is üdvös célok elérésére lenne felhasználható. Mindezek alapján indítványozza: kerestessék meg a mélt. ig. tanács, hogy dolgozzon ki tervezetet, hogy a tűzbiztosítási szövetkezeti alapon keblí uton fogantossittassék. Ezen indítvány elfogadás után az egyházmegyei közgyűléshez lett áttéve, s mi természetesebb, minthogy ott is általános helyesléssel fogadtatván, ilyen értelemben megtétetett a jelentés a mélt. ig. tanácshoz.

A d. u. 3 órákor folytatott gyűlésen a pénztár megvizsgálása után a tisztujtás ejtetett meg, egyhangulag választatván meg a következő 3 évre: tisz-

teletbeli elnököknek: *Zeyk Dániel* világi, *Sándor János* egyházi, elnökök: *gróf Bethlen Sándor* világi, *Ujvári István* egyházi, alelnökök: *Gáspár János* világi, *Veress Károly* egyházi, jegyzők: *Ferenczi Ferencz* világi, *Egerházi Lajos* egyházi pénztáros: *Péter Antal*, választmányi tagok *Tóth Miklós*, *Lovassy Andor* világi, *Szécsi Ferencz*, *Jancsó Sándor* egyházi, központi választmányi tagok: *gr. Bethlen Sándor*, *Jancsó Lajos*.

Ez után a gyámintézeti közgyűlés tartatott meg, s vizsgáltatott meg a számadás, miből kitűnt, hogy a gyámintézet vagyona 37.212 kor. Egészen természetesnek találtuk, hogy a szokás szerint lemondott pénztárost nt. *Barabás József* nesztorunkat szokás szerint ismét megválasztottuk, mert hiszen igen jó kezekben van a mi kincsünk. Majd *Veress Károly* indítványa fogadtatott el, mely szerint a gyámintézet tagjai halál esetére — az örökösöknek temetési költség címén egy olyan összeget ad, mint a minőt kitesz, vagy kitenne illető özvegyének egy évi kegydíja. Ezzel az elsőnap munkálódás véget ért, s azon reményben oszoltunk szét, hátha másnap többen leszünk együtt.

Mindenekben kifogástalan pontosságú esperesünk 29-én délelőtt már 9 óra előtt felvonult kíséretével a városi díszterembe, s pont 9 órákor magas szárnyalású, buzgó imájával kereste, s általa kerestük mindnyájan fel az egek Urát, hogy hálaadásunk mellett az Ő megsegítő erejét könyörögjünk munkálkodásunkra. Az ezután elrendelt névsorolvasás többek távol maradásáról győzött meg. Gondnok egy sem volt, egy elmaradását levél által igazolta.

A világiak mellett lelkészek is hiányoztak, úgy hogy egészen indokolt volt *Jancsó Sándor* kérdése, hogy az igazolatlan elmaradt tagokkal szemben van-e intézkedő szabályrendelet? Miután pedig már régebb meg van állapítva, hogy az igazolatlan elmaradó lelkészek 4 kor. büntetésben részesülnek, a világiak pedig két ízbeni igazolatlan elmaradás esetén lemondottnak tekintetnek: ennek szigorú betartását a közgyűlés kimondotta, valamint ezzel kapcsolatban azt is, hogy a lelkészek ilyen alkalmakkor a palást és főveggel való megjelenést tartsák kötelességüknek.

A nagy gonddal és körültekintéssel egybeállított kimerítő esperesi jelentés ki lévén nyomatva, s már korábban megküldve minden tagnak: annak felolvasását nem kívánta gyűlésünk, sőt az abban foglalt indítványok — az egyházmegyei tanács előzetes hozzájárulása mellett — egyhangulag lettek határozottá emelve.

Nevezetesen: a nt. esperes ur által egybeállított időhöz kötött teendők teljesítésének kimutatása kötelező erejűnek jelentetett ki, sőt az azt be nem tartók ellen 5 koronáig terjedhető rendbirság alkalmazhatására — a Szeretetház javára — az esperes feljogosított; a vasárnapi munkaszünetnek, a hivatalnokokra egész napra kiterjedőleg érvényre emelése végett a belügyminiszter ur Önmlga feliratbna megkeresendő; a korcsmáknak vasárnap d. u. 4-ig zárva tartása a közíg. bizottságoknál szorgalmazandó s más egyházmegyék is ilyen actióra felhívandók, a felekezeti iskolák meglátogatására felügyelők kiküldése, sőt az áll. iskoláknál is a vallás vizsgán esperesi megbízott kiküldése: mindezek olyan indítványok, illetve határozatok, melyek arról tesznek bizonyosságot, hogy esperesünk gondolatban és tettben, szóban és írásban Anyaszentegyházunk javán munkálni igyekszik és munkál is. Nem is késett a közgyűlés jegyzőkönyvi elismerésével és köszönetével.

Az esperesi jelentésből kifolyólag *Veress Károly* tette szová azon sajnos körülményt, hogy *Torda-Aranyos vármegye kir. tanfelügyelője* egyik egyház-

községünk lelkészét eltiltotta a vallásos estélyeknek az áll. iskolában való tartásától. Miután az esperesi átiratra a kir. tanfelügyelő ur még nem adta meg választát: annak bevárása határozottat el.

Most a közgyűlésnek — tán legfontosabb tárgya következett: a püspöki vizsgálat alatt álló egyházaknak az egyházmegyékbe osztásának módozata. Szécsi Ferencz referálta az ig. tanács javaslatát, mit elfogadásra ajánlott, úgy azonban, hogy a kiváltságos egyházközségek számadásai se küldessenek fel megvizsgálás végett, csak azon esetben, ha valamely körülmény az egész egyhm. területéről kívánna a számadások felküldését. Ezzel szemben Ujvári István kemény indokolással azt indítványozza, hogy a bekebelezés minden további kiváltságok fenntartása, vagy ujabbak megállapítása nélkül vitessék keresztül. S habár ez indítványnak is voltak hivei: a többség az ig. tanács javaslatát fogadta el előadó véleményével, sőt kiegészítve Jancsó Sándor azon indítványával, hogy vétessék fel a kiváltságosok sorába: Uj-Torda, Zágón és Kovászna. A nőknek énekvezérségre alkalmazhatását — Veress Károly véleményezése alapján — közgyűlésünk elfogadta. A deési egyházközség átirata értelmében a Király-himnusznak az énekes könyvből kihagyása — Ujvári István véleményezésével — kimondatott, illetve javaslatba hozatott, s felső-szabolcsi egyhm. átiratát a zsinati törvényjavaslatra vonatkozóan — tudomásul vette.

A jelentések során: íőjegyző, számvevő és tanügyi jelentéseket hallgattuk meg, s jegyzőkönyvi köszönetet honoráltuk a buzgó fáradozást. Az egyházmegyei közpénztári, gyámintézeti és könyvtár-alapi számadások, valamint költségelőirányzatok tárgyalása után, Jancsó Lajos esperes tette meg jelentését az orsz. közalapi múlt évi járulékok elszámolásáról és a folyó évi járulékok kirovásáról. Szécsi Ferencz pedig az orsz. gyámintézeti járulékokról tette meg hason irányú jelentését. Nehány segélykérvény tárgyalása és felajánlása után nt. Jancsó Lajos esperes — miután a jegyzőkönyv is hitelesítést nyert — a gyűlést bezárta. Méltán éljenezte meg közgyűlés "az elnöklő esperest, ki tapintatos vezetéssel, részrehajlatlan ítélkezéssel alkalmat adott a közgyűlésnek, hogy a jól végzett munka tudatával oszoljon el.

Tudósító.

KÜLÖNFÉLÉK.

Folyó évi egyházkerületi közgyűlésünket

Br. Bánffy Dezső főgondnok folyó évi november hó 7-ik napjának d. e. 10 órájára, Kolozsvár városába, az ev. ref. theologiai fakultás disztermébe hívta össze, a következő tárgysorozattal: 1. Az Igazgató-tanács és a püspök évi jelentései. 2. Az egyházkerület 1902. évi számadásának és az 1904. évi költségvetésének ellátása, illetve megállapítása. 3. Az ifju papok ünnepélyes kibocsátása. 4. Gondnok- és tanár-választások. 5. A tanári korpótlék szabályzat megállapítása. 6. A püspöki vizsgálat alatt állott egyházak jogviszonyainak rendezése. 7. Az egyházkerületi tanügyi bizottságról szóló előterjesztés.

Évmegnyitó, ünnepély a zilahi ev. ref. Wesselényi kollégiumban. Az új iskola építése miatt, csak szeptember hó 30-án d. u. 3 óraker nyithatták meg a tanévet a fentnevezett kollégiumban. Az ünnepély az intézet tornaesarnokában folyt le, melyet a tanulóifjuság s a diszes közönség egészen megtöltött. A XXX-ik dicséret elhangzása után báró Wesselényi Miklós szilagyvár-megye főispánja, mint a ref. kollégium főgondnoka emelkedett fel szólásra s lelkes, felemelő szavakban nyitotta meg az ünnepélyt. Ezután Kovács Ferencz r. tanár lépett a szószékre s imádkozott hittel, buzgósággal, kérvén az Isten áldását e tanévben is az iskolára, annak tanáira s

növendékeire. Ennek elhangzása után Kincs Gyula igazgató, történelmi visszapillantásokban gazdag beszédben mutatta ki, hogy midőn itt a magyar állam a hitnek s tudománynak egy szép, diszes s a modern kor igényeinek megfelelő új főgymnasiumot építtetett a régi helyén; csak kötelességét róta le a magyar ref. egyházzal szemben azokért az önzetlen s magasrendű szolgálatokért, melyeket az neki századokon át tett. Végül figyelmeztette a tanulóifjuságot az új iskolával szemben való kötelességére. Az igazgató megnyitója után Kerekes András rendes vallásnár, kit a múlt tanévben választottak meg rendes tanárnak tartotta meg székfoglaló értekezését ezen a czímen: „*Mennigiben tekinthetők inspiráltaknak a bibliai írók és műveik*“ (ó és új-szövetség). Az érdeklődést keltett érkezés után báró Wesselényi Miklós főgondnok üdvözölte az új r. tanárt s neki szép, de terhes állásában munkakedvet, kitartást s Istentől áldást kívánt. Végül az egész közönség által énnekelt Hymnus fejezte be a szépen sikerült ünnepélyt. Adja az Isten, hogy az új-kollégiumban is azok a nemes, s magasztos eszmék legyenek a vezetők, melyek voltak a régiben s ezek képezzék ennek is erős fundamentumát!!

O—S.

Október 6. Ötvennégy éve már, hogy széles e hazában ünnepet szentel a gyászoló honfi bú az aradi gyásznap évfordulóján. Az ifjuságé a nemes feladat, hogy előljárjon ilyenkor minden szép iránt lelkesülő hevével. És a magyar ifjuság teljesíti kötelességét, teljesítette is mindig. Így a mi theologus ifjaink is. Szépen sikerült az általuk f. hó 6-ikán a Theol. Facultás disztermében rendezett ünnepély. Az ünnepély d. u. 5 óra után pár perczel kezdődött, a „Tebenned bízunk eleitől fogva“ kezdetű, minden időknék e legszebb zsoltárával, melyet a közönség állva énekelt végig egy szívvel, egy lélekkel. A végszavak után Koszorus István II. éves theologus mondott alkalmi imát. Imája s mult keserveire emlékező és a kétes jövő előtt álló magyar keresztyén fohász volt az Egyetlen Vigasztalóhoz. A nagy hatást ért alkalmi beszédét Ravasz László IV. éves theologus, e szép eseményekre jogosító, fiatal barátunk mondotta. Beszédével e helyen bővebben nem foglalkozunk, lapunk más helyén majd egész terjedelmében közöljük. Majd Szotyori Lajos II. éves theologus szavalta Váradi Antal gyönyörű költeményét „A tizenhárom“. E pontok közt az ifjusági „Énekkar“ mutatta be precíz és összhangzatos darabjait (Apotheosis, Himnus) Kiss Zoltán karnagy vezetésével mellett. A szép ünnepély dicséretére vált az ifjuságunknak.

Papbeiktatás Mezőkövesden. A marosi ev. ref. egyházmegyébe kebelezett mezőkövesdi egyházközségnek szeptember hó 27-én szép és megható ünnepe volt. Ekkor iktattatott be ugyanis itteni papi hivatalába Szakács Albert ny.-szentimre-seprődi s.-lelkész, kit a mezőkövesdi hívek nagytöbbsége, három pályázóval szemben lelkészévé választott. Az ünnepély fél 10 óraker vette kezdetét. A szokásos alkalmi énekek után, melyek szépsége Nagy László helybeli kántor-tanító igazi szakavatottságot, kiváló kántori képességét dicséri. Boér Károly m.-paniti lelkész lépett a szószékbe, s rövid fohász után szépen kidolgozott s szónoki erővel előadott rövid beiktató beszédet mondott, melyben lelkész és hívek kölcsönös kötelességeiről szólott, mint a melyeknek teljesítésétől függ az egyh. község úgy anyagi, mint szellemi ügyeinek jóléte, előmenetele és virágzása; majd a hívek jóindulatába ajánlva a lelkészt, felhívta őt hivatala megkezdésére. Az új lelkész buzgó imája után, melyben gyülekezetére, önmagára s mindennemű munkájukra Isten áldását kérte, elmondotta beköszöntő beszédét, alapigékül választván Rom. I. I. r. 16. versét. — Igazi kálvinista szellemű és irányu beszédében elmélkedvén a Krisztus evangéliumáról, meggyőződött mindenkit arról, hogy neki mivel életében mind halálában nyeresége a Krisztus, kinek evangéliumát nem szégyenli, hanem örömmel fogja hirdetni mind alkalmas, mind alkalmatlan időben. Tartalmas és szép beszéde hatásaként látszott minden arczón az igazi öröm, meglegedés, a szívbéli megnyugvás. Beszéde végeztével buzgó imában emelkedett az egek urához, esedezvén az ő megtartó, megsegítő és megáldó kegyelméért. A templom előtt Boér Károly beiktató lelkész a híveknek ismét jóindulatába ajánlotta a lelkészt, majd a lelkész szólott az ő hiveihez szívből jövő, szívekhez szóló szavakkal, mire a gyülekezet szónoka válaszolt talpraesett, ügyes beszéddel. Az új lelkész éltetésével végződött az ünnepély. A nagyszámban összesereglett intelligencia a lelkészi lakba ment,

hol a felejthetetlen kedvességű ifju papné izletesebbnél-izletesebb ételkkel és italokkal várta. — Említenem sem kell, hogy az ebéd alatt szebbnél-szebb felköszöntők hangzottak el a püspökre, esperesre, az uj lelkészre stb. — Csak a késő esti órákban oszlott el a társaság. Minden tekintetben szép és emlékezetes ünnep volt ez. — Vajha siker, áldás kísérné ifju lelkész barátunknak itteni működését! Adja Isten, hogy ugy is legyen! *Kolozsvári József*, ev. ref. lelkész.

Gyászrovat. Mély megdöbbenéssel vesszük lapunk zártakor a szomorú hirt, hogy *Vén Mihály* a bikfalvi egyház lelkésze hét év óta a sepsii egyházmegye buzgó esperese f. hó 4-én d. u. 7 órakor rövid szenvedés után meghalt. Meghalt a kötelességét hiven teljesített jó és hű szolgálta, ki semmivel sem gondolt, kinek élete sem volt drága, csakhogy elvégezhesse futását és a szolgálatot, melyet vett az Uról. Meghalt férfi korának teljességében mikor még annyi megoldásra néző főfeladat várta tőle a megoldást. Öreg édes anyja, ifju özvegy hitves, három apró árva gyermek állja körül sirva sirhantját Méltán siratja azonban közegyházunk is, melynek sokra hivatott, fardhatatlan lelkes vezetői közé tartozott. Reméljük közelebb-ről hosszabbban irhatunk áldásos tevékenységéről s életéről, melynek oly hamar vége szakadt. Nyugodj csendesen kedves társunk, barátunk; emléked áldott!!!

A vers és a kolbász. Egy Hódmezővásárhelyen tartott papi gyűlés alkalmával történt az alábbi eset. Szabolcska Mihályt, aki állandó ünnepeletetés tárgya volt a gyűlés utáni diszebedeken, vacsorákon, féire hívja egyik paptarsa, aki szabad óráiban versek írásával foglalkozik.

— Mondjad csak, te Miska, hogyan vagy te azokkal a zsidó kiadókkal, szerkesztőkkel?

— Már hogy miért?

— Azért mert a te verseidet nyakra-főre közlik, sőt még fizetnek is érte, míg az enyéimre — pedig jóval hosszabbak, mint a te verseid — rá sem néznek. Barátom, közel negyedszázada, mióta küldözgetek fünek-fának, kis lapnak, nagy lapnak és szerkesztői üzenetnél egyebet nem tudnak kivívni. Lásd a „Jövendő“-nek küldtem olyan hosszú verset, hogy te sem írtál annál hosszabbat és még sem közli.

— Hjah, paptás — feleli Szabolcska — a vers nem olyan mint a kolbász, hogy mentül hosszabb, annál jobb.

A versíró pap elérthette a célzást és többé nem kérdészködött Szabolcskától a zsidó kiadókkal való összeköttetéséről.

Helyreigazítás. A v.-hunyadi egyh. megyei közgyűlésről szóló tudósítása a mult számunkba. A 9-ik sorban „négy kántorunk“, hanem: négy kurátorunk“ olvasandó.

HIVATALOS RÉSZ.

4128—1903. sz.

KÖRLEVÉL

minden ev. ref. lelkész aához.

Felhívjuk a tiszteletes Lelkész aait, hogy október hó végéig sziveskedjenek jelentést tenni Nagytiszteletű Esperes aai útján, hogy vallástanításért az állampénztárból mennyi javadalmat élveznek, s azért hetenként hány órán, melyik iskolában, hány ev. ref. növendéket tanítanak a folyó iskolai évben?

Kolozsvárt, 1903. szept. hó 29-én.

Dr. Bartók,
elnök.

Dr. Sárkány Lajos,
tanügyi előadó.

Sz. 3807—903.

KÖRLEVÉL

a Nagytiszteletű Esperes aához, a püspöki vizsgálat alatt álló egyházak tiszteletes t. Tanácsaihoz, a theologia és kollégiumok Méltóságos t. Előljáróságaihoz.

Egyházkerületünk Pokoly József theologiai tanár ural megíratta az erdélyi ev. ref. anyaszentegyháznak kezdettől a legujabb időkig terjedő történetét. A munka most van nyomtatás alatt és két kötetben, körülbelől 55 nyomtatott ivnyi terjedelemben jelenik meg.

Hogy minél nagyobb elterjedést biztosítsunk csak 10 koronában állapítottuk meg a bolti árát, míg minden egyházunk és kollégiumunk egy-egy köteles példányért 6 koronát fog fizetni.

Kedvezményes áron leendő megszerzésre alkalmat nyújtunk az egyház szolgálatában álló hiveknek, a meny nyiben egyházunk összes gondnokai, lelkészei, tanárai, tanítói, énekvezérei egyházi hivatalnokai és alkalmazottjai megrendelhetik a két kötetet 6 koronáért, ha ezt az összeget *egyházi hatóságaik útján 1903 évi december hó 31-ig* beküldik egyházkerületi pénztárunkba.

Felhívjuk a czimzett hatóságokat, hogy ezt a határozatot az érdekelteknek kellő módon tudomásukra hozza s a befolyó pénzösszegeket decz. 31-ig beküldvén pénztárunkba, egyidejűleg jelentsék be Igazgatótanácsunkhoz, hogy hány példány árát küldötték be egyházak, kollégiumok köteles példányaiért, s hányat a fennebb részletezett kedvezmény czimén?

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgatótanácsának. Kolozsvárt, 1903. szept. hó 17-én tartott üléséből.

Br. Bánffy Dezso,
elnök.

Dr. Sárkány Lajos,
tanügyi előadó.

Szám: 1083—1903.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben az udvarhelyi egyházmegyébe kebeleztet *bágyi* IV-ed osztályi egyház-köztség *lelkészi* állomására pályázat nyitattik.

Javadalom: Gazdasági épületekkel ellátott lakáson kívül 5 hold 883 [] ö szántó és kaszáló, bérértéke 50 kor.; terményképe pénzértéke: 733 kor. 34 fillér; szolgalmányok értéke 13 kor. 34 fill.; az egyházköztség pénztárából 12 kor. és jogositványok czimén 16 kor. Fizetés kiegészítési államsegély 1600 koronáig 810 korona.

Minősítvények és szolgálati bizonyítványokkal felszerelt folyamodványok nt. ifj. Péter Károly esperes aához küldendő Alsó-sófalvára (u. p. Parajd.)

Pályázati határidő: 1903 október 20.

Kolozsvárt, 1903. okt. 1.

Dr. Bartók György,
püspök.

Sz. 1119—1903.

Valamennyi püspöki vizsgálat alatt álló köztség lelkészi hivatalának.

Hivatkozással a mult évi kerületi közgyűlés 29. sz. jkőnyvi határozatára, fölkérem a nt. lelkészek urakat, hogy az esperesi vizsgálat kérdő pontjaira egyenkint adjanak feleletet és ezen feleleteket a *kebli tanács* tárgyalása után, e hó 29-ig terjeszszék fel hozzám.

A feleletek két példányban kiállítandók. Egyik példány a kebli tanács kezénél marad s azon eh. megye esperese előtt lesz felmutatandó, a melyikhez az egyház-köztség a mult évi kerületi gyűlés 85. jkvi. határozata alapján 1904. jan. 1-től kezdve tartozni fog.

Kolozsvár, 1903. okt. 7.

Dr. Bartók György
püspök.

457—1903. sz.

PÁLYÁZAT ÖSZTÖNDIJRA.

A marosvásárhelyi ev. ref. kollégiumnál a dr. Szo tyori József-féle egyetemi és akadémiai hallgatók részére tett alapítványi ösztöndíj, 300 (háromszáz) korona, megüresedvén, arra pályázat hirdettetik.

Pályázhatnak azon jeles előmenetelű ev. ref. vallásu theol. akadémiai hallgatók, kik a gimnáziumot a marosvásárhelyi ev. ref. kollégiumban végezték. Rokonok első sorban illetékesek, bárhol tanultak.

A folyamodványok a marosvásárhelyi ev. ref. kollégium igazgatóságához küldendő folyó évi október hó végéig.

Maros-Vásárhely, 1903. okt. hó 4-én.

Az ev. ref. kollégiumi Előljáróság.

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő. NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

12 kor.
6 kor

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Egyházkerületi tanügyi-bizottság.

A közelgő egyházkerületi közgyűlés tárgyszorozatának egyik kiemelkedő pontja, melyre nézve a közgyűlésnek határozatot kell hoznia: az egyh. ker. tanügyi-bizottság megalkotása, annak szervezete és munkaköre megállapítása, s az egésznek az egyh. ker. szervezetébe való beillesztése.

Az Igazgató-tanács a múlt évi közgyűléstől vett utasítása folytán elkészítette ide vonatkozó javaslatát s arra nézve ki is kérte az illetékes testületek véleményét, a melyeket most együtt terjeszt a közgyűlés döntése alá. Azt hisszük azonban, hogy ezek mellett az egyéni vélemények elmondása és esetleges megvitatása is hozzájárulhat a dolog tisztázásához és helyes irányu megoldásához.

A kérdéshez a következő szempontokból kívánok szólni: mi teszi szükségessé egy egyh. ker. tanügyi-bizottság megalkotását, ehhez képest micsoda munkakörrel látandó el és minő szervezet adandó neki.

Előre bocsátom, hogy az Ig.-tanács javaslatával a bizottság szervezete és ennek az egyh. ker. egész szervezetébe való beillesztése tekintetében majdnem teljesen megegyezik a véleményem. Helyeslem, -- hiszen másként alig is képzelhető, -- hogy a spiritualéhoz tartozó tanügygyel foglalkozó bizottság elnöke a Püspök legyen -- bár ez új teherrel nehezedik a különben is szerföltött igénybevett Püspökre -- s hogy hivatalból tagja a tanügyi előadó. A bizottság tagjainak száma is épen elegendő -- tizenkettőben megállapítva. Szerencsés gondolat, hogy a bizottság csak szakférjakkól alakittatik és hogy a választhatóság nincs ker. közgyűlési tagsághoz kötve, mert úgy alakulhat a közgyűlés szervezete, hogy e szempontból igen értékes erőket lenne kénytelen, e feltétel mellett, nélkülözni a bizottság. Az is egészen helyes, hogy csak kerületünk kötelékébe tartozó em-

berek legyenek választhatók, mert szükséges, hogy az illetők sajátosságainknak és régi tradícióinknak ismerői és becsülői legyenek. Még abba is belenyugszom, hogy az Igazgató-tanács ajánlata alapján választassanak, bár ez ide s tova, normális viszonyok közt, az Igazgató-tanács kinevezését jelenti, főleg ha az lesz az eljárás, hogy az Ig.-tanács nem többet ajánl, hanem csak épen 8-at, hogy azokat a kerületi közgyűlés *szabadon* válassza meg.

De nem értem, hogy miért kell a bizottság tagjainak két forrásból venni mandátumaikat: kétharmad résznek a ker. közgyűléstől s egyharmad résznek az Ig.-tanácstól, mikor -- főleg ha az előbb érintett ajánlati joga az Ig.-tanácsnak változatlanul marad s az ajánlás épen a szükséges számra szorítkozik -- lényegében ugyis mindenik az Ig.-tanácstól kapja. -- Azt sem nagyon értem, hogy mi szükség van *póttagokra*, -- s hogy ezeket is, nem is korlátolt számmal s talán a rendes tagok egész hatáskörével, megint az Ig.-tanács nevezi ki -- mikor határozathozatalhoz nem szükséges a bizottság összes tagjainak jelenléte, hanem elégségesnek van tervezve 14-ből 6 tagé. De érteném s igen is tudnám helyeselni, ha arról lenne szó, hogy esetleg személyes kiszállások és vizsgálatok alkalmával ad hoc kérne fel a bizottság vagy annak elnöke, a helyi viszonyokkal közelebb-ről ismerős tagot vagy tagokat, kik csak tanácskozási joggal lennének felruházva azon egy esetben.

Nagyobb mértékben tér el véleményem a javaslatétól a bizottság munkakörére vonatkozólag.

Az Ig.-tanácsi javaslat a tanügyi-bizottságot „az Ig.-tanácsnak, mint az egyh. kerületi iskolaügyek kormányzóhatóságának segítő szakközegéül“ tervezi. Hogy „az Ig.-tanács szakközegéül“ ez ellen semmi kifogásom sincs; mert elvégre meg kell őrizni az egyöntetűséget, s így az időközi intézkedési jog

egy testület kezében tartandó meg. De már az ellen alapos kifogásom van — s ezt tartom a tervezet *feltétlenül javítandó hiányának* — hogy lényegében olyannak van tervezve, a mely az iskolaügyek kormányzóhatóságának *főleg és első sorban* a szorosabb értelemben vett *adminisztratív* teendőkhöz legyen segítő szakközege. Főleg és első sorban, mondám, mert hiszen midőn az a), c), d) pontok konkrét esetekhez fűzöttek, az e) pont pedig elvi jelentőségű kérdésekben is „véleményes javaslatok” tételére felhatalmazza a bizottságot; s a mikor — bár csak esetről-esetre és a szükséghez képest — közvetlen vizsgálatok és tapasztalatok szerzésére személyes kiszállást is tervbe vett: el kell ismernünk, hogy a tanügy magasabb szempontból való irányítására, hogy úgy mondjuk, tanügy- és iskolaügy-politikai befolyást is biztosít — legalább kezdeményezés formájában, a bizottságnak.

De nekünk a fő kifogásunk a tervezet ellen épen az, hogy — félig-meddig mellékesen — *ezt is*, és nem legfőképpen és ki-domborítottan ezt. Pedig *bizottságnak* alkotását egyedül csak ez indokolja. Bizottság nem való statisztika készítésre, jelentések referálására, jegyzőkönyvek átvizsgálására, vélemények egyeztetésére. Ez csak rátermett hivatalnok kezében lesz jó munka, a milyen nekünk — hál' Istennek — van a tanügyi-előadónkban. Az eféle asztal mellett végzendő adminisztratív munkát ki kell venni a bizottság feladatai közül s előtérbe kell állítani azt, hogy e bizottság feladata: egyházkerületünk tan- és iskolai ügyei egységes czélok szerint való vezetésére segédkezet nyújtani az igazgató-tanácsnak, illetőleg ennek közbejöttével a ker. közgyűlésnek és pedig úgy javaslatok tétele által, mint a főhatósági intézkedések végrehajtására személyes vizsgálat és tapasztalat alapján való felügyelet és ellenőrzés által.

A tanügyi-bizottságnak — véleményem szerint — csak e két feladat teljesítése és pedig együttesen ad létjogosultságot. Minden más formájában csak czöllök lesz, mely egyfelől az adminisztráció gyorsaságára fog akadályozólag hatni, másfelől épen magasabb hivatását nem fogja kellőleg — betölthetni.

Egységes irányítás közvetlen személyes tapasztalat, vizsgálat és a helyi tanférfiakkal való bizalmas, barátságos megbeszélések és eszmecserék alapján: ez egyházi tanügyünk és iskoláink régen érzett szüksége. Mert valóban szegyenkezve kell bevallanunk, hogy iskoláinkra épen tanügyi és pedagógiai szempontokból közvetlen felügyeletet nem mi gyakorlunk, hanem az *állam* s mi igen sok, fontos kérdéstről csak az állami közeg jelentéséből veszünk tudomást. A tanügyi-bizottságot ezen az állapoton való változtatás teszi első sorban szükségessé. S ha így: akkor

arra kell törekedni, hogy ennek a feladatának feleljen meg minél teljesebben.

Iskoláinkat közelebb kell hoznunk az egyházhoz. Nem rideg paragrafusok uralmával, hanem a lelki, szellemi kapcsolat minél intenzívebb ápolása által. Theológiánkat, kollégiumainkat, tanítóképzőnket ép úgy meg kellene, hogy látogassa és vizsgálja az egyházkerületi vizsgáló-bizottság — püspök, gen. jegyző és direktor — mint teszi azt, az egyházmegyékkel. Hadd lássa az az ifjuság, Előljáróság és közönség, hogy iskoláink nekünk drága kincs, melyek felett őrködünk, melyet ápolunk! Hadd szóljon az Ige, a buzdítás és atyai figyelmeztetés szava az ifju nemzedékhez püspöke ajkairól s hadd lássa a kerület lelki vezetője közvetlen szemlélet alapján a szükségeket, a pótlendő hiányokat, a fejlesztés kívánalmait.

S mert e püspöki vizsgálat csak nagyobb időközökben történhetik; egészítse ki ezt egyik-másik tagja által *évenként* eszközölt iskolalátogatás által az egyh. ker. tanügyi bizottság.

A tiszántuli egyházkerület egy egyházi tankerületi főigazgató — nem tudom: ez-e hivatalos czime? — által eszközli a gimnáziumokra nézve. Van felfogás, mely minálunk is ezt tartaná helyesnek. Egy-egy arra való, még teljes munkaerejében levő, de már 30 évi szolgálat alapján nyugalmazott tanárunkkal könnyen meg is lehetne oldani. Én azonban — a „több szem többet lát” elve alapján — szerencsésebbnek tartom a most tervezett tanügyi-bizottságot. Az előbb kifejtett elvek szerint munkája csak hasznára lehet kerületünk tanügyének.

Azért ezek megszívlelését — ha még nem késő — egyházunk tanügyén csüngő lélekkel ajánlom a Mélt. Ig.-tanács és ker. közgyűlés szíves figyelmébe.

Az elemi iskolák ügyéről később szólok.

Ecclasiasticus.

A szellem harcza.

Irta: Péchy Árpád, ev. ref. lelkész.

(Folytatás.)

Ezért hiszek én magyar nemzetünk vallás-erkölcsi újjászületésében. Sőt a jobb jövő biztos tüneteit már látom is, mert a materiális eszmevilág tévetegei sokan kijózanodtak és a keresztyén-ellenes kifakadások ritkulnak. Ma már sokan azok közül is, kik még nyiltan nem vallják ugyan magukat a vallás-erkölcsi élet evangéliumi harczosainak, a szocializmust két okból nem támogatják, mert azt állítják felőle, hogy nemzetközi és vallástalan és így legszentebb javaink ellen tör.

Én úgy látom, hogy az élet küzdelmeiben kifáradt emberiség megváltása nem is olyan nehéz, csak akaraterő és összetartó munkásság kell hozzá, mert a vallásosság az emberiségnek lelki szükséglete és e szükségletet a lélek igényei szerint és nem régi elavult egyházi sablonok formájában kell kielégíteni. Valódi keresztyén tanítást Isten igazi

evangeliumi igéjét áhitozza az emberiség; valódi keresztyén nevelést sürgetnek a családok gyermekeik részére; valódi keresztyén papokat, erkölcsben tisztákat, hitben szilárdakat, műveltségben kiválókat kíván az egyháziasság. Jó példával előljáró gondnokokat, presbytereket követelnek a gyülekezetek, kik a híveket a papokkal és tanítókkal evangeliumi szilárdságra és krisztusi szelidségre serkentsék, a római egyház türelmetlen és üldözésre hajló szellemeivel szembe.

Ha az evangeliumi lélek ismét lakozást veszni mi közöttünk, helyre áll újból a magyar családok keresztyén kegyessége, puritán erkölce; az iskolák megtelnek evangeliumi életnemesítő erővel, a tudomány, irodalom, művészet, sőt még a politika is az örök evangéliumi igazságok lelke által lesz áthatva. És ekkor lehullanak a kézzel csinált oltárok, megszűnik az ember-istenítés és egyetlen nagy csoda lesz a világon: az Isten hozzánk való végetlen szeretetének szemlélete!

E szép életelvnek, — a mint a szentírás mondja — a földön istenországa megvalósításának munkája, élethivatása a protestantismusnak; élethivatásunk tehát nekünk is a magyar protestáns keresztyénségnek.

E hivatás megvalósítására törekszenek: egyetemes egyházunk, egyházkerületeink, egyházmegyéink és minden hivatása magaslatán álló egyházközségünk. Lássuk, egy év alatt mi, brassói kálvinista hívek mit tettünk a keresztyén lélek fejlesztése körül gyülekezetünkben?

Egyházunk lélekszáma a diasporákkal együtt 1812 állandó és 1512 változó, összesen 3324 lélek. A múlt 1902 évben született és megkereszteltetett összesen 110 gyermek, több, mint az előző évben 17 gyermekkel; házassági szövetségre lépett 26 pár, kevesebb, mint az előző évben 3-al; hozzánk áttért két férfi s egy nő; tőlünk kitért 1 férfi, 1 nő; meghalt 92 egyén, több, mint az előző évben 11-el. Confirmált 64 növendék.

A múlt évben tartottunk 10 presbyteri, két képviselőtestületi és egy közgyűlést, résztvettem 10 nőegyleti és hat iskolaszéki gyűlésben.

A gyűléseken ellátott fontosabb ügyek voltak: Az egyháztanács nyilvántartotta a hívek vallás-erkölcsi életének megnyilatkozásait és a felmerülő egyes bajoknál, diakonussai közbelépésével és közvetlen lelkészi intézkedéssel a nehézségeket mindig sikerrel oldotta meg. Nagy nehézségként terheli, sőt bénítani törekszik a terjeszkedő szándékban hárt nem ismerő klerikalizmus, a protestáns gyülekezeteket. Sok papjával, apáczájával, fizetett embe- reivel kivált a betelepülő szegény réteget hálózza körül, mint ahol a csábitgatás legjobb talajra talál. Hogy óhaja szerinti eredményt eddig nem érhetett el, ezt annak lehet betudni, hogy a lehető legmegtesz- szük a támadások ellensúlyozására és a nép felvilá- gosítására. Szükségesnek is tartom közgyűlésünk minden tagját atyafiságos szeretettel kérni, hogy a vallásos érzést, a protestáns öntudatot minden kör- ben, a hol csak megfordulnak, ápolják, fejlesz- sük, hogy népünk felvilágosodása legyen erős gátja a reactionárius törekvéseknek, a melyekkel ama fekete sereg az idők haladásának kerekét megállítani akarja.

Egyháztanácsunk a gyülekezetben folyton sza- porodó munka követelményeit mérlegelve, a múlt években munkába vett hitoktató segédlelkészi állás szervezésének kérdését nem hagyta elaludni. A Mélt. Ig. Tanácscsal, az erperes úrral és a Főtiszteletű Püspök úrral szüntelen szönyegen tartotta az ügyet. A Főtiszteletű Püspök úr és Nt. esperes úr pártfo- gásának, jóakarátú támogatásának köszönheti gyüle- kezetünk, hogy végre az ügy a sikeres megoldás

medrébe jutott. Ugyanis az államtól 648 korona 28 fillér congruát eszközöltek ki a lelkészi díjlevél állagához. És hogy az eddigi lelkészi díjlevél ál- laga a congruás minőség által változást ne szen- vedjen, a rendes lelkészi állomást, tekintve lelkész- nek úgy a középiskolai vallástanítás, mint a sok más iskolákban tanuló ref. növendékek felügyeleté- vel járó felelősségteljes elkötelezettségére, rendes lelkész igazgató-vallásanári állássá szervezte és lel- kész e két minőségének figyelembe vétele mellett az új díjlevelet is megfelelő formában állította ki. Így a rendes lelkész fizetéséből a congrua megnyerése arányában elvont összeg, valamint a conventtól nyert 500 korona káplántartási segély és az egyháznak még rendelkezésére álló 400 ko- rona évi összeg képezik a segédlelkész-hitoktató fizetését. Most miután annyi évi kísérletezés folytán végre eredményre jutottunk ezen, az egyházunk fej- lődésére oly nagy fontosságú kérdéssel is, még biz- tosabb reménnyel tekinthetünk feladataink meg- oldásának sikerei felé.

Brassóban inkább a székely nép szegény gyer- mekei telepednek meg és a betelepülés az okokat és a dologi körülményeket tekintve megszűnést nem fog szenvedni jövőben sem; ebből bizvást követke- tethetünk arra, hogy legkésőbb tíz év múlva a má- sodik s.-lelkészi állást is be kell állítani. Épen azért igen kívánatos lenne, hogy azon atyafiak, a kiknek gyermekek nincsen, de az Isten őket nagyobb va- gyonnal áldotta meg, tekintenek nagyhivatású igazi magyar egyházunkat édes gyermeköknek és végren- delkezéseik által nyújtánának módot az egyház fokozatos felvirágoztatásához. Mert csak ha kellő anyagi erőforrások birtokába jut gyülekezetünk, ak- kor felelhet meg teljes mértékben a mindinkább fokozódó vallás-erkölcsi, társadalmi és hazafias köte- lességeinek a nagyszámú hívek igényeivel szemben.

Az 1902. évi egyházi közadó kimutatást egy- házunk tanácsa kellő időben összeállította, azt az egyházképviselői közgyűlés elfogadta és a felszó- lalások figyelembevételére után beterjesztette a városi adóhivatalhoz behajtás végett. Az adó nagyobb ne- hézségek nélkül befolyt; természetes, hogy egyháztaná- csunk, ha valaki időközben is kellően indokolt fizetés- képtelenségét beigazolta, mindig méltányosan járt el és több esetben egyeseknek egy évre adójukat elengedte, sőt a munkaképtelen szegény öregeket az adóteher hordozás alól fel is mentette.

Igazgatótanácsunk üléséből.

Kolozsvárt, 1903. okt. 8.

Elnökölt: Br. Bánffy Dezső, ehker. főgondnok. Jelen voltak: Simó Lajos, Zeyk Dániel, főgondnokok, dr. Bartók György püspök, Lészay Ferencz, Barta Lajos, Becsek Lajos, Incze Gerő, Váró Ferencz, dr. Sárkány Lajos, Sándor János, Herczegh Lajos, báró Bánffy Ernő és dr. Vályi Gábor, ig.-tanácsosok, to- vábbá a titkár, számvevő és az ülési jegyző.

Az ülés megnyitása után, elnök aa. előterjesz- tésére megállapítatik, hogy a kerületi közgyűlés tárgyainak további előkészítése céljából e hó 22-én ismét ülés tartassék.

A tárgysorozat rendjén elsősorban a nagy- enyedi kollégium fölterjesztése tárgyalatott, mely- ben jóváhagyást kért a kollégiumi erdészi állás javadalmának felemelésére. Igazgatótanácsunk az előter- jesztés indokai alapján a magasabb javadalom rend- szeresítését ugyan jóváhagyó tudomásul vette, de fölhívta az előjáróság figyelmét arra, hogy a válas- tás megejtésénél a kollégiumi tisztviselői nyugdíj- alap érdekeire legyen tekintettel és egyuttal figyel- mettetésben részesítette az előjáróságot azért, mert

ez ügyet a pályázati hirdetés közzététele és lejártá után terjesztette föl, ami által igtanácsunkat kényserhelyzetbe hozta.

Herczegh Lajos, műszaki előadó, igtanácsos aa. előterjesztése folytán engedélyezte igtanácsunk az ehkerületi közalap tulajdonát képező tordai „Korona-szálloda“ kijavitását 13,667 korona költségvetési összeg keretén belül.

Székely Sándor, mikesfalvi ehgondnok felebbezést nyújtott be az ehmegyei tanács ama határozata ellen, melylyel jóváhagyást nyert, Barta József mikesfalvi lelkész aa. ama eljárása, hogy az ehközség adósságainak törlesztésére felgyült rovattal saját követelésének kiegyenlítésére használta föl. Igtanácsunk a felebbezést érdemileg nem tárgyalhatta, mert az határidőn kívül érkezett be, de miután szabálytalanság fennforgását látta: áttette az iratokat a fegyelmi főtörvényszék elnökéhez.

A Kiss Károly, agyagfalvi lelkész aa. fegyelmi ügyében hozott főtörvényszéki ítélet tudomásul vételével kapcsolatban elhatározta Igtanácsunk bejelenteni ezt az esetet az Egyetemes Konventnek, újabb indokul arra nézve, hogy az ev. ref. egyház szolgálatában álló lelkészek, tanárok, tanítók és más alkalmazottak családi viszonyainak az egyház szempontjából való rendezése iránt mulhatatlanul törvényes intézkedések szükségesek.

Az ehmegyék kikerekítésére vonatkozó határozat végrehajtásának közeledő határidejére tekintettel, körlevél kiadását határozta el igtanácsunk az ehmegyei helyzetüket változtató ehközségek átadása, illetve átvétele körül követendő eljárás módozataira nézve.

A fintaházi lelkész ellen indított fegyelmi eljárás lejárására delegált nagyenyedi bíróság részére kiutalt igtanácsunk 100 korona költségelőletet, de miután a törvény értelmében ez összeget a marosi eházmegye pénztárának kell előlegeznie, a pénztár felszólított, a késedelem elkerülése céljából a központból kifizetett összeg megtérítésére.

A püspöki vizsgálat alatt állott ehközségek jogviszonyainak szabályozása tárgyában beérkezett ehmegyei, kollégiumi és ehközségi véleményeket tárgyalta ezek után, igtanácsunk, de az eltérő vélemények lehető egyeztetése céljából szükségesnek látta azokat egy bizottságnak kiadni tanulmányozás és javaslattétel végett. E bizottság elnökül főt. Püspök aa. kéretett föl, tagjaiul pedig: Incze Gerő, Deésy Gyula, dr. Sárkány Lajos és dr. Kádár János aa. nevezettek ki.

A borszéki fürdő-telepen építendő ev. ref. templom költségeire eszközölt gyűjtés eredményeiről szóló számadásokat igtanácsunk tudomásul vévén, ismételt figyelmébe ajánlotta a görgényi eházmegye tanácsának azt a körülményt, hogy a rendelkezésre álló 6000 korona költséggel egy az ottani viszonyoknak megfelelő fatemplomot föl lehetne építeni.

Főt. Püspök aa. részletes javaslatot tévén a mezőörményesi körlelkészség szervezésére nézve, e javaslatot igtanácsunk magáévá tette és annak alapján előterjesztést intézett a kerületi közgyűléshez a szervezés elvi engedélyezése iránt.

Dr. Dózsa József, szászvárosi presbiter aa. felebbezése igtanácsunk ellen, melylyel a szászvárosi elsőpapi szállás kérdésének sürgős megoldását rendelték el, — elutasító javaslattal terjesztetik a közgyűlés elé.

Örömmel vett tudomást igtanácsunk a dési ehközség fölterjesztéséből a Vékony Ferencz, főgondnok és neje által letett 15,000 koronás alapítványról és maga részéről is köszönő iratot intézett a kegyes alapítókhoz.

Lozsádi ehközségünk indokolt kérésére kiutal-

tatt az eház központi kezelés alatt álló tőkéből 6000 korona, iskola-építésre.

Fábián Gyula, buzgó kolozsvári presbyter indítványt adott be, hogy énekvezértanítókul nők is alkalmazhatók legyenek, miután az esperesek az indítvány nagyrészt keresztülvihetőnek és üdvösnek véleményezték, felhivatott a tanítóképző-intézet tanári testülete, hogy a gyakorlati keresztülvitelre nézve javaslatot készítsen, illetőleg véleményt adjon.

A Nyárádi alapnak kamatokkal felnövekedett tőkéje a kisilyei községi iskola felállítására fordítandó, ha ilyen nem létesülne, a marosvásárhelyi kollegiumé lesz. Minthogy most a kisilyei ev. ref. népiskola államosításáról van szó, a jogügyi bizottság véleményét kéri az igazgatótanács a Nyárádi alap, alapító levelének rendelkezéseiről.

A sepsiszentgyörgyi h. vallástanár megerősítése függőben marad, amíg rendes állomáshelyéről történt szabadságolásának ügye tisztázódik.

Petrás György tornatanító ötödéves korpótlék-ügyében: a beterjesztett okmányok kiegészítését rendelte el az igazgató-tanács.

Az összes gimnáziumoktól bekért állandó tanmenetek átvizsgálására bizottság küldetett ki.

A sepsiszentgyörgyi kollégium Cseh Zsigmond alapítványa kamatainak további élvezetét nem nyerhette meg egy folyamodó ifju, a ki már végezte a gimnáziumot, mert ez ellenkeznek az alapítólevél rendelkezéseivel.

A szászvárosi főgymnasium VII. osztályu tanulója Pap András pótvizsgálatra állhat.

Az állami főfelügyelet gyakorlására felhatalmazott miniszteri megbízott hivatalos látogatása alkalmával a szászvárosi ref. főgymnasiumban junius 7-én tartott bizalmas értekezlet jegyzőkönyve tudomásul vétetett.

A zilahi kollégium tanári karának az a javaslata, hogy a felsőbb osztályok felvételi vizsgálati díjait feljebb emelhesse, nem fogadtatott el, tekintettel a rendszabályok közelgő revíziójára.

A nagyenyedi, szászvárosi és marosvásárhelyi tanárok bejelentett mellékfoglalkozásait engedélyezte az igazgató-tanács és egyidejűleg megállapította, hogy a lapszerkesztőség is olyan mellékfoglalkozás, melynek betöltéséhez akár a lelkészeknek, akár a tanároknak az egyházi főhatóság engedélyét kell kérniök.

Az egyházkerületi tanügyi bizottság szervezeti javaslata, a beérkezett vélemények alapján, a f. é. közgyűlés elé terjesztetik.

A tanári ötödéves korpótlékok tárgyában a közoktatásügyi miniszter urnak rendeletére vonatkozó előjárósági vélemények, a szerzett jogok megvédelmezésére felhasználhatók lesznek az erre vonatkozó egyházkerületi szabályzat közgyűlési tárgyalása és elfogadása után.

A gimnáziumok és kapcsolatos elemi iskolák iskolai éve féléves beosztására, előterjesztés intéztetik a folyó évi közgyűléshez s a kollegiumokhoz véleményezésre kiküldetik a nagyenyedi kollégium előjáróságának az a javaslata, hogy kapcsolatosan a fél éves vizsgálati rendszer is lépjen ismét életbe.

Az egyházkerület története kinyomatására vonatkozólag Pokoly József aa. a szerződés feltételei iránti javaslattételre hivatott fel.

A közgyűlés ideje alatt és előtt felhalmozódó munkákra kisegítőül a titkár mellé egy napidíjasnak nov. 15-ig leendő alkalmazását engedélyezte az igazgató-tanács.

Ezzel az ülés, a tárgysorozat teljes kimerítésével bezárattott.

Aranynapok Deésen.

(Folytatás és vége.)

Az üdvözlő beszédekre adott válaszok, különböző tartalmakkal igazi lelki táplálékot nyújtanak a hallgatónak. Egyik szebb volt a másikkal. A hívek seregét igen lekötözte az a tudósító, aki mindegyiket följegyezhetné: de az lehetetlen. E sorok írója elválasztotta a galambász patriárkának Ft. Kozma Döme r. k. zárdafőnök úrnak (aki minden vallások között a „Székely vallásnak“ híve) adott választ, a felekezet-közi békeségről. Az izr. hitközségnek adott válaszból kiemelte az ünnepezt püspök, hogy testvérek vagyunk: sőt mi vagyunk a mostoha gyermekek; de mert nekik „erő és hatalom“ kellett, mi a „Kegyelem“ által lettünk fiakká. A dési jót. nőgyelet ékeszavú szónokának — Tüzes Karácsonyné Öngnagságának adott válaszból igen szépen fejté ki szeretett Püspökünk — hogy szolgatársak vagyunk: sőt a mi munkánknak áldása a jótékony nők kezében van — hisz a nyomor enyhítése, a szenvedők vigasztalása, a szűkölködők segítése, minden letörölt könny — a mi Urunkat dicséri. Szemmel láthatólag megindult bensőjében a Püspök, mikor az „Angyalok karát“ fogadta a deési leányokban, kik az Egyház első szolgáját köszöntve — szónokuk Holstein Mari k. a. ékes és magas bibliai színvonalon álló beszédével — az otthon maradt családról emlékeztek meg és gyönyörű virágcsokrot küldének Püspöknek Öméltóságának. Megható szavakkal köszöntö meg a Püspök a szíves figyelmet — ilyen megemlékezésben még nem részesült, annyival nagyobb hálával veszi: hogy kézzelfogható bizonyosságot adtak az egyház virágai, miként terem a közpálya tövisai között a legékebb rózsák.

Szabó István honvédőrnagy úrnak válaszolva, Izrael hadakozásából azt a képet idézte a Püspök, hogy a meddig Józsué harczolt — Mózes imádkozott (égremelt kezekkel) és ha karjai lankadtak — Józsué is lankadt: pihent férfiak állottak aztán Mózes mellé és addig támogatták lankadó karjait amíg Józsué győzött. Mi a békeség apostolai vagyunk, de ha ellenség támadja hazánkat — honvédeinket kell harczba küldjünk, mert a mi vitézségünk fegyverei nem testiek. Ne adja az Isten, hogy ilyen időket éljünk; de ha jönnek háborus napok nem szűnik meg égremelt kezekkel imádkozni, hogy az izmok legyenek erősek, a kard éles és a magyar honvéd fénylő dicsőségére homály ne boruljon. Ha karjai lankadnának neki is vannak segítők társai (mint Mózesnek) hívni fogja, hogy támogassák, hogy feltartsák mindaddig ameddig győzünk, ügyünk diadalra jut, Hazánknak békesége lesz. A kir. törvényszék szónokának Németh János táblabíró úrnak adott válaszában kiemelte Püspökünk, hogy az — igazság — keresésében munkatársak vagyunk.

Közvetlen melegséggel, atyafiságos szeretettel és bizalommal szólott Nt. Pap István esperesnek (deési egyházmegye) és Vásárhelyi Boldizsár (deési egyházközség) — üdvözlő beszédeire.

Delután 1 órakor volt Ment jóhírű „Hungária szállodájában“ a hatfogatásos kitudó diszebed, melyen résztvett egész Deés várossa, sőt a vidéknek intelligenciája is. — 5 hivatalos pohárköszöntő volt — 1. Dr. Bartók György püspökünk Omélt. mondott a királyra, mi Felséges Urunkra, népei Atyjára nemcsak szokásból, hanem igaz magyar alattvalói hűségéből, szívből, lélekből. 2. Deésy Zoltán — Szólnokdoboka vármegye ékeszavú és lelkes főispánja, mondott remekbeszédben szeretett püspökére pohárköszöntőt. 3. Pap István esperes köszönté fel lelkes szavakban — Deésy Zoltán főispánt. 4. Pokoly József — th. tan. Deés város közönségét, tisztviselőinek élén, polgármesterét köszönté fel tartalmas és megható beszédben. 5. J. Irsay József kolozsvári pap — köszöntött a felekezetek közötti egyetértésre. Derült kedélyű bevezetés után névről-névre kérdezte jelenlevő kartársait, hogy micso-dák vagyunk mi, hanem ha „Szolgák“ és van-e csak egy is aki elfeledné kinek a szolgálója!? — Igyekszünk minél magassabb tornyú templomban imádni a mi Urunkat; vigyázzunk mert a ki meg nem érti a másikat, tornya csonka marad, mint a „Bábel tornya.“ Négy órakor lett vége a tovább is szebbnél-szebb pohárköszöntőkkel fűszerezett ebédnek; honnan Püspökünk öméltósága — közben félbehagyott látogatásait folytatta, míg Deésaknán bevégezte azokat.

Este 8 órakor Püspökünk tiszteletére műkedvelői előadás volt „Tündérlak Magyarhonban“ — Szigligeti örök szép és kedélyes népszínművét adták. Nem tudom ha

Slekner Károlyné Nagyságos Asszonyt dicsérjem-e külön (aki rekedtsége miatt nem énekelhetett) de művészi játékával kárpótolt; vagy a rendező Kászoni Jenő urat állítsam elsőnek a sorba: mindenesetre mondhatom — Szvoboda Giza, Duzsárdy Boriska és Gergelyfi Mariska k. a. nak és a szereplő Máthé Andor, Diószeghi Lajos, Szacsák János, Br. Pöllnitz Olivér stb. uraknak, hogy nem a műkedvelői, hanem a hivatásos művészi játék benyomásával távoztunk a színházból. Felvonás közöskben Gertsman kar nagy és Buday Elek vezetése alatt igen szép zene- és énekszámokban gyönyörködtünk.

Hétlőn reggel a 7 óras vonattal jött haza a Sz. v. v. igazgatóságának előzékenységéből — külön kocsin — szeretett Püspökünk kíséretével. Egy életen őrizhetjük az „Aranynapok“ emlékezetét. Bucsurá mondhatjuk: emlékeztünkben maradandók a munkások, az intézők, a vezérek: kiket ha családás nélkül választhatjuk — Vékony Ferencz, Vásárhelyi Boldizsár, Buday Elek, dr. Keresztesi Gyula és Gőczi Károly személyében találunk meg. Adjon Isten sok ilyen napot Deésnek, sok ilyen férfit Annyaszentegyházunknak.

Tudósító.

Levél a visszatérthez.

Kedves Sárika!

Levele rendkívül meglepett. Nem hallottam semmit az újabb fordulatról; leveléből értesülök most, hogy nem vették fel a zárdába. Lelkem mélyéből kelt e hirre a fohász: hála Istennek! Tudom megért engemet; nemcsak, hanem át is érzi velem, hogy e hálaadás a jó Istenhez azért kelt szívemből, mert megmaradt a tiszta evangéliumi hitben. Jól esett ama sora: „Hála Istennek, hogy még nem volt befejezve az áttérés!“ Hála, oh örök hála! A jószágos Isten, megfogja segíteni, hogy a szegény evangélium szerint reformált egyház szerény eszközei is valahogy támogatni fogják jövője munkálásában. Hogyan fog ez történni? — nem tudom még most. De bizom igaz törekvésem sikerében. Igaz, hogy mi szegények vagyunk. „De mégis van mindenünk! Noha semmink sincs, mégis van erőnk és sokakat boldogítunk.“

Krisztus Urunk is szegény volt. Támogatása, pártfogása mégis drágalátosabb kincseket szerzett a benne bizóknak, mint a világ hatalmasai, gazdagaié. Oh milyen ezek támogatása!.. Ugy-e meggyőződött? Azok a főpapok nem ismerik az egyedüli főpapot: Krisztust, ki a könyörgő Samaritánus példázatában megtanította az embereket, hogy *érdeknélkül* tegyenek. Mindent ígért az a főpap ugyebár? És mindent követelt, de nem adott semmit. Meghurcolta a terítgetés gályáján; el akarta szakítani Krisztustól, hogy szent Antalok közbenjárása, sőtét válaszfala zárja el attól, ki egyedüli közbenjáró Isten és ember között, mint az apostol mondja s kivel együtt lenni buzgó imádságban: *mindenek felett való drága kincs.*

Midőn első levelében — melyben bánatos hangulatát láttam, hogy valóni fog Krisztus igaz egyházától — azt olvastam: a zárdában talán méltóbban, fogom gyászolni b. e. édes atyámat; fájt nekem e kijelentés; mert egy pillanatra nagyon messze látam Krisztustól, — *ki Lázár — kedves atyafia halála felett isteni lelkevel az emberek között: e világban bánkodott és sohasem parancsolta tanítványainak, követőinek, hogy szerzetesrendeket alapítsanak, zárdákat építsenek és azokba elvonuljanak, — hanem így szólott: „ime elbocsátlak az emberek közé“ és ismét „elmenvén tanítsatott minden népeket“, — tovább pedig: „vagy fénylők a ti világosságtok az emberek előtt, hogy látván a ti jó cselekedeteiteket, dicsőítsék a ti mennyei atyátokat.“ A kolostorok, zárdák, falai között ha fénylenék is az erény „véka alá lenne rejtve.“ — Kár pedig, mert — mint Urunk mondá — „a gyertyát nem azért gyújtják meg, hanem, hogy asztalra tegyék és fényljék mindeneknek.“*

Mély fájdalommal láttam kedves Sárika nem rég egy halva volt (1 évig) tanítványomnál egy szent Antal szobrocskát, eszembe jutott az első keresztyéneket gúnyoló római világ, mely Isten nélkülieknek mondta Krisztus követőit, mivel nem volt márvány vagy bronzban előállított bálványuk. Visszatérünk ez érzéki álláspontra? elfelejtik már tanítványaim is, hogy az Isten meg nem csúfoltatik?

Jól emlékezhetik kedves Sárika, hogy sohasem szóltam becsmérőleg egyik vallásról sem. De hát ilyenekben kell a vallásos buzgóságnak kitüntetve lenni? Ez az Istennek tetsző szolgálat? Lehet-e buzgóbban imádkozni, mint Krisztus Urunk imádkozott? Hol olvassuk az evangéliumban — mely pedig egy minden keresztyén egyházban, csak némelyek gyarló emberi alkotmányt rozzantanak ez alpra, melynek fundamentuma a Krisztus — hol olvassuk, hogy Krisztus parancsolta volna, hogy keresztet vessünk, szobrokat hordozzunk hitünk bizonyítására. Ő imádkozott és evangéliumát hirdette; ezt hagyta tanítványainak is.

A szentkeresztiség és urvacSORa is az O világos parancsai alapján szentségei anyaszentegyházunknak.

Ezeket azért említem fel, mert fájdalmasan tapasztalom, hogy azon igazságot, hogy „egy Istent imádunk” csak igéül használják a reformált keresztyéneket megingatására, hogy aztán megkötelezzék őket szolgálatnak igájával. A tanítvány nem lehet nagyobb az ő tanítójánál: *gőgös önhitség a vallásosság terén, midőn egyebeket akarnak cselekedni, mint Krisztus Urunk tett, azt hitetvén el, hogy az kedves Isten előtt.* „Mesterekkel együtt örök kárhozatra mennek”, kik az igazságot elváltoztatják.

Kedves Sárika! Emlékeztetem arra, mikor a kísértő Jézust magas hegyre vitte fel, megmutatá a tartományokat s mondá: „Ezt mind neked adom, ha nekem szolgálsz és engem imádsz. De Jézus a szentírásból felelt: Meg van írva: Csak a te uradat, Istenedet imádd és neki szolgálj.” Igérte, hogy el fog jőni a távolból, hol mint a megváltó megkísértetett Keresztyéni szeretettel várjuk feleséggel együtt. Isten velünk! Kicsoda ellenünk? Nincsen senki, bizonyára nincsen!

Szilágsomlyó, 1.03. szept. 26.

Incze Lajos.

TÁRCZA.

Október hatodikán.

A multkor olvastam a következő elbeszélést.

Csehországban történt a fehérhegyi csata után. Az ország feldulva, a nemzet szétzúlván. A föld kietlen és üres, a szívek telve kétségbeeséssel. A haza földje temető, s rajta a hazajáró halottak szellemeinél sápadtabban lézengtek az élve maradt honfiak. Egy hatalmas genie, nemzetének legnagyobb festőművésze, megakartá festeni ezt a borzasztó kataklysmát. Egyetlen-egy actban akarta megrögzíteni az egész óriás tragédiát, a maga vérfagyasztó, apokalyptikus szörnyűségében. Vesztőhelyet irt tehát a vásznára. A hóhértöke alján ott meredt el a vérbeborult törzs, mellette hevert a levágott, sápadt fej. A kiomló vért pedig egy szelindek itta mohón, vad szomjúsággal, míg szeméből zöldesen csillant ki az undok, állati gyönyör. Az eb szemének megírásával kinlódott sokáig a festő. Tükörzetni akarta benne a legundokabb bestiálitást, sunyi vadságot, állati vérszomjúságot. Bele akarta önteni szét-dúlt lelkének minden utálatát, kétségbeesését. Újra, meg újra neki feküdt, lázasan, bomladozó idegekkel dolgozott tovább, de sohasem találta művét elég kifejezőnek. Végre a nagy erőfeszítéstől beteg, összetört lelke meg-őrült...

Mélyen tisztelt közönség, félek október hatodikán kezdni megrajzolásához kezdeni.

Pedig úgy vonz a pusztulás, vész költészete, mint Dantét a „kietlen, sötét rengeteg” ölen tátongó pokolkapú. S úgy nőgat itt benn, a szívemben valami kinos fájdalom, melyet még növel a mai napok nyomott hangulata. Delejes ereje szinte szédít annak a mélységnek, melynek a meredélyén állunk. Némásága mintha felém kiáltaná: „Ki itt belépsz, hagyj fel minden reménnyel!”

Leszálljunk-e a mélybe, hol elvonul szemünk előtt az egész Divinia Tragoedia: nemzetünk gyászSORa? Hátha megejt a kétségbeesés, hátha eltévedünk a szenvedés kozmoszának útvezetőiben, hátha felsóhajtának a régi sebek, mint a Dante szenvedő, vértíró, szomorú fája: „miért szaggatsz engemet” — s elállott vérük újra megere. Hol van az a kalauz, aki megmutassa nekünk, hogy a szenvedés nem örök kárhozat, hanem szükségszerű útja a megtisztulásnak; hol van az a ragyogó szellem, aki szárnyai alá véve bennünket, el és felragadjon a mennyei ragyogás birodalmába, színe elé annak, aki kegyelem és megdicsőítés? Ki az, aki beállíthatja lelkünk abba a dantei fényrózsába, ahonnet nézve az egész világ egyetlen jóságos akarát műveinek láncsora, a hova a gyászinduló tompa bűgása mint zoltár akkord reszket föl?

— Jer, jer babyloni fogság nagy prófétája: második Ézsaiás. Te már állottál szét-dúlt hazád felett s hamujára sirt könnyeidből újra kiviritott ama szent vesszőszál. Friss lombozata reményről suttogott, s nagy látomásodban megnyílt előtted az Úr oekonomiája. Te már tudod, hogy mi a kijelentése a gyásznak, s mi az élet a pusztulásban. A te vezetésed alatt nem félünk a mélyre leszállni.

Kisértgetnek tehát a mult fájdalmi, rémitgetnek az idők jelei. Borus emlékezéseink árján hajóroncsok, holttetek úsznak lelkünk előtt. A haldokló ősz csöndes búbanata megtelik zokogós irámmal, s a sárgás-szürke levegőgében ott jajgat valami fojtott, ossziáni ének. E kivilágított terem csöndjében szárnycsapásokat hallok. Valami nagy, fekete angyal suhog le közénk; gyászos mivoltjának igézete megüli lelkünket. Némásága beszélni kezd, azon a nyelven, melyen a csataterek, temetők, elpusztult városok, leégett faluk szólanak hozzánk. Itt van közöttünk a gyász költészete. Itt van a magunkbaszállás órája is.

Az az egy könnyecp, mely eddig annyit égette lelkünket, most pillánkra szökken. Megtörök rajta szemünk sugara s elibénk varázslódik az a feketébenű szó távlat: hazánknak gyászSORa. A kép központja az aradi színenne csúcsonodik ki a mi szenvedésünk. A többi, multunknak minden sötétsége, csak környezet, mely a főpont domboritja ki. Nemzeti életünk nagy passziójátékának ez a főjelenete.

Mert, mélyen tisztelt közönség, lehetetlen nem látnunk a magyar nemzetet ért minden csapásban azt a közös, tartalmi vonást, mely végig húzódik minden gyászonkon, szenvedésünkön. Mindannyiunkban van valami közös fonál, mely összefűzi az összes strages Hungarorum-ot mint fekete gyöngysort a czérnaszál.

Ott kezdődik az augsburgi csatamezőnél, ahol a magyar nép szabad egyénisége először ütközött össze nyugat internacionális rendjével. Először a Lech mezején olvadt dalba, Lehel kürtjének mély zengésű hattyuénekében, hogy tovább zokogjon a hegedűsök kobzain, benne sirjon az alföldi pásztortilinkóban, föl-föl jajgasson a kurucz világ tárogatóinak fojtott kesergőiben, s elhaljon a legutolsó Kossuth-nóta csöndes búbanatában.

Géza fejedelmet „véres kezű”-nek nevezik titkolózó krónikásaink — itt kereshetjük ennek is az okát. István alatt is — bár a magyar nép természete fölötté hajlandó a keresztyénség isteni lényegéhez, szellemi tartalmához — e miatt újul meg a harc. A rengetegek mélyén, hives források mellett fölzendül a tátosok éneke, s mohos kősziklák között a hajnali piros fény áldozati tüzek lángjaival foly össze, megvilágítva a marcona összeesküvők keleti arcéleit, keleti arcéleiknek vad rajongását. Az idegen, nyugati kultusz, politika összeütközik e fiatal, keleti nép sugaras képzelmével, rajongó szabadságszeretettel. Sötét idegen barátok járnak be a földet, széttörök a vidám hegedűsök nótakészségeit s az igricek régi, hősregéi helyett halotti prédikációjuk döng át a lelkeken: „Latiatuk, feleim, szömtökkel mik vogymuk. Iza pur és chomuv vogymuk”.

Ime kelet csatája nyugattal, az uraltáji sajtáságok küzdelme az indogermanokéval. A milieu harcza az egyéniség eredetiségével. Ez a mi történelmünk gyökere. Ez a két küzdő erő nyilatkozik ezer meg ezerféle politikai,

vallásos tusában, ez a hatalmi érdekek, önző czélok leple alatt, sokszor talán felismerhetetlenül, de mindig feltétlenül.

Mohács után ez a két erő beleköltözik a nemzet természetébe, az országot kétfelé hasítja. Félig nyugat voltunk félig kelet. Két bajvivő testvér farkasszemet néző ellenséges tábor élén, hogy annak életét a maguk vérenek tékozlásával kiméeljék.

Azután nyugat leverte keletet. Absorbeáló ereje egy dinastia gyűlölt politikai tradícióinak hatalmi érdekébe öltözött. Megindult a küzdelem. Ime, a kurucz labancz világ kulcsa. A magyar nemzet örökkévaló jogáért, egyénisége szabadságért küzdött a független személyiség rajongásával, szenvedelmével. De az ellenfél egyre hatalmasodott. Szabadságharczaink örökös alkonyodást mutatnak. Leáldozó napjának utolsó sugarai az aradi bitófákat vonták glóriás fényözönbe.

Ezért van központi helye a magyar történelemben 1848-nak, s vele együtt október hatodikának. Ekkor volt a nagy dráma sorsfordulata.

Mert mi a magyar nemzet rendeltetése? Kibékíteni a két küzdelmes erőt egy hatalmas eredőbe, mely a magyart a nagy nemzetek hierarchiájába fölszenteli. Nyugat hatalmas kulturkinceit keleti természetünk, nemzeti sajátosságaink lángjában földolgozni, magyarrá tenni. Irodalmunk, művészetünk, tudományunk, egész szellemi és anyagi életünk, a nyugati kultúra áramkörébe kapcsolódják be, midőn nemzeti egyéniségünket, sajátos eszményeinket tündöklő elé. Maradjon meg büszke szabadságszeretetünk, rajongásunk a szellemi függetlenség iránt, szenvedelmes lángolásunk a régi tradíciókért; üzze csodálatos játékát keleti képzelemünk, zengjen nyelvünk bűbajos szimfóniája, éljünk, haljunk az igazságért. Kelet és nyugat erényeinek szent ölekezéséből szülessen meg a jövőendő Magyarország.

De fényes látomásainkat megzavarják az elibénk meredő aradi bitófák. Álljunk alájuk. Nem perszimizmusból, nem kétségbeesésből tesszük ezt. Ez a próbája reményességünknek.

Valami nagy tanuságért, valami új erőért száll most a magyar lelkek sokadalma. Arad gyászterére. A bitófák lombokat hajtottak, mint Áron pálczája, jelezve, hogy nagy küldetés előtt áll a magyar. Levelük rezgése áhitatra indít, mint az ősz germánokat szent tölgyfájuk susogása. Hallgassuk meg a nagy kijelentéseket.

Nem szabad felednünk. Az a fátyol könnyen szemfedőnk lehet. Sőt inkább tanuljunk meg emlékezni. Csak azt lehet szeretni, aminek története van. S van-e valaminek szebb, szomorubb története, mint a mi hazánknak? Órizkedjünk a gyors, könnyelmű vigasztalódástól. Bűn az ilyen könnyelműség.

Ne feledjünk, hanem *bocsássunk meg*. A megbocsátás — ez október hatodikának bölcsellete, igazsága. A megbocsátásnak alapja a szeretet és nemes szánalom. Szeretjük őket annyiban, amennyiben szánjuk. Ebben van az ők megítélhetőségük. A nemes szívek csöndes részvételében áll a történelem büntetése. Mindig ez volt a sorsuk azoknak, akik „nem tudták, hogy mit cselekszenek.“

Csakhogy a megbocsátáshoz annyi erkölcsi fönség, lelki méltóság kell, mely felülmúlja az egyes emberek önerejét. Ide valami új erő, magasabb lélek szükséges. Nézzetek: a történelem igazsága lélekkrázó hangon megint Istenhez utasít, akitől a lelkek ujjaszületését várjuk.

Az aradi téren zsongó gyászzené pedig nem csap föl harcai riadóba, hanem élesedik vad átkozódássá, hanem mint a magyar nép áhitata, szentséges imája reszket föl-föfelé.

Kolozsvár, 1903. okt. 5.

Ravasz László.

IRODALOM.

A nagyenyedi ev. ref. egyh. megye esperesének jelentése az 1902. évről. *Irta: Jancsó Lajos esperes.* A 47 oldalra terjedő füzet a konventi- és kerületi fontosabb határozatok ismertetése után az új módon eszközölt egyházlátogatás eredményeiről számol be részletesen, melyet a tordai körben teljesített az egyh. m. vizsgáló-bizottság. *Az új vizsgálati módot az esperes olyanakk jelzi, a mely valóban be fog válni.* Az esperes, ki buzgó elődje után most először terjeszti be jelentését, jun. 3—12-ig a tordai kör 14 egyházát vizsgálta meg a főjegyzővel és szán.vevővel s több helyt, hol e. m. gondnok, hol felkért e. m. képviselők is segédkeztek. Az egyházközségek közül különösen kiemeli Ar.-Gyéres és Ar.-

Polyán, Egerbegy, Gerend, Harasztos, M.-Décse, Miriszló, O- és Új-Torda egyházközségeket, melyek a jelentés szerint úgy anyagilag, mint szellemileg a többiek élén állanak. Miriszló tárgyalásánál elismeréssel emeli ki az új esperes hivatalbeli elődének érdemeit, ki a protestáns egyszerűségnek, a kálvinista papnak mintaképe, ki egyházmegyéje gondozásában, s vezetésében oly kitartó, oly szívós munkát végzett, s ki ma már nagy tudását egyházközsége felvirágoztatására fordítja. „Általában — úgymond a jelentés — haladás, a hívek vallásérkölcsei életének fokozott gondozása, az anyagiak hűséges kezelése és gyarapítása észlelhető mindenütt.“ Ugyancsak beszámol az országos közalap 1902. évi zárszámadásáról, melyek a jelentés szerint pénztármaradéka nincsen. Végül azon indítványok jönnek, melyeket a közgyűlés már határozatokká is emelt s mult számunk közgyűlési tudósítása ismertetett. Általában a jelentés minden tekintetben az új esperes hivatalbeli buzgóságát bizonyítja, s a jelentésben föltüntetett vizsgálat meggyőz arról, hogy az egyházmegye vezetése a legjobb kezekre van bízva.

Vadai Gazdasági ismétlő iskolások könyve. 3-ik kiadás, ára 1 kor. Kiadja Polatsek-féle könyvkereskedés Temesvár. Imár harmadszor találkozunk Vadaynak ezen kitűnően megírt könyvével és mondhatjuk, hogy minden találkozás alkalmával meglepő, — czélszerű javításokat észlelünk. Ezen harmadik kiadás tartalmából megemlíti a felvett csoportokat melyekből világosan látni annak gazdag tartalmát: Bevezetés, Az anyaföld. A haza. Növénytermelés. Szőlőművelés. Állattenyésztés. Méhészet. Különféle tudnivalók. Földrajzi rész. Történelmi rész. Alkotmánytani és polgári rész. Természettani rész. Egészségtani rész. Ügyiratok. Költemények. Nagy előnye Vadai könyvének az eddig megjelent ily irányú könyvek felett az, hogy röviden és jó magyarsággal adja elő tananyagát. Legnagyobb baj volt eddig az idő rövidsége, — mivel nem volt a tanítónak elég ideje, hogy a feldolgozandó tananyaghoz kellő magyarázatot adhasson. Ez a kérdés is ötletes megoldást nyert az új kiadásnál úgy, hogy az olvasmányok végénél van az egész olvasmány egy rövid összefoglalásban megmagyarázva. Ez feleslegessé teszi a tanítónak a hosszas magyaráztatást miáltal tetemes időt lehet megtakarítani. A könyv az új iskolai helyes írás szerint jelent meg.

KÜLÖNFÉLÉK.

Főúri ajándék. A Wesselényi-kollégium számára ez ideig több alkalommal nyújtott áldozatainak sorozatát szép ajándékkal egészítette ki *Wesselényi Miklós* báró főispán és kollégiumi főgondnok. Göröcsöni kastélyában elhelyezett, mintegy kétezer kötetből álló értékes könyvtárát az iskolai könyvtár gyarapítására ajánlotta fel. Az érdekes és értékes példányokat tartalmazó könyvtár épen a beosztás és elrendezés munkája alatt áll a kollégiumi új könyvtárhelyiségben.

A zilahi református templom restaurációjá. A „Szilágysági Hírlap“ ez évi 33-ik számában megjelent s ottani templomunk omlado-félben való voltaért az egyh. község vezetőit vádoló s hozzánk is beküldött cikkkére s a község vezetői tájékoztatására is, itt adjuk a *Kincs* Gyula kollégánk szerkesztésében megjelenő „Szilágy“-nak idevonatkozó örvendetes híradását, amely bizonyára megnyugvást kelt a „Szilágysági Hírlap“-nál is. A „Szilágy“ ezt írja: Az öreg templomon, melynek egy része közvetlenül a tártájarásra következő évekből való, ugyancsak meglátszik a hosszú idő romboló hatása. Déli hajóján, mint arról egyszer már megemlékeztünk, veszedelmes repedések mutatkoznak. Ugyannyira, hogy a rendőrség szükségét látta a bezáratás iránt lépéseket tenni. Az egyház tanácsát persze nem ez utóbbi körülmény ébresztette föl; rég látja már a fenyegető bajt s meg is tette az előkészületeket annak elhárítására, illetőleg egy alapos restaurációra, mert teljes újjépítésre pénze nincsen, de az nem is szükséges még ez idő szerint. Több rendbeli szakértői szemle és tanácskozás után a mérnök-építész egylettől kért egy, e szakmában kiválóan szakértő építész, aki a templomot megvizsgálván, a javításokra általános szakszerű munkálatot készítvén, oda nyilatkozott, hogy ha az keresztül vitetik, a különben erős építmény még beláthatatlan időnkig megfelel rendeltetésének. E munkálatot Marosy Imre mérnöknek adta ki az egyház tanácsa részletes tervek és költségvetés készítése céljából. E terv és költségvetés az egyházi képviselő-testület mult vasárnapi ülésén került tárgyalás alá. Megismertetés után egyhangulag elfogadta

azt a gyűlés s utasításokat adott a további lépések megtételére. Számba vette egyuttal az arra fordítható pénzkészletet is. A számvérvő kimutatta, hogy a templomépítési alap felgyűlt kamataival s a Hank Lajos 2000 korona hagyományával együtt kerek számban 36,000 korona. Ez elkölthető, de még mindig marad egy, a messzejövőben építendő új templom építési alapjának a Czell Benő-féle alapítványban s pár más e célra jövedelmező tőkében mintegy 7000 korona magva. A költségvetés végösszege azonban — szintén kerek számban — 38,000 korona s így 2000 korona még hiányzik. De az elnöklő egyházi főgondnok, Czell Lőrincz, nem hagyta sokáig aggódni a gyűlést a hiány fölött, hanem kijelentette, hogy a hiányt ő maga fogja pótolni. A közgyűlés lelkes éljenzések között szavazott jegyzőkönyvi hálás köszönetet a főgondnok bőkezű adományáért s pár más ügy elintézése után azzal a jól eső tudattal oszlott el, hogy az alapos restauráció immár a kora tavaszszal megkezdődhetik s idestova méltó temploma lesz e tekintélyes egyházközségnek. A restauráció nemcsak a nagyon megrongált déli hajóra, hanem az egész épületre, különösen pedig a fedélzetre és tornyokra is ki fog terjedni.

Gyászrovat. *Egerházi Lajosné* szül. *Rédiger Gizella*, új-tordai paptársunk kedves neje, életének 28-ik, boldog házasságának ötödik évében folyó hó 9-én d. e. 11 órakor rövid, de súlyos szenvedés után e földi szenvedések hazájából egy jobb világba költözött. Igazi példányképe volt a hűséges hitvesnek, az önfeláldozó édes anyának, rajongó szeretetű gyermeknek! Méltán sirathatja az özvegyen maradt férj, a három kicsinyke árva és az egyedül maradt édes anya és a nagyszámú rokonság. Nyugodjék csendesen! Lelke megtalálja jutalmát az egekben. A kik pedig sirnak utána, azoknak enyhítse fájdalomát az általános, osztatlan részvét, sebeiket gyógyítsa be a minden vigasztalásnak Istene!!

Hálás köszönet. Malomfalván lakó báró Kemény Katalin öngysága, ki a szegények, nyomorultak őrangyala, ki nemes jó szívének kincséből sok jót hoz elő, vallásos buzgóságának szép jelét adta, midőn Csittszentiváni ev. ref. egyházunknak egy belül vastagon aranyozott becses értékű női urasztali ezüst kelyhet adományozott. Fogadja a nemesszívű adakozó, magam és egyházam nevében is hálás köszönetemet. Csittszentivánon 1903. október 6-án. Varga Ferencz ev. ref. pap.

HIVATALOS RÉSZ.

Szám: 1141—1903.

PÁLYÁZAT.

Az Erdélyi ev. ref. egyházkerületben a Nagy-Sajói egyházmegyében keblezett Alsó-Balázsfalva — Naszodi IV. osztályú egyházközség papi állomására pályázat nyitattik.

Javadalom: Most épített 3 szoba, konyha, kamarából álló lakás és kert; az egyházközség pénztárából 160 korona; az egyházkerületi pénztárból 284.37 korona; kegyalapítvány: 208 korona. Állami fizetés kiegészítés 1600 koronáig 1357.56 korona, melyből 400 korona fuvar átutány. Vallástaniért 80 korona.

Kötelességei: Naszodon a papi teendők végzése, Alsó-Balázsfalván és Ó-radnán ünnepeken s újbuza zsengekor Úrvacsora osztás. Ezenkívül a szamosvölgyén szétszort lakó hiveink lelki gondozása.

Minősítvény és szolgálati bizonyítványal felszerelt folyamodások f. év. november 10-ig adandók be Nt. Músnay Károly esperes kezéhez. Sz.-Czegőben u. p. Kerlész.

Kolozsvárt, 1903. okt. 12.

Dr. Bartók György,
püspök.

1148—1903. sz.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a *nagyszombeni* egyházmegyébe kebeleztetett *magyarpéterfalva-szancsali* IV-ed osztályú egyházközség-lelkészi állomására, pályázat hirdettek.

Javadalom: Tisztességes lakás (3 szoba, konyha, nyári konyha, kamara) gazdasági épületekkel és kerttel. Kanonika porció: 34 hold 1047 négyszögöl szántóföld és rét, melynek évi jövedelme: 360 korona; tizedkárptólási

alapból: 40 korona; az egyháztagnoktól termény-fizetés értéke: 326 korona 10 fillér; tizenégy (14) öl vegyes fa levágva és hazaszállítva, értéke: 65 korona 65 fillér; munkabeli szolgálmány, értéke: 10 korona; stóla: 18 korona.

Kongrua 1400 koronáig: 610 korona 19 fillér.

Vallástaniért tiszteletdíj: 100 korona.

Kötelességek: a magyarpéterfalvi anya-, és a szancsali leányegyházban az összes lelkészi teendők végzése; a magyarpéterfalvi állami iskolában a vallástani. A megválasztott lelkész, — a kongrua javadalmazáson kívül, — 1904. május 1-ig csak féllizetésre jogosult.

Pályázati határidő 1903. okt. 31.

Kellően felszerelt kérvények Nt. Nagy József esperes úrhoz küldendő Nagy-Szebenbe.

Kolozsvár, 1903. okt. 14.

Dr. Bartók György
püspök.

783—1903. sz.

MEGHÍVÓ.

Kolozs-Kalotai ev. ref. egyházmegye közgyűlésnek illetékes tagjait az 1903 év *okt. 22-én d. e. 9 órakor B.-Hungadon* tartandó közgyűlésére tisztelettel meghívom. Közgyűlés tárgyai:

1. Elnöki megnyitó. 2. Esperesi jelentés az egyházmegye 1902. évi állapotáról. 3. Jegyzői jelentés az egyhm. tanács egy évi működéséről. 4. Tanügyi előadói jelentés. 5. Az egyhm. pénztár megvizsgálására kiküldött bizottság jelentése. 6. Az új alakulás folytán szükségessé vált — director, számvérvő, tanügyi előadó, egyhalmgyei tanácsi, fegyelmi bírósági tagok választása. 7. Kérelmek, indítványok tárgyalása.

Gyalu, 1903. okt. 9.

Deési Gyula,
ev. ref. esperes.

576—1903. sz.

MEGHÍVÓ.

Kézdi egyházmegyénk közgyűlését van szerencsém f. hó 30-án (péntek) d. e. 9 órára *Alsócsernátonba*, az iskola termébe összehívni.

Tárgysor: 1. Elnöki megnyitó. 2. Az előző gyűlés jegyzőkönyvének felolvasása. 3. A tagok számbavétele. 4. A közgyűlésen meg nem jelent tagok igazoló jelentéseinek felolvasása. 5. Indítványok és interpellációk írásban beadása. 6. Felsőbb hatósági leiratok. 7. Esperes jelentése a vizitációról. 8. Főjegyző jelentése az egyházmegyei tanács időközi működéséről. 9. Pénztárnok jelentése az egyházmegyei pénztár állásáról. 10. Az egyházmegye jövő 1904 évi költségelirányzatának megállapítása s kapcsolatban az egyházközségek rendszeres fizetendőségeinek kirovása. 11. Kérvények, beadványok, indítványok tárgyalása.

A közgyűlést megelőző istentiszteletet Megyaszi Mihály aa. végzi.

Lelkipásztortársaimat kérem, hogy rendszabályaink 12. §-a értelmében a világi képviselő aakat, ezen közgyűlésbe meghívni sziveskedjenek.

Alsócsernátonban, 1903. okt. 8.

Bodor Géza,
kézdi ref. esperes.

MEGHÍVÓ.

Alólirott a bekecsalyi egyházi értekezlet egyházi és világi tagjait valamint a t. érdeklődő közönséget meghívom f. év november 2-án *Csikfalván* az ev. ref. templomban tartandó *egyházi értekezletre*. Megjegyzem, hogy ezen értekezleti fiókkörben az alábbi egyházak vannak beosztva: Baczka-Madaras, Bede. Bere-Keresztur, Bód, Csikfalva, Kebele-Sztiván, Kendő, Magyaros, Mája, Márkod, Ny.-Sztanna, Szt.-Benedek Szt.-Imre, Szereda, Selye, Sztgericze, Tompa, Torboszló.

Tárgysorozat: Imát mond Rákosi György egyházi alelnök, predikál Kolozsvári József egyházi jegyző, elnöki megnyitó és értekezést, olvas Lőrincz Lajos egyházi elnök. Indítványok stb. Az egyházi tagokat kérem, hogy sziveskedjenek ezen meghívást a világi tag uraknak is tudomására hozni.

Csikfalva, 1903. okt. 11-én.

Lőrincz Lajos,
e. h. elnök.

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő. NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

12 kor.
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Az egyházkerületi tanügyi bizottság és elemi népiskoláink.

Hogy elemi népiskoláinknak nagyobb figyelembe és gondozásba kell részesülniök, mint az az utóbbi évtizedekben történt: egyházi körökben ma már minden vonalon el van ismerve. Elemi népiskoláink államosításával határozottan becsapódtunk. Óriási áldozataink, melyeket a magyar nemzeti politika tanügyi érvényesítése érdekében iskoláink államosításában hoztunk, meglehetősen kárba veszttek, sőt nekünk hátrányunkra váltak egyfelől a felekezeti népiskolák államsegélye másfelől az állami iskolákban is terjedő ultramontán befolyások következtében.

Azt mondhatjuk, hogy míg felső- és középiskolai oktatásunk érdekében egyházi társadalmunk a legutolsó 50 esztendő alatt is hihetetlenül sok áldozatot hozott és felette szép eredményt ért el a zilahi, szászvárosi, sepsiszentgyörgyi kollegiumok, a theol. fakultás és Szeretetház megteremtése által: addig tanügyünk gyökérszálaikat nemcsak senyvedni hagytuk, de néhol minden különösebb ok nélkül magunk metszettük el. Csak újabban kezdjük érezni e kellő elővigyázatot nélkülözött eljárásunknak szomorú következményeit.

De nemcsak iskolaügyi politikánk volt rossz e téren, hanem súlyos mulasztás terheli iskolaügyi adminisztrációnkat és felügyeletünket is minden vonalon. Nemcsak az egyházkerületit, hanem az egyházmegyeit is.

Ha végig nézünk a kerületi tanügyi előadó munkálkodásán, mióta külön hatáskörrel e hivatal felállított: azt fogjuk látni, hogy munkásságának 90% a középiskolákra, 7% a theológiára és tanítóképezdésre esik s a fennmaradó 3% jut csak népiskoláinkra és pedig főleg ezek érdekei negatív szolgálatára: az államosítás körüli eljárásra. De nagyobb szabású akció, meszszebb néző tervszerű működést a fejlesztés irányában, sem anyagi, sem szorosabban tanügyi vonatkozásban ez isko-

lákra nézve 1878 óta nem tudunk felfedezni. Majdnem 30 esztendő tűnt el e tekintetben nyomtalanul fejünk felett.

S meglehetősen így volt ez az egyházmegyéken is. A régi alapos és komoly visitációk az egyházközségek iskoláiban ritka és üres formáltságokká váltak. A hol pedig megtörtént az államosítás: ott bár a vallástani- és vizsgázásra való felügyelet is, legtöbbször feledésbe ment.

Csak az utolsó három-négy év óta tapasztalunk e tekintetben több gondosságot s állíthatjuk, hogy az egész egyházkerületi tanügyi bizottság gondolata is abból a kis magból sarjadt ki, hogy tanügyünk központi kezelői belátván, hogy elemi népiskoláink ügye alaposabb vezetésre és kezelésre szorul, egy népiskolai tanügyi-előadó beállításának szükségét kezdték hangoztatni.

Nós, e tekintetben mit ígér a kezünk alatti egyh. ker. tanügyi bizottság tervezete? Mondhatjuk: határozottan többet és jobbat, mint magasabb tanintézetekre nézve. Látszik, hogy a tervezők előtt itt a szükségek és feladatok világosabban szem előtt álltak. — De azért nem mindent, a mit csak úgy hamaros utángondolással is a jelen körülmények közt kívánnunk kell és lehet.

Az eddigi állapotokhoz képest nagy haladást fog jelenteni bizonyára az, a mikor „népiskoláink nagyobb vidékek szerint megállapítandó csoportokba osztván, mindenik csoportot a bizottság egy-egy szakértő tagjával tanulmányoztat, felekezeti és nemzeti jelentősége, anyagi és erkölcsi állapota tekintetében és pedig a helyi viszonyok gondos számbavétele, esetleg személyes vizsgálata alapján.“ Helyesen; mert csak így remélhető, hogy az Ig.-tanács s általa a kerületi gyűlés az egységes elvek és szempontok irányítása mellett a helyi és speciális viszonyokra is tekintettel legyen. S e pontnál nem kifogásolom, hogy a személyes vizsgálat csak „esetleg“ a szükséghez képest történjen a ker. tanügyi bizott-

ság tagjai részéről. Mert az elemi népiskolák, mint az egyházközségek tartozékai első fokon és közvetlenül az egyházmegye vizsgálata és felügyelete alá tartoznak. Csakhogy aztán ez az első fokú felügyelet és vizsgálat kell, hogy sokkal intenzívebb és gyakoribb legyen, mint mostanság és eddig. És ki kell terjednie a vallásoktatás tekintetében az állami és más felekezeti iskolákban tanuló ref. növendékekre is, úgy a középiskolaiakra, mint a népiskolaiakra.

A népiskolákra nézve pedig ez aligha fog másként megoldható lenni, mint hogyha egyházmegyénként arra való lelkészek, mint iskolalátogatók megbízást nyernek arra, hogy nem nagy számú, 5–8 iskolát állandó felügyeletük alatt tartsanak, látogassanak és irányítsanak és az egyházmegyei tanügyi előadó vezetése mellett az egyh. megyei tanügyi bizottságot alkossák.

Csak így lesz lehetővé egyfelől az, hogy népoktatásügyünk szellemi vezetésére is nagyobb gondot fordíthassunk s hogy áldozatkész hiveink figyelmét újra a középoktatástól megfelelő mértékben, a népoktatás támogatásának megnyerjük és fokozzuk.

Mert az immár alig szenved kétséget, hogyha valami nagyobb szabású és olyan irányú gyökeres állami akció nem keletkezik, amely a népoktatás teljes államosítását oly biztos garanciák mellett írja zászlójára, a melyek képesek legyenek teljes mértékben megnyugtani a magyarsági és felekezeti érdekeikért aggódó legmagyarabb egyházakat s a melyek az így biztosított tan- és iskolaügynek még a kormányok esetleges hazafiatlan törekvéseivel szemben is védsánczokat állítanak, valamelyes a magyar nemzeti társadalom védelme alatt álló intézményes autonómiában: akkor minékünk sürgősen arra kell törekednünk, hogy a népoktatás terén feladott pozíciókat visszacserezzük s minden eszközzel megerősítve fokozzuk.

Egyházunk éltető gyökérszállai elvégre mélyebbre nyúlnak, mint a középiskolák nevelte intelligencia rétege; lenyúlnak a föld népe legszélesebb rétegeibe s igazában annak őserőt mindig csak kihasználni, de iskoláink által megfelelően nem termékenyíteni és gondozni: a legnagyobb mértékben rabló gazdálkodás volna, a mit csak lelketlen haszonbérlők folytathatnak, de nem maga a tulajdonos.

Azért üdvözljük az egyh. ker. tanügyi bizottságot különösen népoktatásunk érdekében. Adja Isten, hogy megalkotattván, üdvös hatását mihamarább tapasztalhatta egyházunk.

E hatás fokozására szolgálónak véljük szerény kiegészítő javaslatunk elfogadását és érvényesítését is.

Egyebekben pedig, ha kell — a mint úgy véljük: kelleni is fog — az egyházkerületnek

nem szabad visszarettennie még egy népiskolai tanügyi előadói állás szervezésétől sem — az Ig.-tanács körében.

Olyan érdekek forognak koczán, a melyek védelmére nem lehet nagy, bármily áldozat.

Ecclasiasticus.

Túlhajtott buzgóság.

Régi igazság, hogy rend a dolgok lelke s ez különös fontossággal bír egyházi életünkben.

De vajjon azt kell a rend alatt értenünk, hogy ennek felvigyázói nem maradván meg a törvények és szabályzatok korlátai közt, túlbuzgóságból jogosultak az önkényes eljárásra? Bizonyára nem.

Az egyes egyházak közterhei, rovatalai nem épen kicsiny szerepet játszanak a kiadások közt s a legnagyobb jóakarat mellett is megtörténhetik, hogy hátrálék marad fenn. A mi egyházmegyénk, a mely sok egyébről is nevezetes, azt hiszem, nem utolsó a hátrálékosok közt sem. Legalább eddig így volt. Talán épen ennek a körülménynek tudható be az a dicséretes buzgalom, melylyel az egyházmegyei tanács az egyházmegyének a hátrálékosok közt való szereplését minél kisebb arányúvá iparkodik tenni. De van ennek határa ott, a hol az egyházi törvények és bizonyos szabályok kijelölik.

Most azonban ez a hatás, bár ki van jelölve, nincs betartva. Egyházmegyénkben a köztartozásokat a tanács szeptember 10. diki ülésén hozott határozat értelmében irgalmatlanul hajtják be s ezen eljárás fenyegető záradéka a Damokles-kard: a végrehajtás. A többi különféle rovatalról nem is szólva, e felhajtandó tartozások közt ott szerepel a közalap is. A mikor erről szölok, előre kell bocsátanom, hogy a közalap ügyei iránt nagyobb rokonszenvennel viseltem, mint a mennyit a hivatali kötelesség megkövetel; tehát nem tűnhetik fel e felszólalás úgy, mint a közalap ügye elleni támadás.

A kimutatásban, melyet az összes tartozásokról az egyházmegyei tanács, illetve pénztár kiadott, ott van a megjegyzés: „a közalap belizetési ideje október hó 15. diki.” E megjegyzés, melynek figyelembe nem vétele az egyház terhére végrehajtást eredményezhet, határozottan ellenkezik a közalap-kezelési szabályzattal. Annak a gyülekezeti hatóságok részére kiadott utasításában a 2 § azt írja elő, hogy „az évi járulékok befizetésére határidőül december elseje tűzetik ki.” Hogyan egyezik ez a szeptember 10. diki egyházmegyei tanácsi határozattal, mely október 15. dikére befizetési rendeletet küldet a pénztárossal végrehajtás terhe alatt? Nem a pénztáros, nem a tanács ellen szölok e miatt, hanem a sérelmes határozat ellen.

Azt mondhatná valaki, szót sem érdemel a dolog, hiszen a közalapi járulékot mégsem követelik a törvényes idő előtt. Dehogy is nem. A postai megbízással beveendő összegben benne van a f. évi közalapi járulékok, tehát a követelés tényleges. Ez különben is elvi dolog lévén, fontossággal bír. Mert melyik a döntő: a koventi határozat, vagy az annak korlátait be nem tartó egyházmegyei tanácsi? Más felől, mi lenne akkor, ha a világi végrehajtó hatóság a követelés behajtásakor elolvasná az általános érvényű szabályzatot, a mely szerint a követelés októberben még nem jogosult s azt mondaná, tessék először a saját szabályzatát betartani az egyházi hatóságnak s csak aztán tessék végrehajtáshoz fordulni. Nem volna-e ilyen esetben csorbítva az egyházi hatóság tekintélye? Nagyon is. Vagy lenne-e olyan bíró az országban, a ki jogosnak itélné a szabályzattal nyíltan ellenkező követelést? Bizonyára nem.

De tételezzük fel, hogy csakugyan be kell fizetni október 15-ig a közalapot is: Hát akkor horribilis hátrálékok maradnának fenn a közalapi szabályzat szerint december végén lezárandó számadásban. Nem tenné-e az illuzióussá a közalapi ösz-számadást? Tiszta képet lehetne-e nyerni a lényileg befolyt és tényleg hátrálékos járulékokról az év végén? — Ime tehát a fent említett egyházmegyei tanácsi határozat a mig egyfelől sérti az egyháztagek azon jogát, hogy addig fizessék be a járulékokat, ameddig ezt a kezelési szabályzat megengedi, másfelől a fiktív hátrálékokkal hatalmas hátrálék kimutatásán változtatná az egyházmegyei és kerületi közalap számadásokat. A túlhajtott rendszeret tehát a pontosság helyett majd zavart teremt.

Mit is mond az egyházi jog? A szabályzat csak akkor szabályzat s addig érvényes, mig a törvényekkel összhangzó. És ezt kiváltképen annak az egyházmegyei tanácsnak kell szem előtt tartani, a mely a közigazgatási hatalmat gyakorolja s az egyházmegyei rend fenntartásán munkálkodik.)*

Koréh Endre,
ref. lelkész.

A szellem harca.

Irta: Péchy Árpád, ev. ref. lelkész.

(Folytatás és vége.)

A hittan tanítás a mult évben is nagy gondal lett végrehajtva. A tanulók száma az alsó, közép és szakiskolákban az 1902/3 tanévben 618 növendék volt. Iskolák szerint tanult: a 4 állami elemi iskolában 217 növendék; a kath. elemiben 9 növendék; iparos tanonc iskolában 170 növ.; polgári leányiskolában 53 növ.; középfaragászati iskolában 25 növ.; felsőkereskedelmi isk. 20 növ.; állami főreálban 44 növ.; róm. kath. gymn. 29 növ.; női kereskedelmi tanfolyamon 2. növ.; szász gymn. 5 növ.; más városban 18 növ.; nem járt iskolába 26 növendék.

A közép- és szakiskolákban hittant én tanítottam. Az elemikben mind a négy városrészben Vargha László kántortanító tanított, valamint az iparos tanoncoknak is. A polgári leány iskolában Dánér Ábel ev. ref. vallásu állami tanító, mint ideiglenes segédhitoktató működött. A vallásvizsgák június hó közepén tartattak meg. Az egyháztanács vizsgabiztosok: Péchy Árpád lelkész és Koós Ferenc ny. kir. tanfelügyelő társelnöksége alatt, dr. Gencsy Endre főtörzsorvos, Jakó Pál pénzügyi titkár, Ottlik Géza anyakönyvi felügyelő, Nagy Ferenc vámhivatali főnök, Szabó Antal adóellenőr és Damokos Miklós pénzügyi titkár egyháztanácsos atyánkfiait küldötte ki. A növendékek között kiosztatott 200 példány „Koszorú“ füzet és a „Téli esték“ című egyházi felolvasásokból 40, az „Adventi emlék“ című felolvasásokból 20 példány. És Péchy Árpád lelkész adományából 10 példány családi könyvtár.

A confirmációra a növendékek előírás szerint általam készíttettek elő. A confirmáció ünnepély igen szépen sikerült és nagy közönség érdeklődése mellett folyt le. A tanulók tudása, valamint a szertartás ünnepélyes szépsége, a tanulók által mondott alkalmi imák ihlete a közönséget egészen magával ragadta, úgy hogy istentisztelet után, ennek minden oldalról a hívek kifejezést is adtak. Ünnepélyünket nagyban

*) Nem tudjuk, hogy mi vezette e rendeletben az egyhm. tanácsot. De sejtjük, hogy a rend megteremtése, mely épen oly segélyekre szorult egyh. megyénél, mint a küllői a közalappal szemben nagyon indokolt. S ha már neki decz. 1-re a járulékokat be kell szolgáltatnia: természetes, hogy a maga körében a befizetési határidőt előbbre kellett tennie. S ha tán ez igen korainak látszanék: gondoljuk meg, hogy még *siirgésekre* is számítania kellett.

emelte a tanuló ifjúság énekkarának közreműködése, kik egy pár igen szép corált énekeltek orgona kíséret mellett. A confirmáció ünnepély után az ifjúságot gyülekezetünk nagytermébe vezettem, a hol az ifjak nevüket a confirmáltak anyakönyvébe beírták és confirmáció emléklapot kaptak. Ugyanott ígéretet tettek, hogy a templomot és a téli felolvasási estélyeket buzgón látogatják.

Egyházi dalárdánk a mult évben két alkalommal működött a templomban. Ez egyletünk fejlődése útjában sok akadály áll, de a legfigyelemre méltóbb körülmény, hogy a tagok nem elég rendesek az órák látogatásában és mivel jórészben az iparos ifjúságból áll, kik gyorsan változnak, mert városunkat elhagyják, a dalárdát mindegyre újból kell szervezni.

Kivánatos lenne azért, hogy az állandó polgárság és a hivatalnokok köréből alakulna ki dalegyletünk, hogy a sok változás ne bénítaná fejlődését. Ez irányban újabban actiót is indítottunk; remélem, hogy a vallásos lélek felbuzdítja gyülekezetünk tagjait és így az öszön újra szervezhetjük dalegyletünket, a mi által jövő fejlődését szilárdabb alapokra helyezhetjük. Dalárdánk előtt, már cziménél fogva is elsősorban és mindenek felett az egyházi dal cultiválása kell, hogy lebegjen. Mert, mélyen tisztelt közgyűlés, istentiszteleteinket magasztossá az ige hirdetés mellett, az ének kell, hogy tegye, a mi a lelkeket előkészíti és Istenhez vezet. Ha a felnőttek dalárdája és az ifjúsági ének és zenekar hivatása magaslatára emelkedik, akkor istentiszteleteink lélekemelően magasztosak lesznek. Az ifjúsági dalkar máris igen szépen megállja helyét, de Isten után a jövő ősztől, a midőn a segédlelkészi állás betöltése után kántorunknak Vargha Lászlónak, ki hivatásos ember, több ideje lesz az ifjúsággal való foglalkozásra, azon lesznek, hogy az ifjúsági egyházi énekkart mind erősebbé tegyünk. Kérem azért az egyháztanács és képviselő támogatását egyházi dalügyünk fellendítése munkájában, hogy azon eredmény, melyet 10 évi ittlétem óta elértünk, ne vesszen el, hanem fokozottabb munkával még nagyobb sikerek forrása legyen. Előttem az a cél lebeg, hogy a templomban minden hívő lélek énekeljen és e mellett a műének és zene cultiváltassék. Mert méltóztatnak látni szász testvéreink egyháziasságát; ebben sok része van annak, hogy mindenki énekes könyvvel menjen a templomba és olyan karénekük van, hogy még a kathólikusok is irigylik azt. Ehhez pedig nem kell más, csak jóakarát és igazi ügyszeretet.

Protestáns jótékony nőegyletünk, mely gróf Lázár Istvánné elnöksége és az én védnökségem alatt áll, buzgó választmányának és fáradhatatlan titkárjának Ottlik Gézának lankadást nem ismerő buzgósága mellett, évi két rendes estélyét fényes sikerrel megtartotta a városi Vigadó nagytermében. A mult évben nőegyletünk állandó havi segélyt nyújtott 14 özvegynek, rendkívüli segélyt négy alkalommal. Karácsonykor felöltöztetett 90 tanulót, 30 özvegyet; kiosztatott 50 szekér fát és karácsony szombatján 100-nál többen kaptak kenyeret, kalácsot és más élelmiszereket. Karácsonyfa ünnepélyünk igen szép volt, a kiosztásnál nagy közönség vett részt. Az ünnepély alkalmával az ifjúsági énekkar énekelte, én mondtam alkalmi beszédet és 4 növendék szavalt alkalmi költeményeket. Nőegyletünk évi segélyezésének értéke felment a mult évben 1500 koronára.

Egyházunk szintén nyújtott a szegényeknek segélyt: a Brankován herczeg féle alapítványának az egyház részére kiutalt 200 korona kamatját; a Molnár János-féle szegény alaptól 20 koronát; a szegények perselyéből 10 koronát. E mellett a nagy tél következtében beállott inség folytán gyűjtést indítottam és a begyűlt pénzből ó-esztendő estélyén, új év napján és még más három téli vasárnapon ösz-

szesen 200 kenyeret osztottunk ki a szegények között, összesen 80 korona értékben. Valamint Poór Alfréd terménykereskedő kegyes adományaként nyert 2 öl kemény tüzi fát.

További egyháztársadalmi actiónk a következőkből állott:

Megünnepeztük márczius 15-ét gyülekezetünk nagytermében hazafias és templomunkban vallásos szellemben, a hivek és ifjuság jelenlétében.

Junius végén az összes tanuló-ifjuság jelenlétében évváró hálaadó istentiszteletet tartottunk.

Augusztus hóban felséges királyunk születésnapja alkalmából az összes hatóságok jelenlétében hálaadó istentiszteletet tartottunk.

Szeptember hóban megtartottuk Kossuth Lajos nagy hazánkfíának 100-ik születésnapja emlékünnepeit, városunk közönségének jelenlétében, midőn az egyes testületek zászlók alatt vonultak templomunkba.

Október utolsó vasárnapján megtartottuk a reformáció emlékünnepeit a dalárda és az ifjusági zenekar közreműködése mellett. Istentisztelet után ugyancsak a templomban ifjusági ünnepeit tartottunk. Alkalmi beszédet én mondtam, e beszéd közölve is volt a „Protestáns Lap“ egyik novemberi számában. Szavalt magán- és párbeszédes alkalmi költeményeket nyolcz középiskolás református növendék. Közreműködött az ifjusági ének és zenekar is. Az ifjusági ünnepély végén a legbuzgóbb templom látogató tanulók között buzditó beszéd kíséretében 30 darab zsoltár-könyvet osztottunk ki.

Ugyancsak a reformáció emlékünnepein este 150 teritékű közvacsorát tartottunk, mely alkalommal igen szép pohárköszöntőket mondtak egyesek. A közvacsorán a hivek a protestáns öntudat egységre vezető hatása alatt igen kellemesen érezték magukat. Üdvözlő sürgönyt küldött az együtt ünneplő gyülekezet a Főtiszteletű Püspök urnak és Nt. Kenessey Béla kerületi főjegyző urnak.

A tél folyamán rendeztünk 12 vallásos estélyt. Felolvasásokkal — közreműködtünk: én négy alkalommal, dr. Gencsy Endre főtörzsorvos három alkalommal; Koós Ferencz kir. tanácsos ny. tanfelügyelő két alkalommal; Ottlik Géza, Jánó Lajos és Csulak Lajos atyánkfiai egy-egy alkalommal. A felolvasásokat dr. Gencsy Endre főtörzsorvos ur támogatása és a hivek pártfogása mellett egy csinos kötetben „Téli Esték“ czimen kiadtam. Es a „Magyar Szó“, „Vasárnap“ igen kedvezően nyilatkoztak tartalmáról. Ugy annyira, hogy többen még magyarországi papársaim, sőt ügyvédek és bírák is megrendelték. Mindenesetre kívánatos, hogy a még kéznél levő példányok elkelyenek; azért ez alkalommal is melegen ajánlom minden atyánkfíának, a ki még meg nem szerezte volna, a „Téli Esték“-et megvételre. Ajánlom, mert az érdeklődés egyetlen erkölcsi jutalma a fáradozóknak; de e mellett a családokat csak is ily irányu protestáns szellemű olvasmányokkal tudjuk boldogítani és mert kívánatosnak tartom, hogy a jó olvasmányokat a családok megszerezzék. A közönség egész télen estélyeinket nagy érdeklődéssel hallgatta; az ifjuság pedig lelkesedéssel töltötte ki az ének-, zene- és szavalt-számokat. Ezért e helyen is elismerésemet fejezem ki ügybuzgóságukért, mert tekintve, hogy nem felekezetünkhöz tartozó, hanem más iskolákban tanulnak, sokszor akadályokkal küzdve, egyedül hithűségüktől vezetve szerepeltek.

Az elősoroltakon kívül még volt egy igen szép templomi ünnepélyünk: a brassói vasutasok zászlóavató ünnepélye. Augusztus első vasárnapján vonultak be vasutasaink felekezeti különbség nélkül templomunkba, a rendes istentisztelet idején és olyan szép és nagyszabású istentiszteletünk volt, a minő talán a templom felszentelése óta nem volt. Az ünnepélyen a vasutasok Zágrábtól, minden vonalról

képviseltették magukat, a brassói közönség is nagyban érdeklődött, úgy, hogy templomunk zsufolásig megtelt emberrel és többen állottak, mint ültek. Az ekkor tartott felavató beszédem megis jelent a „Protestáns Lap“ november havi számában. A szertartás szószéki része után felavató imát mondtam az Úrasztalnál, ezután bevartam az egyháztanács nevében a zászlóba az aranszeget. Majd megáldottam az ünneplő gyülekezetet. Az ünnepélyen közreműködött az ifjusági ének- és zenekar. Szép ünnepélyünk emléke máig is élénken él vasutasaink lelkében.

Istentiszteletünket a hivek a mult évben is elég buzgón látogatták. Perselypézn begyűlt a szolga rendes 5%, illetményének leszámításán felül 251 korona. A rendes istentiszteleten kívül tartottunk a ref. katonaságnak 11 istentiszteletet, a hitsorsos raboknak az ügyészségi fogházban 24 istentiszteletet. Az ujonczoknak 5 vallás-erkölcsi tanórát és felavatásukkor alkalmi istentiszteletet. Elláttam a polgári kórház és katonai kórház betegeit rendszeren Úrvacsorával. Kibékítettem 18 viszályozó házaspárt és meglátogattam 60 beteget.

Az egyház számadásai kellő időre összeállítottak, az egyháztanács számvizsgáló bizottsága azokat felülvizsgálta, a képviselő-testület helyben hagyta és az egyházmegyei számvétség megerősítve április hó elején egyháztanácsunknak visszaküldötte.

A hitélet fejlesztésére a jó könyvek és olvasmányok terjesztése által is kívántam hatni. A fentebb feltüntetett és jutalomként a tanulók között kiosztott könyveken kívül eladtam 70 darab protestáns árvaházi naptárt; megrendeltem a hiveknek 50 példányban a „Vasárnap“-ot és a „Téli Ujság“-nak 40 előfizetőt szereztem. Tíz egyennek imakönyvet és 20-nak vallás-erkölcsi olvasókönyvet hoztattam.

Koós Ferencz kir. tanfelügyelő ur az egyháznak adott könyvtárát a mult évben is gyarapította. Az E. M. K. E. 400 korona segélyt adott, nőegyletünk a terem alapra 30 koronát, Veres György 10 koronát, a Város község a nagyterem fűtéséhez 4 öl tűzifát, a vasuti tisztviselők egy báljuk után a jövedelem 15%-át. Az összes adományok értéke kitesz 548 koronát. Vajha a nemes adakozók példáját minél többen követnének gyülekezetünkben; mert mi hábar nem Szent-Antal csodáért kérjük az adományokat és nem is papi érdekből, de mégis kérjük a jó Istennek nevében, a gyülekezeti élet fellendítésére; tanítási és irgalmassági czélokra. Nekünk protestánsoknak soha sem szabad elfelejtsük az irás szavát: „Szükség, hogy a gyülekezetekben mindenek ékesen és jó renddel legyenek.“ És hogy: „Az igaz ember az ő szívének jó kincseiből hoz elé jót.“

E jelentésemből, rövid vonásokban kitűnik egy évi működésünk, meglátszik törekvésünk és feltárul az eredmény is, a melyet elértünk. És örömmel is mondhatom, hogy sok hív munkás fáradozott velem a leirt eredményekért és e hitbuzgóságukért e helyről is fogadják legmélyebb halámat. Hanem azért, minden örömünk mellett, mely hálával tölthet el azért, hogy az Isten mindez ideig minket megsegített; nincsen okunk dicsekedésre, mert még az élő, öntudatos hit nem járta át gyülekezetünk rétegeit. Sokan vannak még: közönyösek, hitetlenek, kételkedők, babonások, templomkerülők, irgalmasságban szűkölködők; ezeket ha mind megtérítjük a Krisztus evangéliumához, vagy legalább megtartjuk erős igyekezettel a mi megtartható, akkor lehet ezután reményességünk, hogy meghalljuk keblünkben a szentléleknek szavát: hivek valátok a reátok bizottakban! Mélyen tisztelt közgyűlés, hogy e célunkat elérhessük, ne engedjük magukat a tudományok különböző szele által ide, avagy tova hajtadni, hanem maradjunk meg a Krisztusban, kinek nevében megkereszteltettünk,

Mert a mi céljaink minden igaz, minden nemes embernek méltó célja.

Tudom megértenek bennünket itt is, e nemes városban, csak megértsük velük céljainkat s kimutassuk számukra szervezetünkben helyüket. Ezt a következőkben kísérem meg:

„Értekezlet“ vagyunk M. t. Közönség, a mi igazán helyesen fejezi ki, hogy mi igazán a hitépítés, az egyházvédelem tekintetében nem annyira közvetlen munkások, hanem inkább eszmetermelők, útkezesők vagyunk. A mit itt elveken megállapítottunk, azt az egyházmegyékként csoportosuló tagok kell, hogy alkalmazzák az egyes egyházak viszonyaihoz, s az egyes lelkészeknek, presbytereknek és buzgó egyháztagnak kell megvalósítani az egyes gyülekezetekben s azok tagjaiban. Ezért tagozódik Értekezletünk egyházkerületre és egyházmegyére. A kijelölt úton való haladás eszközei: gyülekezéseken felolvasások, tanácskozások, egymás buzdításai, válalások iratok terjesztése, olvasása, s ily irodalmi munkák termelése. Csak természetes, hogy erre pénzre is van szükségünk. Ezért kell tagjainknak évi díjat fizetniök. De, mily összeget? *Évi 2 koronát*, a melyért munkálkodásunkat ismertető Évkönyveinket ingyen kapják, benne a közgyűléseken tartott predikációkkal, felolvasásokkal, jelentésekkel, tagok névsorával, stb. Ugyan ki ne fizethetné meg e szerényke kis összeget; a ki pedig teheti e kötelezettségét örökre megválthatja, mint alapító tag évi 100 koronával. Pártoló tag lehet mindenki évi adományaival.

(Folyt. köv.)

KÜLÖNFÉLÉK.

Theol. fakultásunk ifjúsági mozgalmái. Minden tanév eleje — szeptember hónap — a különböző ifjúsági egyesületek alakuló gyűléseitől, választásaitól szokott zajos lenni. Az ifjak ilyenkor kipirult arczczal jönnek-mennek, szónokolnak és igyeksenek diadalra juttatni jelöltjüket. Theológiánkon az ifjúsági zajos napok leteltek: megalakult immár mindenik egyesület és szorgalommal, csendes munkássággal igyekszik betölteni mindenik hivatását. A legnagyobb és az egész ifjúságot (tanárjelölteket is) magában foglaló egyesület, az „*Ifjúsági Egylet*“ mintegy 140 taggal alakult meg. Tart fenn olvasó- és jájéktermet, kuglit, könyvtárt; hangversenyeket, ünnepélyeket rendez. Évente mintegy 400—500 koronát fizet hirdalpokért. A kuglipályát most két éve reperáltatta 800 koronáért, a tekeasztalt most ez év elején 260 koronáért. Szépen gyarapszik könyvtára is, melynek alapját ezelőtt 5 évvel tették le, s ma már körülbelül 500 kötetből áll. Elnöke ez évben *Ravasz László* IV. éves theologus. A „*Theologus Kör*“ ezelőtt 4 évvel alakult, abból a célból, hogy a tisztán csak theologusokat érdeklő ügyekben intézkedjék: kül és belföldi theológiákkal az összeköttetést fenntartsa, a theologus életet fejlessze, ápolja. Ez évben elnöke *ifj. Bartók György* IV. éves theologus, kinek kezdeményezésére felvette programjába a theologus önképzést is. Alapszabályai ilyen irányban már át is dolgoztattak és a tanári karnál várnak megerősítettésükre. Az „*Ének- és Zene-Egylet*“ önerején tart fenn ének- és zenekart — hangversenyeket rendez. — Alaptőkéje 1000 K. Elnöke *Szemerey Gergely* III. éves tanárjelölt, karmester *Kiss Zoltán* VI. éves tanárjelölt. Az ifjúság megünneplelte okt. 6-át s most foly az előkészület a reformáció évfordulójának megünneplésére, melyre az ifjúság beszéd tartására *Nagy Károly* tanár urat kérte fel és nyerte meg. A szüreti szünidő okt. 18—22-ig tart.

Egyházkerületi közgyűlési predikátorul, a ki a lelkészavatási egyházbeszédet mondani fogja, mint értesülünk, a Főt. Püspök ur az idénre az esperesi kar egy kiváló ifju tagját: *Jancsó Lajos* nagyenyedi egyházmegyei esperest, marosújvári lelkészt kérte fel.

Eljegyzések. *Czirmay* Zoltán kozárvári lelkész f. hó 25-én tartja esküvőjét *Nagy Iluskával*, *Nagy József* kéri a paptársunk leányával. — *Rákosi* Dezső szász-kis-

almási s. lelkész eljegyezte *Adorján* Gizellát, *Adorján* László héjjasfalvi paptársunk leányát. Szerencsét kívánunk!

A nagysármási ref. templom felavatása idejéül a rendezőség Föt. Püspök urral való megállapodása alapján *november hó 15-ikét* tűzte ki. A nagysármási állami telepítés folytán létre jött gyönyörű község dísz és központja a templom már régen készen van, most foly a belső berendezés munkája. Egyike Erdélyben legszebb templomainknak. Az ünnepély végleges programját nemsokára közölni fogjuk.

A „Bethlen Gábor-kör“ a kolozsvári egyet. hallgatók közt ez évben újra megalakult Elnöke lett *gróf Bethlen Gábor* (Bálint fia) jóghallgató. Alelnökök: ifju *Bartók György*, *gróf Dégenfeld Miksa*, *Ravasz László*, *Pásztor Mihály*. Főtítká: *Böszörményi Géza* bh. Titká: *Porzolt István*, theol. Főpénztáros: *Szél Kálmán* bh. Pénztáros: *Szathmári Akos* és *Bornemissza Károly*. Főjegyző: *Borbély Gyula*. Jegyző: *Berde Sándor*. Irattáros *Bonczig Samu*. Háznagy *Biró Dezső*. Ellenőr: *Jancsó Albert* és *Juhász Albert*. A szép számú választmány élén a tisztikar most már megkezdí munkáját, melynek a legszebb sikert kívánjuk. Hadd világojon a „világosság.“

Virághullás. Osz van. Sivit a hideg szél. Hullanak a lombok, lehervadnak a virágok. Siratjuk őket, de vigasztalódunk az új tavasszal. Egy boldog család fájáról is lehullott a legszebb virág, letört koronájáról a legkedvesebb, szépen hajtott ág. *Pokoly József* theol. tanár társunk egyetlen kis leányát *Annuskát* ma temetik. Hat éves korában törte le, hat nap alatt, a gyermekek réme: a skarlát. S még csak koporsója mellé sem állhatunk; mély és igaz részvétünk szóval való kifejezésével a megtört jó szülőket, a kedves kollegát nem is vigasztalhatjuk. Csak a szülből intünk „Isten hozzád“-ot a kedves — oh, mily kedves! — gyermeknek s imádkozunk, hogy az Úr óvja, védje a család fájának többi hajtásait, többi virágait — náluk is, — nálunk is, — mindnyájunknál. Lesz-e s mikor fakad az új kikelet? Lesz — bizonyára lesz! De addig mily kietlen, hideg, hosszú tél — sötét éjszakákkal. Adott az isten, hogy az éjszakáknak is adott fényt, szeliden ragyogó csillagokat: hitet, reménységet, szeretetet! Szítsátok fel a kandalló tűzét s karoljátok szorosabban át egymást kik megmaradtatok; ha künn velőt fagyasztó hideg vihar tombol is: az éjszakában ragyognak a csillagok, a családi tűzhely melege enyhet ad, — mig virrad, mig megjön az új, az örök tavasz! Jó az Isten s bölcs és nekünk szerető mennyei atyánk! A drága hamvak pihenjenek csendesben; s a sirban is, a gyászban is lebegjen ott a mi Urunknak Szentlelke, — örökéletnek, vigasztalásnak Lelke!!

Felhívjuk lelkésztársainkat, hogy a közelgő Reformáció emlékünnepelemek alkalmából a „**Vasárnap**„ reformációi számából **Vajda Ferencz** ref. lelkész, felelős szerkesztő aánál **Székely-Udvarhelyt** kiosztásra kellő számú példányokat megrendelni siessenek, ki azt előállítási áron fogja rendelkezésünkre bocsátani. — Egyben az ünnepélyek kedvező alkalmul kínálkoznak e nagy hivatású építő-lap terjesztésére. Ne engedjék ez alkalmat felhasználatlanul mulni el. Más olcsó kiadványaink megrendelhetők **J. Irsay József** ref. lelkész, kiadvány kezelőnkél Kolozsvártt *Magyar-utca*, ezek czime és ára a lap borítékán olvasható.

Az erd. ev. ref. egyh. ker. „Egyházi Értekezlet“ elnöksége.

HIVATALOS RÉSZ.

4434—1903.

KÖRLEVÉL

valamennyi tiszteletes Lelkész aához és összes nt. Espereseinkhez.

A vallás és közoktatásügyi Miniszter úr f. é. 71113. számú leiratával megállapította azokat a módokat, amelyek mellett az állami fizetés kiegészítési összegek a beteg lelkészek által is felvehető.

Ez alapon közöljük az összes érdekeltekkel, miszerint a lelkészi jöv. kiegészítésének kifizetésénél és elszámolásánál a lelkész betegsége esetében, ha irni nem képes, vagy gondnokság alatt áll a következő eljárás követendő:

1. Betegség esetén, ha irni nem képes, akkor a lelkész részéről a nyugta két tanú jelenlétében a szokásos kézjeggyel (keresztvonással) látandó el. Névalárió a tanúk egyike lehet.

2. Ha a lelkész elmebeteg, ez esetben a nyugta kiállítására és pénzfelvételére a bíróság által kirendelt és igazolt gondnok van jogosítva.

Mindkét esetben a község előjárósága, illetőleg a kórház, vagy elmeógyintézet gondnoksága által a lelkész életben léte hitelt érdemlőleg igazolandó.

Kolozsvárt, 1903. okt. 12.

Dr. Bartók,
elnök.

Kádár János
titkár.

4201—1903. sz.

KÖRLEVÉL

valamennyi Nagytiszteletű Esperes aának.

Az 1902. évben tartott egyházkerületi közgyűlés 35. jkvi száma alatt elhatározott egyházmegyei kikerekítés gyakorlati kivitelének időpontja t. i. 1904. január 1-e közeledvén, szükségesnek látja Igazgatótanácsunk, a végrehajtás mikéntje tekintetében némi utasításokat kibocsátani.

1. Az egyházmegyei helyzetüket megváltoztató egyházközségek részére ezennel engedélyt adunk arra, hogy a jövő 1904. évre vonatkozó költségvetéseiket, most kivételesen, nem ebben az évben, hanem 1904 február 15-ig készítsék el, azért, hogy abba új egyházmegyéjük szabályzatának megfelelően legyenek felvehetőek az egyházmegyei közköltségek.

2. Magát az átadás tényét illetőleg arra kell törekednünk, hogy az lehető rövid uton és mentől kevesebb költséggel legyen végrehajtva, minélfogva ezennel utasítjuk mindazokat az egyházközségeket, melyek helyzetüket változtatni fogják, hogy mindennemű vagyonukról a lehető legpontosabb leltárt állítsanak össze még ez év folyamán és azt most illetékes egyházmegyéjük esperesével hitelesítsék és így tartsák készletben, hogy e teljes és hiteles leltár alapján az átvétel és átadás lehető könnyen foganatosítható legyen.

3. Ugyancsak költségkimélés szempontjából arra is utasítjuk érdekelt esperes aait, hogy az átadás és átvétel hivatalos aktusát nem vizitáló bizottság által, hanem csakis az esperesek, avagy akadályoztatásuk esetén törvényes helyetteseik eszközöljék.

4. Az átvétel és átadás 1904. január hó folyamán mindenestre befejezendő.

Midőn az érdekelt espereseket és egyházakat a fenti részletkérdéseket illetőleg eként tájékozzuk, egyuttal felhívjuk, hogy a mennyiben a gyakorlati kivitelben még más kétes kérdések is merülnének fel, azok megoldása iránt is előterjesztést tenni sziveskedjenek.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgatótanácsának Kolozsvárt, 1903. október hó 3-án tartott üléséből.

Br. Bánffy Dezső,
elnök.

Kádár János,
titkár.

4496—1903. sz.

KÖRLEVÉL

mindenik kollégium Méltóságos t. Előjáróságához.

A folyó évi november hó 7-re összehívott egyházkerületi közgyűlésen a következő tanszékek kerülnek betöltés alá:

1. A székelyudvarhelyi kollégiumnál rendszeresített vallástani,

2. ugyanottani magyar-latin nyelv és irodalmi.

3. A sepsiszentgyörgyi kollégium vallástani tanszéke.

4. A szászvárosi kollégium magyar-német nyelv és irodalmi tanszéke.

5. Ugyanottani latin görög nyelv és irodalmi tanszék.

6. A kolozsvári kollégium latin-görög nyelv és irodalmi tanszéke.

7. A marosvásárhelyi kollégium magyar-német nyelv és irodalmi tanszéke.

8. A nagyenyedi tanítóképző intézet ének- és zenetanítói tanszéke.

Felhívjuk a Méltóságos t. Előjáróságot, hogy a közgyűlés első napján megtartandó jelölő bizottsági ülésben

a tanügyi és fegyelmi rendszabályok és utasítások 5. § értelmében képviseltetéséről gondoskodni méltóztassék.

A tanítóképző intézeti tanítói székre jelölő bizottság a gymnásiumi tanszékeknek megfelelőleg alakul meg, de az előjáróságok képviselői csak közgyűlési tagok sorából választhatók.

Kolozsvár, 1903. okt. 13.

Dr. Bartók,
elnök.

Dr. Sárkány,
tanügyi előadó.

4473—1903. sz.

KÖRLEVÉL

valamennyi Nagytiszteletű Esperes aának.

A f. évi november hó 7-én kezdődő egyházkerületi közgyűlés tárgysorozatába az ifjú lelkészek felavatása is fel lévén véve: fölkérjük Esperes aait, hogy az egyházmegyéjük területén lévő új lelkészek okmányait, illetve szabályszerű kéréseit mielőbb bevenni és november hó 1-éig Igazgatótanácsunkhoz multhatatlanul fölterjeszteni sziveskedjenek.

Kolozsvárt, 1903. okt. 12.

Dr. Bartók,
elnök.

Kádár János,
titkár.

4418- 1903. sz.

KÖRLEVÉL

valamennyi Nagytiszteletű Esperes aának.

A kápiántartási kongruáért való folyamodások határideje megállapítva nem lévén, az ez iránt készített esperesi kimutatások különböző időben és néha nagyon későn érkeztek be.

Hogy jövőre e tekintetben is egyöntetű eljárás alkalmaztassék, Igazgatótanácsunk az esperesi kimutatások felterjesztésének határidejét az évnegyed közepében, tehát február, május, augusztus és november 15-ben állapította meg, mely határidőig az illető évnegyedre vonatkozó kimutatások, minden külön megkeresés nélkül, multhatatlanul felterjesztendőek.

Ha valamelyik esperes aánál a megküldött rovatos kimutatási űrlapok elfogytak volna: egyszerű kéreiem folytán igazgatótanácsunk újakat bocsát rendelkezésre.

Kolozsvárt, 1903. okt. hó 12-én.

Dr. Bartók,
elnök.

Kádár János,
titkár.

Szám: 4597—1903.

ÉRTESÍTÉS.

Értesítjük az érdekelteket, hogy a konventi kongrua bizottság a folyó év harmadik negyedére esedékes kápiántartási összegeket az alább jelzett jogosultaknak folyósította:

Pap István, székelykocsárdi lelkésznek	125 kor.	— fill.
Mihálcz Ákos, magyarvalkói	125	—
Kovács Gábor, szentmargitai	100	—
Kövendi Kálmán, m.-n.-fülpösi „	117	50
(miután egy évi járandósága 490 kor.)		
Bod Károly, szászrégeni lelkésznek	125	—
Orbán Károly, magyarósi	125	—
Pásztóhy Dénes, marosbogáti	125	—
Cseresznyés Ödön, balázsfalvi	125	— „
Muzsnai Sándor, gógánváraljai	125	— „
Ösz Lázár, türi	90	„ 86 „

Felhívjuk ennélfogva az érdekelteket, hogy szabályszerűen kiállított bélyeges nyugtáikat esperesi uton haladéktalanul küldjék be igazgatótanácsunkhoz, folyósítás végett.

Kolozsvárt, 1903. okt. 16.

Dr. Bartók,
elnök.

Kádár János,
titkár.

4324—1903. sz.

KÖRLEVÉL

a nagytiszteletű Esperes aaihoz, a theologiai fakultás és a kollégiumok méltóságos t. Elöljáróságaihoz, a püspöki vizsgálat alatt álló egyházak tiszteletes t. Tanácsaihoz.

A lelkészek és tanárok mellékfoglalkozásai között úgy az 1883. évi XXX. t.-cz. 32. §., valamint az erre vonatkozó egyházi törvények és rendeletek értelmében valamely lap felelős, vagy segédszerkesztője is olyan természetű tisztségnek, vagy megbízásnak tekintendő, melynek engedélyezése az egyházi főhatóság jogkörébe tartozik. Felhívjuk tehát a címzett hatóságokat, hogy a lelkészek és tanárok mellékfoglalkozásai engedélyezése tárgyában benyújtandó előterjesztéseikben a lap, vagy folyóirat szerkesztést is mindenkor jelentsék be.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgatótanácsának
Kolozsvárt, 1903. október 18-án tartott üléséből

Báró Bánffy Dezső,
elnök.

Dr. Sárkány Lajos,
tanügyi előadó.

Sz. 802—1903.

MEGHIVÓ.

A sepsii ev. ref. egyházmegye m. t. és tt. közgyűlés tagjait van szerencsém a f. év október 30-án, délelőtt 9 órán kezdődőleg Sepsiszentgyörgyön, a Székely-Mikó kollégiumban tartandó rendes egyházmegyei közgyűlésre tisztelettel meghívni.

Tárgyai a közgyűlésnek: 1. Ima, tartja t. Székely Sándor sepsiszentkirályi lelkész. 2. Elnöki megnyitó. 3. Tagok számbavétele. 4. Jelentések az esperesi vizsgálatról, egyházmegyei tanács működéséről, tanügyről, pénztárról, orsz. özvegy-árva gyámintézetéről, közalapról, jövő évi költségelőirányzat megállapítása. 5. Esperes, főjegyző, gyámintézeti pénzkezelő, pénztárnok, közalapkezelő, aljegyző választás. 6. A püspöki vizsgálat alatti egyházak jogviszonyának a rendezése. 7. Segélykérvények. 8. Énekvezérek beigtatása, eskületétele. 9. Ésetleges indítványok.

Lelkész urakat kérem, szíveskedjenek a közgyűlés tagjait a gyűlés tartásról értesíteni.

Ilyefalván, 1903. október 17.

Józsa Sándor,
egyházm. főjegyző.

Sz. 95 E. T. B. 1903.

PÁLYÁZAT.

Bibliai Szemelvények könyvének készítésére.

Szerkesztteni s kiadásra készíteni kell Bibliai Szemelvények könyvét 9—15 éves (I—IV. középisk. osztálybeli) tanulók használatára, alkalmazva a ref. vallástanításnak a konvent 1901. évi április 38. jkv. sz. határozatával megállapított tervéhez.

Kivánalmak:

1. Elkészítendő a jelzett célnak megfelelő könyv kimerítő vázlata (részletes tartalomjegyzéke), a bibliai könyvek olvasmányul felveendő részeinek, verseinek pontos megjelölésével, valamint a szemelvény-szakaszokhoz bevezetésül, vagy áttekintésül irandó cikkeknek, s az áthajlásul alkalmazandó kivonatoknak egyenkint való címzésével.

2. Magok a szemelvények, nyomtatott Biblia-példányból kivetelve, ragaszthatók be, megfelelő helyeken, a pályadolgozat kötetének papírlapjaira.

3. A szemelvények ezen szövegein szükségeseknek mutatózó nyelvi és stílusbeli javítások, széljegyzetek alakjában elejétől végig pontosan eszközözendők. Hasonlóan adandók a legszükségesebb magyarázó jegyzetek.

4. Egyes bibliai részekből azok a kivonatok, amelyekre csak teljesség kedvéért, áthajlásul és a szemelvényekbe szöveg szerint fölvetett részek egybekapcsolásául van szükség,

a bibliai nyelv egyszerűségével fogalmazva, véglegesen kidolgozva, illesztendő be ott, ahol soruk jó.

5. A szemelvény-szakaszoknak a gyermeki olvasók felfogásához szabott bevezetései vagy áttekintései is mind teljesen ki legyenek dolgozva s helyökre illesztve.

Az ezen követelések szerint készült pályadolgozatok idegen kézzel írva, bekötve, lapszámozva, a pályázó nevét rejtő jelíges levél kíséretében 1904. évi június hó 30-ig alulírthoz, mint a ref. Egyetemes Tanügyi Bizottság elnökéhez. (Komáromba) küldendő be.

Az Egyetemes Tanügyi bizottság birálata szerint elfogadásra érdemesnek ítélt legjobb munka jutalma 1000 (egy ezer) korona.

Az elfogadott munka a Magyarországi Ref. Egyetemes Egyház tulajdona lesz, s minden kiadása, javításai, változtatásai iránt a konvent feltétlenül rendelkezhetik.

Komárom. 1903. október 15.

Antal Gábor,
E. T. B. elnök.

MEGHIVÓ.

A marosi-egyházmegye egyházi értekezletének küllői köre rendes közgyűlését, reformációi emlékűnépelylyel kapcsolatosan folyó évi november 3-ikán (kedden) délelőtt 9 órán kezdődőleg Szovátán fogja megtartani, melyre a tisztelt tagokat és a hitbuzgó érdeklődőket tisztelettel meghívom. Tiszteletes lelkésztársainkat kérem palástosan megjelenni és az értekezlet világi tagjait személyesen meghívni.

Tárgysorozat: az istentiszteleten imát mond egyházi elnök aa. alkalmi egyházi beszédet tart Kiss Ferencz gegesi lelkész aa. Az értekezleten, elnöki megnyitó után felolvasásokat tartanak Gönczi István kibédi és Biró Géza sóvárad-szovátai lelkész aai, utóbbi a szovátai leányegyház történetéről. Lehető indítványok.

Makfalván, 1903. október 18.

Benedek Dénes,
egyházi elnök.

MEGHIVÓ.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület kolozsvári Szeretetháza képviselő testülete évi rendes közgyűlését 1903. november hó 9-én (hétfőn) délelőtt fél 9 órakor az ev. ref. theologiai fakultás kis termében tartja, melyre a képviselő testület tagjait az elnökség tisztelettel meghívja.

A gyűlés tárgyai:

1. Elnöki megnyitó. 2. Előadó jelentése az intézet ügyeiről. 3. Az 1904. évi költségvetés előterjesztése. 4. Előterjesztés az intézeti orvos fizetésének felemeléséről. 5. Előterjesztés egy betegápolónői állás szervezéséről. 6. Előterjesztés a beteg növendékek részére megfelelő helyiség építtetéséről. 7. Indítványok.

Kolozsvárt, 1903. okt. hó 20.

Az elnökség.

MEGHIVÓ.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület „Egyházi Értekezlet”-ének Igazgató-Választmánya, a f. év nov. 7. és következő napjain tartandó egyh. ker. közgyűlés alkalmával később közzé teendő napon és órában, Kolozsvárt az ev. ref. theologiai fakultás épületének dísztermében ülést tart, melyre az Ig.-választmány tagjait ezennel tisztelettel meghívjuk.

Tárgyak: 1. Elnöki megnyitó. 2. Titkár jelentése. 3. E téli munkaprogramm megállapítása. 4. Előterjesztések, a pénztári kezelések, kiadványok, „Vasárnap” stb. ügyében. 5. Indítványok.

Kolozsvárt, 1903. október 16-án.

Nagy Károly,
egyh. alelnök

Tárkányi György,
egyh. titkár.

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő. NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

12 kor.
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

A katolikusok nagygyűlése.

Folyó év október hó 20., 21., 22-ik napján folyt le Budapesten a negyedik katolikus nagygyűlés. A katolikus renaissance egyre szélesebb hullámgyűrűket vet. Egyre ijesztőbb mélységek tárulnak fel a szabadelvű, hazája sorsáért aggódó, s az igazság szolgálatára eljegyzett férfiú, szóval a protestáns magyar ember előtt.

Nem szabad kicsinylenünk ezt a mozgalmat; nem elégséges megértenünk indító okait, s növekedésének szomorú feltételeit: itt nem speculatióról, itt élet-halál harczról van szó.

A napi sajtó, mely e gyűlés mozzanatait regisztrálta: valami egykedvű tárgyilagossággal, s bizonyos kicsinyléssel beszélt róla. Ez természetes. A sajtó nagy részt sémita kezében lévén, a nagygyűlésnek inkább politikai velleitásai iránt érdeklődött, a gazdasági szervezkedés láttára jött emóciókba, mivel az első sorban fajunk egyéni érdekeit támadja s csak akkor sziszent fel, ha a rhétorok szóvirágaikat az antisemitizmus töviseivel tüzdelték meg.

De ügyet sem vetettek a fődologra, mely alapja volt az egésznek, megrázta a sziveket, mint az összefogózkodott, kezeket a leydeni palack villám szikrája. Ez pedig: új hadjárat arra nézve, hogy a katolikus igazságok minden téren, az anyagi és szellemi élet egész organizmusában diadalra jussanak. Ennek az egyik ága aztán a katolikus gazdasági szervezkedése, a másik a politikai velleitások, a harmadik a következetesen keresztül vitt antisemitizmus. De mindezek csak epizódjai annak a nagy katolikus epochának, melynek hajnalhasadását rajongással, türelmetlenül várják; csak mellék csatározásai annak a jól szervezett, pompásan vezetett kereszties hadjáratnak, mely immár nem azt a helyet akarja visszafoglalni, ahol az Üdvözítő eltemtetett, hanem ahol élt és uralkodott. Nem

a sirt akarják hatalmukba keríteni, hanem a templomokat és a sziveket. Az emberiség szelleméből az örökös reformáció által kiváltott valláserkölcsei és kulturális kincseknek szinaranyát akarják újra fölolvasztani, hogy egyik részéből Péter-filléreket verjenek, a másikkól pedig érmekeket a „strogos Hugonottorum“ emlékezetére. Szóval, megindult az emberiség legfőbb értékeinek átértékelése.

Tábortjárásuk pedig azt bizonyítja, hogy nem álmodozók, hanem gyakorlati emberek. Tervük nem képzelgés, hanem a körülményeket latolgató, az eshetőségeket számbavevő, minden akadályt megkerülő, minden segítőeszközt kiaknázó, mindent felölelő egységes, összevágó munkaprogramm. Minden egyes gyűlésen hatalmas lendüléssel jutnak közelebb céljukhoz. Nem hiába mondják a dominikánusok faczipőiről, hogy egyszerre hét mértföldet lépnek.

Egyre szaporodnak hiveik, egyre fokozódó érdeklődés között tartják gyűléseiket, egyre nagyobb anyagot vesznek feldolgozás alá. — X. Pius pápa sajátkezűleg irt levélben köszöni meg a nagygyűlés hódolatát. A királyhoz küldött táviratban különösen hangsúlyoztatik, hogy a multban is a katolikusok voltak a trónus igazán hűséges támogatói, s a mostani nehéz viszonyokban is ők kérnek óltalmat a szent Jobbtól a felség személyére. Természetes, hogy a király is különös megelégedéssel vette hódolatukat tudomásul.

Zichy János elnöki megnyitójában szédületes távlatot tár a katolikus propaganda elé. Célunk, — mondja — a katolikus társaladmat megalkotni, katolikus intézményeket alapítani, s virágoztatni, melyeknek gyökerei az állami élet talajából táplálkozzanak. „A tudás és haladás terén befolyást gyakorolni mindenre, amit emberi elme és kedély állandóan alkot; mindig tökéletesedni, egy lépéssel sem elmaradni, sohasem elzárkózni, hanem a kor szellemét mindig nyomon követve, azt irányítani, befolyásolni, megnevesíteni: ez a kat-

holikus egyház és társadalom egyik legszen-
tebb föladata.“

Ezt a herostratesi gondolatot, melyet a
nemes gróf diplomatikusan és rossz magyar-
sággal fejezett ki, a maga daemoni meztelen-
ségében mondja ki az Alkotmány egyik pub-
liczistája. „Erős katolikus közvéleményt kell
alkotnunk, melylyel szemben *minden vélemény*
és minden törekvés, mely nem katolikus: nem-
zet-bontó szeparatizmusnak volna bélyegezhető.“

— Ha össze nem szedjük magunkat, Úr
asztali kelyheinkből hamvedrek lesznek, benne
az utolsó magyar protestáns vértanui pora.

Mert ez a katolikus igazság minden úton
és módon realizálódni akar. Az értékek át-
értékelését követi az egyén és a közönség
életének új berendezése.

A főrangú világ összes szociális és kul-
turális működése a kath. propagandában me-
rül ki. És ezzel a működéssel csodálatosan
összevág önző, gazdasági politikájuk. A lati-
furidiumok majoratusok ura, a kath. nagy-
gyűlés diszelnöke lesz, mert az szolgálja az
agrárizmust, az küzd a zsidó merkantilisták-
kal, s az ígér védelmet a szocializmussal
szemben, — nem is említve, hogy ráadásul
még lelke üdvösségéről is gondoskodik. A
majorescók a Ferencz-József intézetben nö-
vekednek uraivá a népnek, s szolgálivá az
egyháznak.

A kath. autonomiában felakarják szabadi-
tani azt az óriás tőkét, melyet eddig az állam
kezelt — hiszen ő is adta — s öregbiteni
akarják vele a káptalanok vagyónát.

A szocializmustól rettegnek, mert az
mindig bizonyos nagykorúsággal és önrendel-
kezéssel jár.

A tudományt is nemsokára monopolizál-
ják. Egész komolyan beszélnek kath. tudomá-
ny, kath. filozófia, megteremtéséről, s nem
nevetnek egymás szeme közé az ilyen contra-
dictió in adiecto hallatára. Minden egyetemi
tanszék betöltésénél megmozdul az egész
szervezet, s egy láthatatlan kéz tolja előre
az ilyen „katolikus“ tudósokat. A tansza-
badságot üldözik (Pikler, Somló esete) s ma-
holnap a tanszabadság lesz veszélyeztetve. A
katolikus egyetem maholnap megépül, de
addig is a budapestit akarják rekatholizálni.

Szövetkezetek behálózzák az országot,
de mivel papok a vezérei maholnap többet
költenek keresztlevelekre, mint értékpapirokra.
A méh-kaptár helyett inkább a háló lehet az
ilyen egyesületnek a jelvénye.

Már előre fegyverkeznek, hogy ha az állam
netalán behozná a kötelező ingyenes oktatást
s az összes iskolákat államosítaná: egy el-
jövendő magyar Combes készületlenül ne
találja.

Panaszkodnak iskoláik államosítása felett,
pedig beismerik, hogy szigoruan ügyel az

állam a felekezeti jelleg kidomborítására. —
Mit szóljunk mi, akik nem igen tapasztaljuk
ezt az államtól?!

Igen; nézzünk befelé, a magunk ügyeibe
is. Szomorú látvány. Annál, hogy az állam
mellőz, hogy a paritás csak papiroson van,
hogy nem foglaljuk el azt a tért, melyre tör-
ténelmünknel fogva hivatottak vagyunk —
mindezeknél sokkal szomorúbb dolog az, hogy
önmagunkat hanyagoltuk el. Főuraink nagy-
részének gyermekei a Ferencz József nevelő-
iskolába jár, ahol paedagogiában, didaktiká-
ban, valláserkölcsei téren is a jezsuitiz-
mus járja.

De nem állok elő sem a gravamenekkel,
úgy sincs azokra — ez időszert — illetékes
orvoslás. Nem ismétlem meg a mea culpák
sorozatát sem, inkább a sorsum corda-t ki-
áltom!

Hol van az idő, melyben minden prot.
ember belátja, hogy itt a legfőbb célért, a
legmagasabb szociális és valláserkölcsei érde-
kért foly a harcz: istenországa diadaláért.
Azért a legfőbb jóért, melyért mindenünket
odaadhatjuk, hogy azt megnyerhessük. Az
istenországaért, mely nem e világból való, de
e világban fog megvalósulni. Ha istenorszá-
gának eszméjét a megteljesedett szivek lát-
ható intézményekben, realizálják: az anya-
szentegyházban. „Oh, a mi anyaszentegyhá-
zunk! Próféta ez, hős ez, vértanú ez. És
anya ez. Homloka vérzik és fénylik, mint min-
den igazság, fájdalmas és boldogságos, mint
minden szeretet. Dicsőséges ősök és unokáink
egyháza. Amazoknak kötelesek vagyunk,
emezeknek felelősek. Mikor érti meg mindenki
hogy első és legszentebb kötelességünk az
egyház iránt: áthatva lenni annak szellemétől.“

És amint ide érek, neki búsult irásomat
a Názárethi Jézus meleg fényessége sugá-
rozza be.

Azt tudom, hiszem és vallom, hogy va-
laha győzni fogunk. Mert a lélek, mely vet-
tetett nekünk alapul, nemcsak irgalmas, szí-
veinkre nézt' hanem diadalmas, a világra
nézve'. Győzni fogunk, mert az igazságnak
győzni kell.

Csakhogy az igazság sohasem úgy győz,
mint abstract eszme, fogalmi erejének apo-
diktikus voltával, hanem az általa áthatott
személyiségek útján.

Egy régi héber legenda szerint a Jehova
mindennap, választott népe romlása felett egy
perczig könnyezik. Egy rabbi, aki kegyes és
törvényszerű akar lenni, egész nap nem mer
mosolyogni s tétlen gyászban tölti életét, mert
retteg, hogy akkor találna megvidámulni, mi-
kor épen könnyezik az Úr.

Mi tudjuk, hogy az Isten szeretet, mely
szüntelenül munkás, s mégis tétlenebbek és
rosszabbak vagyunk a zsidó rabbinál. R.

Az erkölcsi törvény és Bodnár Zsigmond.

Felolvasatott a nagyszabeni ev. ref. egy. m. egyházi értekezletén 1903. szept. 25. Nagy-Szebenben.

Valami leszaladt agyamból pennám hegyére s a papíron betűkké, szavakká, mondatokká alakulva, átszökött szemembe, rászállott nyelvemre s innen, mint „erkölcsi törvény és Bodnár Zsigmond“ című felolvasás, hangok alakjában röpkednek e terem falai között. Ez úton az én gondolatom s igen tisztelt hallgatóim füle viszonyba lépnek. Hogy ezután mi történik — azt én nem tudom.

A harangozónak is van gondolatja, mely a harangkötelten felszalad s átalakul mozgássá. Kovács szomszédnak is van gondolatja s ez a gondolat a kalapács közvetítésével rálepszik a szekér kerékének vastalpára s ropogtatja az országút porondját. Minden embernek van gondolatja, kinek több, kinek kevesebb, kinek tisztább, kinek homályosabb, a szerint, mint testi szervezete, életmódja, foglalkozása, társadalmi, állami, egyházi állása hozza magával — de mindenkinek van. A hányan vannak annyiféle gondolat támad az agy titkos műhelyében.

Ennek a sok embernek különböző összetételek, vegyületek, kiválások által cselekedetekké — átalakult gondolatja, érzelme együttes megjelenésében alkotja — ha szabad úgy fejeznem ki magam a társadalmi élet nagy óceánját. Ebben a nagy tengerben úszunk, fürdünk, mosakodunk, úszási gyakorlatokat tartunk, alámerülünk vagy felszínen lebegünk — mindenki a nekie adott talentumok mértéke szerint. A ki megméretvén könnyűnek találta a hullámok játéka; a gyakorlott, ügyes, úszó játszik azokkal; a bomlásnak indult hullát kilöki magából a társadalom, jóllehet ő maga is akárhányszor elposványosodik — mint a mi korunkban is, ha csak ugyan igazat beszélnek a szigorú moralisták.

Azok a tudósok, akik a társadalom fejtsének kérdéseivel foglalkoznak azt mondják, hogy ez a nagy tenger is változatlan törvények szerint hullámzik, háborog, tombol, alkot avagy rombol. Ezt a törvényt kutatják a sociologusok, politikusok, theologusok, ethikusok, esztétikusok, arra hivatottak és nem hivatottak, kisebb-nagyobb eredménnyel. Minket kálvinista papokat is felszínre dobtak a hullámok, faj súlyunk hol emelkedik, hol csökken, a szerint a mint az úszási tornaversenyben ügyességünkről teszünk tanúbizonyságot. Mint társadalmi egyedeknek azonban semmivel sincs több vagy kevesebb jelentőségünk, mint egy közönséges napszámosnak, ki egyforma folytonossággal végzi megszokott munkáját; nem is a magunk, hanem a vallás, az erkölcs és az egyháztársadalom érdeke lökött felszínre, mert nekünk semmi más, mint éppen csak ezek érdeke kölcsönöz jelentőséget; a többi társadalmi tényezővel hol harcban, hol alkuban, hol békében élünk, éppen mint a régi időkben. A valláslekezetekkel a régi kollegialis viszony még tart; a hagyományos tarokk-párti sem múlta idejét, csak változott a játszó felek helyzete; mert a míg régebben a kath. plebánus a kimondott tulletróát és pagátultimót mindig elvesztette, a lutheranus nem mondotta ugyan ki, de mindig megnyerte, a kálvinista ellenben ki is mondotta meg is nyerte; ma minden alkalommal a plebánus nyer, a lutheranus hallgat és számításal játszik, a kálvinista szórakozottan mond tulletróát és pagátultimót, észre sem veszi plebánus kollegájának gúnyos mosolyát, vést jósló kijelentését, „hogyan tisztelt kollega? hiszen mind a három matador az én kezemben van, nem látja, hogy játszó-társam mily megdöbbenve számítgatja a kontra-veszteség eshetőségeit? Hanem azért a partnerek úgy, mint az érdeklődő kibiczek megegyeznek abban, hogy gonosz idöket élünk, az erkölcsösség, vallásosság, becsüle-

tesség, adott szó szentsége, kötelességérzet, akarat-erő, jellem stb. stb. aláhanyatlottak, a társadalom, állam, egyház egészben és részeiben beteg, korunk erkölcsi sülyedése már elhordozhatatlan, korhad, bomlik, recseg a régi társadalom épületje.

Szorgosan kutatják is, hogy mik lennének erkölcsi sülyedésünk okai. Talán a kormányok? Talán az egyházi és világi felsőség? Talán a sajtó romlottsága és féktelensége, a pornografus irodalom és művészet? Talán a papok léhasága és a hivek közönye? Talán a társadalmi élet túlságos szabadsága? Talán a büntető bíróság hibás lágysága, káros engedékenysége? Talán a rendőrség erélytelen fellépése? Talán a pálinka-mérések, vendéglők, kávéházak, orfeumok, színházak garázdálkodása? Nem! Koránt sem, mondja igen helyesen Bodnár Zsigmond. Mind ezek nem okok hanem okozatok. E bomlott társadalomnak, erkölcsstelen, léha érzésnek gondolkodásnak — állítja — és helyesen állítja ugyancsak ő — csak egy általános, az egész világon, hihetőleg a mindenségre szóló oka van, mely az emberiség erkölcsi életének uralkodó törvénye.

Ezt az erkölcsi törvényt — azt állítja az illustris író — fel is fedezte, annak alkalmazásával felderítheti a multat, magyarázhatja a jelent s előre kövekeztetheti a jövőre. Tőle tanuljuk meg, hogy az erkölcsiség hullámai három egymást változtatlanul követő fokozatot tüntetnek fel: az *idealis*, *idealrealis* és *realis* fokokat. És már az általános, az egész mindenségre szóló ko, mely az emberiség erkölcsi életének uralkodó törvénye, egy-egy hullám elején az egyetemestől, az egészről kiinduló érzést, gondolkodást ébreszt az emberben, hogy azután megkezdődjék ellene az egyének, az alkotó részek örökös harcza és győzelme a hullám végeig. E harc és győzelem a civilizáció, mely fényével és pompájával nem tudja boldogítani az embert. Hogy boldogulhasson annak idején vissza kell térni istenéhez, a vallás, erkölcs, a tisztesség és becsület, az erény és önmegtagadás oltárához. Állítja, hogy minden egyes hullám, előállításának első fokán a jó, szép és igaz eszméjének teljes egységében jelenik meg. E hullám gyűrűben az isten, a vallás, az erény, becsület, adott szó uralkodnak. Ezekkel szemben háttérbe szorul az érzékiség, a testi élvezetek, gyönyörök egy jelentőségűek a bűnökkel; a vallásos igazságok, hitcikkek minden kétely felett állanak; az egységet a családban az apa, az egyházban a pápa, az államban a világi uralkodó, a községekben a világi hivatalnokok képviselik, ezek akaratjának kell érvényesülni. Nem érvényesülhet az egyéni szabadság, nem lehet önálló akaratja a családban a nőnek, a gyermekeknek, az államban az alattvalóknak az egyházban a hiveknek. Az ember látköre ekkor a legszélesebb, legtisztább. Minden, maga az egyén is csak az egységben létezik, mint teszem fel* a Duna, Tisza, Maros hajóikkal, tutajakkal, malmaikkal áradásaikkal előbb *egy egységben léteztek a femlebegő vízpárákban*. És mint — felvett hasonlatom szerint — a párák sűrűsödésével, a vízcseppek aláhullásával megkezdődik az említett folyók egyedi kialakulása: úgy kezdődik meg a hullám második fokán — az ideal realizmus idejében, — a három eszme (a szép, jó és igaz) fokozatos elválása és vele az egyén, az alkotó rész küzdelme az egész az egyetemest ellen. Még nagy tisztelettel viseltetünk ugyan iránta: de követeljük az egyén jogait, hangoztatjuk a lelkiismeret, a vallás, a szólás és sajtó szabadságát.

Ez a törekvésünk ellentétbe hoz a tekintély vallással (a katholicizmussal) az idealis morállal, magasztaljuk a protestantizmust, mely megengedi a vizsgálódást. A társadalom egy része kezd élvezni,

* Jegyzet: ezt a hasonlatot, nem az író, hanem én állítottam fel, hogy érzéktive világosítsam a gondolat menetet.

a regényes szerelmet dicsőíteni, a szerelem jogát a hit és atyai tekintély ellen védeni. Később az egyetemes uralmának gyengülésével, a hullám közepe felé erősebben mutatkozik a nemzeti szellem, a nemzeti szokások melege; magasztaljuk a szép asszonyt, engedünk az érzékiségnek, vagyona jólétre törekszünk. Az államban rajongunk a nemzeti egység és nagyságért, előkelő vágyunk a haza dicsősége, hatalmának, tekintélyének kiterjesztése. Az egyházban uralomra jut az orthodoxia, a gazdaság terén a plutokraczia, az ipar és művészet fokozatos fejlesztése, állami és társadalmi pártolása; az irányban a művészeti gond, a styl szépségek csodálása. Az irodalomban nevetséges lesz a kaland-regény, finom lélektani elemzéshez, majd az emberi szenvedélyek és nyomor rajzolásához fognak az írók. Csodálja és ünnepli a közönség a humoros költőket, a kiknek nincs hitök a nagy igazságokban — és így tovább. Felvett hasonlatom szerint a vizpárák egységéből kibontakozott Duna, Tisza, Maros, Körös és a többiek bemutatják magukat egyedi sajátságaikban, hatásaikban, alkotásaikban, tutajaikkal, kikötőikkel sőt kender-áztatóikkal is.

A hullám harmadik és utolsó részében — a realizmus uralma alatt — folytatja a tudós író — tombol, élvez, mámorosan gyönyörködik az ember; felbomlik a társadalom minden morális köteléke; minden téren uralomra jutnak az alkotó részek s a magában álló, minden támasz nélküli individum, nem becsüli az életet, hajmeresztő sportokban, mindenféle versenyek, játékok, érzéki orgiákban kívánja feledni benső nyugtalanságát, idegességét, mely a művésziesen emelkedő, kényelemmel berendezett palotákból, az összehalmozott pénzes ládák mellől, fényes utcákról, a hir, név, dicsőség magas polczáról sok embert a tébolydába, vagy a halálba kerget. Meg nem szűnő harc foly a családban a férj és atya ellen; a családfőnek nem szabad akarátjának lenni, tényleg csak a nő és gyermekek akarátjának tolmácsa; csak akkor érzi jól magát, ha nejeinek és gyermekeinek kedveskedhetik. Soha sem kap a nő és gyermek annyi ajándékot, mint a realis időkben. Ilyenkor virágoznak a diszmű, játék, csemege kereskedések, szaporodnak a bazárok, az órás, arany és ezüstmivesek boltjai; anyagi javak, földi kincsek halmozódnak rakásra, gyönyörű paloták emelkednek, fényes utcásorok nyílnak — mindenféle szemeket kápráztató, érzékeket ingerlő látványosságok. A civilizatio a hullám ezen utolsó felében tárja fel alkotásainak nagyszerű és leírhatatlan panorámáját. Es ebben a kápráztató fényességben idegesek lesznek a tanárok, nem tudnak uralkodni magukon, irányt szabni tanítványaiknak. Idegesek a tanulók is, vakok, a nagy fényesség elvette látásukat, sőtében botorkálnak s nem tudják mi az engedelmesség. Az ideges tanár és tanítvány kikerülhetetlen összeütközése a szülők szívét marcangolja szét. És ez így van a hivatalszobákban, az utcán, a mezőn, a gyárakban, műhelyekben. Az idegbeteg ember megutálja saját erkölcsi hitványságát — eljutott az új hullám alakulás elejéhez. — Felvett hasonlatom szerint: mint a Duna, Tisza, Maros és a többiek, miután kiöntéseik, iszapolásaik által megtermékenyítették a talajt, falvakat, városokat megfürösztöttek, hajókat, tutajokat, öngyilkosokat temettek el: beömlenek a Feketetengerbe; egyediségük elvesztése után részessei lesznek a nagy Óceánnak és a vizpárák egységében újra kezdik körútjokat: úgy következik a realizmus után az idealizmus, az eszme egysége, hogy kiválás által újból megfussa pályáját. Ezt sikerült megértenem Bodnár Zsigmond tanításaiból.

(Folyt. köv.)

Igazgató-tanácsunk üléséből.

Kolozsvárt, 1903. okt. 22.

Elnökölt: Br. Bánffy Dezső ehkerületi főgondnok. Jelen voltak: Gr. Bánffy György főgondnok, dr. Bartók György püspök, Bartha Lajos közügyigazgató, Becsek Lajos, Incze Gerő, dr. Sárkány Lajos és Váró Ferencz ig.-tanácsosok, valamint a tisztviselők.

Elnöklő főgondnok aa. az ülést megnyitván, ajánlja, hogy az ehker. közgyűlés tárgyainak további előkészítése céljából nov. hó 5-én d. e. 10 órától kezdve permánens ülés tartassék. Elnök aa. ajánlata határozattá emeltetik.

A tárgysorozat rendjén dr. Kádár János titkár aa. ismerteti az ig.-tanácsi évi jelentés szövegét, minek alapján ig.-tanácsunk a jelentést elfogadja és szokásos módon leendő kinyomatása és szétküldése iránt az irodát utasítja.

Az ehkerületi közgyűlés tagjainak tájékozásául elrendelte ig.-tanácsunk a tárgysorozati jegyzék kinyomatását és előzetes szétküldését is.

A püspöki vizsgálat alatt álló ehközségek jogviszonyainak szabályozása tárgyában alkotott javaslat került ezek után tárgyalás alá, melyet ig.-tanácsunk a véleményező testületek javaslatai alapján odamódosított, hogy a volt püspöki ehközségek minden egyekben a többi ehközségekhez hasonló helyzetet és köteleességeket nyernek, csak éppen az ehkerületi közgyűlésen leendő képviseltetésük módosul és pedig oly irányban, hogy ha 3000 lélekszámon aluli népeséggel bírnak, az esetben egy képviselőt választanak az ehkerület közgyűlésére, ennél magasabb lélekszám után pedig 3000—3000 lélekszám arányában újabb 1—1 képviselővel vesznek részt az ehkerület közgyűlésén. Egyekben ezek az ehközségek is minden jog fentartásása nélkül kebeleztetnek be az ehmegyébe.

Az erdélyi róm. kath. ehmegye előterjesztett intézett volt mult évi közgyűléséből a vallás- és közoktatásügyi, valamint a pénzügyi miniszteriumokhoz, az iránt, hogy a székely népet rendkívüli mértékben sújtó kepe az állam váltsa meg akként, a mint az eházi tizedet annakidején megváltotta. E megkeresését megküldötte volt egyházkerületünknek is, azzal a kéréssel, hogy ev. ref. ehkerületünk is támogassa azt a közös cél biztosítása érdekében. Ig.-tanácsunk bevévén a kebli jogügyi bizottság szakvéleményét is, kimondotta, hogy a főt. kerületi közgyűlésnél ajánlani fogja a katolikusok kérelmének pártolását, mert teljes mértékben érzi súlyát annak a nagy tehernek, amely a székely kepe-rendszerben hiveinkre nehezedik.

Több ehmegyénk és ehközségünk az iránti kérését, hogy énekeskönyvünk 217-ik dicsérete, illetve annak „Gotterhalte“ dallama töröltessék és megfelelő király himnusszal helyettesíttessék, azzal a javaslatlal terjeszti ig.-tanácsunk a kerületi közgyűlés elé, hogy vétessék le e kérdés napirendről azért, mert az egyetemes énekeskönyv, mely e dicséretet nem tartalmazza, legközelebb megjelenik és használata általánosan kötelező lesz.

Örömmel vette tudomásul ig.-tanácsunk a kolozsvári kollegium bejelentéséből gróf Wass Béla és neje, szül. br. Bánffy Ráchel alapító-levelét, mely szerint boldog emlékezetű fiók: Albert emlékére 10,000 kor. alapítványt tettek. Ig.-tanácsunk a nemes alapítóknak a maga részéről is hálás köszönetet mondott.

Szebeni ehmegyénk közgyűlése ismételtén kérést azzal terjeszti a közgyűlés elé, hogy a jelzett gondnoki állások betöltése halasztassék el a következő évre, mert a szebeni ehmegye oly lényeges átalakuláson fog a kikerekítés rendjén keresztül menni, hogy a gondnok-választás ez alkalommal

való megejtése lényeges jogcsontítást képezne az ezen ehmegyébe átkebelezett új ehközségekre nézve.

A beérkezett gondnokjelöléseknek a kerületi közgyűlés elé terjesztését is kimondta ig.-tanácsunk. A marosvásárhelyi egyházközség főgondnoki állására vonatkozó jelölést azonban függőben tartani javasolja addig, míg a püspöki ehközségek jogviszonyait tárgyaló előterjesztés ellátatik, mert annak értelmében jövőre nem az ehkerületi közgyűlés, hanem maga az ehközség fogja, esperesi hármass jelölés alapján megválasztani főgondnokát.

A zilahi és szászvárcsi kollegium: előterjesztést tesz miniszterileg kinevezett tanárainak a kerületi közgyűlési tagok közé leendő főlvétele tárgyában, mely előterjesztés oly kísérő-irattal megy a közgyűlés elé, hogy a zilahi kollegium 5, 7, sőt 9 év óta működő tanárai vétessenek föl a tagok közé, de a Szászvárosra csak ez évben kinevezett 2 új tanár még nem.

Konventi útasítás alapján előterjesztés tétetik a a közgyűlésnek a tőkekamat-segélyekre előjegyzett egyházak sürgősségi sorozatának megállapítása tekintetében is.

A Szeretetház kebli tanácsának előterjesztése alapján körlevélileg hívja föl ig.-tanácsunk az egyházmegyéket nyilatkozattételre affelől, hogy mily módok mellett volna megadható a léviták, kántorok és kántortanítók leányainak is az a kedvezmény, a melyben a papok és tanárok leányai is részesülnek a szeretetháznál.

A nagyszabeni ehközség adásvevési szerződését, mely szerint egy élethossziglani haszonélvezettel terhelt házat vásárolt meg, jóváhagyta ig.-tanácsunk.

A mezőbodoni ehközség egyik presbitere ellen folyamatba tett fegyelmi kereset lejárataására az ottani lelkész érdekeltségénél fogva, a marosbogáti presbiterium delegáltatott.

Jóváhagyó tudomásul vette ig.-tanácsunk a nagyenyedi kollegium ama határozatát, melylyel a kollegium erdészi állására Szücs Elemér aát választotta meg.

Előterjesztés folytán intézkedett ig.-tanácsunk a múlt évi kerületi közgyűlés 35 jkvi számú határozatában előforduló ama tévedés kiigazítása iránt, mely szerint a sajóudvarhelyi társegyházközség a széki egyházmegyéhez tartozónak jelezte, holott anyaegyháza: Somkerék, a nagysajói egyházmegyében van.

A nagyalmási ehközség papi és kántori kepe-váltása bizonyos fentartásokkal engedélyeztetett.

A magyarbaksai ehközség központi kezelés alatt álló tőkének felgyült kamataiból kiutaltatott 1200 korona telekvásárlásra.

A torockószentgyörgyi papi állás interkaláris javadalmának épület-renoválási költségekre leendő fölhasználása engedélyeztetett.

A mezőörményesi fiókegyházban lévitai teendőket végző Kászoni Árpád állami tanító részére 100 kor. segélyt utalt ki ig.-tanácsunk egyszersmindenkorra.

Zsigmond Ákos közalapi adós kérelmét a jogügyi bizottság véleménye alapján intézte el igazg.-tanácsunk.

A közoktatási miniszterium ama körlevelét, mely a felekezeti iskolai ingatlan vagyon állagában történő változásoknak előleges bejelentését kívánja, egyszerűen tudomásul vette ig.-tanácsunk, mert a törvényileg biztosított főfelügyeleti jog ily alaku gyakorlását autonómiánk sérelmének tekinti és így ahhoz segédkezést nem nyújt.

A szakácsi ehközség indokolt kérésére engedélyt adott ig.-tanácsunk 4000 korona építési kölcsön

főlvételére, de ez ügygyel kapcsolatosan körlevelet bocsátott ki az iránt, hogy az egyházi építkezéseknél igen gyakran előfordult túlköltések és más szabálytalanságok jövőre meggátoltassanak.

Az ágost. evang. ehkerületek által tervbevett püspöki nyugdíjintézet kérdésében ig.-tanácsunk oly irányú véleményt terjeszt a kerületi közgyűlés elé, hogy erdélyi ehkerületünkben nem forog fenn szükség püspöki nyugdíjintézetről való gondoskodásnak, de a püspöki özvegyek megfelelő ellátása iránt szükségesnek látszik mielőbb gondoskodni.

A lelkészi könyvtárak szervezése tárgyában kiküldött bizottság előterjesztése alapján javaslatot fog tenni ig.-tanácsunk a közgyűléshez a lelkészi könyvtárak részére beszerzendő művek jegyzékének megállapítása iránt.

Az ehkerületi pénzkezelésre vonatkozólag közgyűlés elé terjeszti ig.-tanácsunk a kolozsvári nagyobb pénzintézetekkel folytatott tárgyalások eredményét és javaslatot tesz a most érvényben álló szerződés további fentartása iránt.

Ezek után a szászvárosi kollégium államsegélyi számadása, az udvarhelyi ehközség és az udvarhelyi kollégium, valamint a kolozsvári theol. fakultás múlt évi számadásai nyertek elintéztést a számvevői felülvizsgálat alapján.

A feketelaki iskola államosítását engedélyezte az igazgató-tanács.

A szeretetházzal kapcsolatosan tervezett felsőbb leánynevelő intézet létesítését a szeretetház tanácsa javaslatára kellő fedezet hiányában el kellett halasztani.

A szászvárosi ev. ref. elemi iskolánál létesítendő könyvtárra minden elemi iskolai tanulótól évenként 50—50 fillér díj szedhető.

A folyó évi közgyűlés elé javaslat terjesztendő a tanítóképzőintézet tanszékek betöltésénél alakítandó jelölő-bizottság szervezésére.

Az enyedi kollegium előjárósága felhivatott, hogy készítsen javaslatot az 1900. évi 39. sz. a. kelt közgyűlési határozat revíziójára. A tanítóképző-intézet részére egy jó gyakorló zongora beszerzésére felhatalmazást nyert az előjáróság.

Ocsvay Zsolt szászvárosi IV. osztályu tanuló engedélyt nyert pótvizsgálat letételére.

A sepsiszentgyörgyi gymnasium h. vallástanárának ideiglenes alkalmaztatását az igazgató-tanács jóváhagyólag tudomásul vette.

A zilahi kollegiumnál a Balogh Pál alapítvány kamatainak felhasználásáról az alapítólevél értelmében szabályzat készítendő.

A lelkészi könyvtárak szervezése kérdésének megvitatására az öt ev. ref. egyházkerület részéről közösen kiküldendő bizottságban egyházkerületünket a püspök fia, Nagy Károly és dr. Kádár János képviselik.

A theologiai rendkívüli vizsgálatra a jelentkezett ifjak közül csak azok bocsáttatnak, a kik indokoltan maradtak el a rendes vizsgálatokról.

Tekintettel a felhalmozódott központi közigazgatási teendőkre, egy fogalmazói állás szervezése elhatározatott.

Tárgyaltatván és elfogadtatván az 1902/3. évről összeállított tanügyi jelentés, kinyomatását s a f. évi közgyűlés elé terjesztését elhatározta az ig.-tanács.

Titkári jelentés

az erd. ev. ref. egyházkerület „Egyházi-Értekezlet“-ének
III-ik évről, 1902 május 30—1903 jun. 30-ig.

Előterjesztette: Nagy Károly ref. theol. tanár, egyh. titkár Tordán
1903. jul. 1-én.

(Folytatás.)

Midőn a n. é. közönséggel szervezetünket, céljainkat és eszközeinket nagyjában ezekben valék szerencsés ismertetni s a szíves pártolásra felhívni; most áttérek annak a munkának ismertetésére, a melyet Értekezletünk a múlt év folyamán kifejtett.

Rövid vonásokban először a *kerületi* Értekezletet vezető központnak, aztán az *egyházmegyei* Értekezletnek s ezek keretén belül az *egyházközségeknek* fontosabb munkájáról fogok szólni, míg végül harmadik pontban azon eredményeket és tanulságokat fogom összegezni, a melyeket Értekezletünk immár három éves élete a jövő alapjául és feladataiul kijelöl.

I.

A központi vezetés munkája haladt a múlt évben is a megkezdett uton. El kell ismernünk: felette lassan. A minek magyarázata három dologban van: a központban lakó adminisztratív erők csekély számában, adminisztrációnk példátlan lassóságában és a tagdíjak lanyha befizetéséből folyó anyagi erőtlenségben.

A múlt év folyamán még annyira sem tudtunk menni, hogy évkönyvünket kiadhattuk volna. Többszöri felszólítás dacára sem tudtuk bekapni az egyházmegyéék területein lakó tagjaink és ezek után járó tagdíjaknak a központot illető százalékait. Nem tudtuk tehát, hogy hány példányban nyomassuk. Azt pedig nem vállalhattuk el, hogy megismételjük az 1900 és 1901-iki Évkönyvek eseteit, a melyekkel úgy jártunk, hogy az elsőt 1000, a másodikat 2000 példányban nyomtatva: azok tetemes része most is raktáron van vagy a központi pénztáraknál, vagy kiküldve az egyházmegyéknél, de az áruk 20% után sem folyt be. A Püspöki jelentéshez az egyházmegyéék espresei által beterjesztett adatok szerint több, mint 1100 tagja volna értekezletünknek, de hogy hány ebből a tényleges fizetési kötelezettséget is teljesítő: arról a pénztárnok jelentéséből szomorú adatokat kapunk.

Beszüntettünk tehát minden olyan irányu akciózt, mely pénzbeli kiadással lett volna összekötve, s a közgyűlési határozatok azon részei is, melyek anyagi kiadással lettek volna kapcsolatosak, csak az előkészítés stádiumában maradtak (pl. könyvek kiadása). Még a kisebb költséggel járó különlenyomatokat is a „Vasárnap“-ból, melyek népies füzetkékre alkalmasok lettek volna — egyelőre szünteteltjük. Ezek kívánatos folytatása különben is csak az esetben lesz megindítható, ha valami könyvárus útján tudjuk bizonyosba kezelteni, a mire nézve tárgyalások megindítására felhatalmazást is kérek az elnökség részére. Addig pedig a pénztárnoki teendők apasztására egy külön kiadvány-kezelő választása volna szükséges.

A központnak egyetlen állandó munkája a „Vasárnap“ kiadása volt. Ezt a határozott református irányu népies családi heti újságot, az Értekezlet helyeslésével, sőt kívánságára és esetleges hiányai pótlására subvenciójának felajánlásával harmadfél év előtt én indítottam meg és szerkesztettem egészen a múlt év végéig. Két évig álltuk a sarat, az ügyért komolyan lelkesedők kis tábora. Nehezen nélkülöztük a komoly munkatársak nagyobb számát; még nehezebben lelkésztársaink és hiveink erkölcsi és anyagi támogatását. Egy rendkívül előnyös nyomdai szerződés azonban lehetővé tette, hogy a lap deficitje — a mint azt a múlt évi közgyűlésen kilá-

tásba helyeztem — azóta nem növekedett. Azonban látván, hogy sem a nagyobb támogatást én megszerezni nem tudom, sem azt a rengeteg munkát és gondot, melyet egyéb feladataim megsokasodtával, csaknem összeroskadásig fokozott erőmegfeszítéssel is a lap anyagi, szellemi, expediálási stb. munkájában teljesítettem, tovább nem bírom: a laptól való megválásomat, s vele a lap megszüntetését terveztem. Hála Istennek! ez mégsem következett be. Némely — munkánk mellett eleitől kezdve nagy kitartással küzdő — társaink részéről újabb buzdítást véve s mérlegelve azt a nagy erkölcsi kárt, mely e vállalatunk megszüntével Értekezletünket is, hiveinket is érné: — módot találván rá — még egy új — valószínű, hogy végső — kísérletre adtuk magunkat. A módot erre nt. *Vajda* Ferencz sz.-udvarhelyi lelkész s a „Vasárnap“-nak eleitől buzgó munkatársa és *Becsek D. és Fiai* sz.-udvarhelyi nyomdajelöltje áldozatkészsége adta meg

Az első azáltal, hogy elvállalta a felelős szerkesztést, a második azáltal, hogy a lap kiadására ugyanazon előnyös feltételek mellett vállalkozott, mint korábban Kolozsvárt az „Ellenzék“-nyomda s a mely épen felényi ár ahhoz képest, mit a lap kiállításáért korábban fizetni kellett. Azonban áldozatkész vállalkozásukat feltételekhez kötötték, melyek közt legfontosabbak voltak, hogy a lap *teljesen* az Értekezlet kiadványa legyen s így esetleg hordozza — a nyomdával kötött szerződés erejéig — a deficitet. A felelős szerkesztő tiszteletdíjat nem kíván sem maga, sem munkatársai részére, míg a lapnak tiszta jövedelme nincs. Ha megfelelő támogatás a számadások szerint tiszta-jövedelmet adna: az esetben igen. — Az ügy halasztást nem szenvedhetvén, a tavaly megalakított direktorium adta beleegyezését, a mit később az Igazg. választmány is jóváhagyott s a mihez most a közgyűlés jóváhagyását is kérjük. Így kedves kis lapunk élete meghosszabbított. Nem merjük mondani: biztosított. Mert dacára annak, hogy a szerkesztésben a legnemesebb ambíció érvényesülésével lapunk nem áll hátrább a hasonnemű termékekénél: támogatása éppen a lelkészek részéről oly gyenge, hogy ha bár ez év folyamán deficit nélkül élhetett, bizonyos, hogy ily támogatás mellett megizmosodni nem lesz képes. Pedig a hol az egyházépítés munkájában komolyan felhasználta a lelkes és öntudatos pásztoráció: ott ma már nélkülözhetetlennek ítélik. Hanem ilyen hely még alig 5—6 van. Erdélyi egyh. kerületünk 550 körül járó rendes lelkészszel bíró gyülekezeteiből és majdnem fél millió hiveiből a „Vasárnap“-nak nincs több előfizetője 600-nál. Pedig *képes* és *heti* lap, hetenként egy kis iven megjelenve, évi előfizetési díja csak 4 korona s az egyházak a közpénztárak terhére is megrendelhetnek.

De mennyi jót tehetnének vele a szülők, ha érettebb gyermekeiknek járatnák? Mennyi áldást terjeszthetnének vele a földes urak, a pátronusok, ha falvaikba és a gyülekezetekbe megrendelnék. Egy pár egyház úgy intézkedett, hogy a gyülekezetet megfelelő körökre osztva, mindenikbe egy-egy presbyter kezébe járatja, s esténként ott olvassák az összegyűlteket s viszik aztán tovább. Csak akarnunk, komolyan akarnunk kellene a nagy, a fontos egyházépítést a lelkek építése által s akkor a „Vasárnap“-nak virágoznia kellene. Terjedésével tartalmilag is jobbá lenne, mert díjazhatván munkatársait, nagyobb lenne választéka a cikkekben. — Legyen azért e helyről is kedves lapunkat, a „Vasárnap“-ot lelkésztársaim, egyházaik, tehetősebb hiveink és minden aa szíves figyelmébe, meleg pártolásába ajánlani. Szoktassák népünket nemes olvasmányokkal szórakozni a korcsma, pálinka és kártya helyett. Ünnepeken, egyházi ünnepélyeken és estélyeken

összanak belőle és „Népies irataink“-ból minél több mutatószámot ingyen ki köztük, hisz a kiadóhivatal (Becsek D. és Fiai Székelyudvarhelyt) potom olcsó áron bocsát rendelkezésükre példányokat e célra!

Itt-ott keletkeznek *ifjusági és nőegyletek* is egyházunk körében. Közsükséget töltenek be ezek is. S bár tudjuk, hogy egy kaptára huzni ezeket nem lehet — azért is ruháztuk ezek szervezését és megerősítését az egyházmegyei Értekezletre — gondunkat képezi, hogy szervezésükre és munkakörük általános körvonalozására bizonyos szempontokat jelöljünk ki. Értekezletünk hoi napj tárgyaló-ülésének is egyik főpontja éppen az ily ifjusági egyesületekről fog szólni. A kié az ifjuság: azé a jövendő. Mi azt akarjuk, hogy ifjuságunk a Krisztusé legyen, mert akkor lesz neki csak szép jövendője.

A folyóügyek és közgyűlés előkészítése érdekében két választmányi ülést tartottunk, a melyeknek határozatai, a mennyiben általános érdekűek, a tárgyaló ülés jóváhagyását várják.

Hogy központunk munkálkodása szerény körben mozog: nem kell, hogy aggaszson. Az igazi munkának az egyházmegyéken, s főleg az egyházközségekben kell folyni. A központ csak elveket termelni, irányítani s szellemi eszközök nyújtására hivatott. Minél élénkebb lesz a munka az egyes községekben: annál élénkebbé lesz a központé is. Egy-másra kölcsönösen fognak visszahatni.

S most át is térek e második részre.

II.

Az egyházmegyei Értekezletek munkálkodásáról a beérkezett jelentések alapján *általában* jelenthetem a következőket:

Örömmel állapíthatjuk meg, hogy immár minden egyházmegyénkben megalakult az Értekezlet s a régebb szervezetteknél több-kevesebb buzgósággal mindenütt foly a munka s egyedül a vajdahunyadi az, hol nem jutottak tovább a megalakulásnál. Nagyobb kiterjedésű egyházmegyékben a tagok könnyebb és gyakoribb gyülekezhetése érdekében fiók-köröket is szerveztek, de a mint az udvarhelyi példája mutatja, hol a 7 kört ujabban 3-ra vonták össze, a tulságos széttagolás nem válik az ügy előnyére. Megfelelő választmányi és fiókköri gyűléseken kívül tartottak mindenütt egy-két közgyűlést az egyházmegye valamelyik alkalmasabb egyházközségében, hol nagyobbakban, az érdeklődés felkeltésére, hol felekezettel vagy nemzetileg veszélyeztetett pontokon, azoknak erősítésére, mindenütt megfelelő ünnepélyes istentiszteletekkel kapcsolatosan s a társadalmi érintkezést szolgáló estélyekkel, egy pár esetben ezeknek tiszta jövedelmét — igen helyesen — az Értekezlet gyakorlati céljai megvalósítására, vallásos iratok beszerzésére és ingyenes kiosztására vagy hasonlókra. A közgyűlések, melyek néhol más egyházi ünnepélyekkel — papi jubileum, orgona-stb. avatás, reform. emlékünnap — kapcsolatosan tartottak megfelelő külső ünnepélyesség keretében, rendszerint felolvasásokkal gazdag programmal bírtak, a melyek azonban — egy pár örvendetes kivételtől eltekintve — sokkal inkább érdekes és hangulatos elmefuttatások vagy elvontabb tárgy tanulmányok voltak, mint a gyakorlati egyházépítés és egyháztársadalmi munka elveit, irányát, eszközeit és módjait ismertető olyan dolgozatok, a melynek nyomában a megfelelő munka sarjadzik az egyes egyházközségekben. Pedig első sorban ilyenekre van szükség!

Egyébként a jelentések legnagyobb része csak nagy körvonalakban mozog és általánosságokat érint s az egyes egyházközségekben folyt munkáról alig emlékezik meg. E legtanulságosabb részletezésbe csak a kolozs-kalotai, nagyszebeni, udvarhelyi és orbai

egyh. megyékből való jelentés bocsátkozik, helyesen felismerve, hogy Értekezletünk két felsőbb tagozata munkásságának eredményét itt kell gyümölcsöztetni, illetőleg az életbe átvinni, úgy, hogy az egyházközségi hitélet emelkedése az igazi fokmérője a felsőbb tagozatok munkája eredményes voltának.

A részletekre vonatkozólag bő kivonatban közlöm az egyes jelentések tartalmát egyfelől azért, hogy ne panaszoljanak a „titkári olló megnyirbálására“, másfelől azért, hogy egyik a másiktól esetleg irányítást nyerhessen.

1.) A vajdahunyadi 1902 aug. 27-iki szervezkedését jelenti s panaszolja, hogy szétszórtsága miatt eddig gyűlésre össze nem jöhetett.

3.) Nagyenyedi 2 gyűléséről referál, kiemelve, hogy Tordán 1902 szept. 22 én Bertalan József felolvasása alapján határozatba ment, hogy „minden egyh. községben az adott viszonyok keretében egyh. társadalmi szervezkedés indíttassék s a tisztikar készítsen szabályzatot, illetőleg irányelveket az egyh. községi szervek megalakítására.“ A második gyűlésen a tisztikarban beállott változás folytán való választások ejtettek meg.

A küllői ev. ref. egyházmegye közgyűlése.

Egyházmegyénk a múlt hónap 28-án tartotta évi rendes közgyűlését Dicsőszentmártonban.

Az éljenzéssel fogadott elnöki megnyitó beszéd után a közgyűlési tagok testületileg vonultak az ev. ref. templomba, hol imát Nagy Domokos esperes, egyházi beszédet Csiky József megyesi lelkész tartott.

A lelkeket felemelő istentisztelet után kezdődött meg a tulajdonképeni közgyűlés az esperes évi jelentésével. Ennek során a nagytiszt. Esperes úr beszámolt az egyházmegye életműködéséről, a tavasszal megejtett társas egyházvizsgálat eredményéről. A vizsgáló-bizottság fáradságot, időt s — egészséget sem kímélve látogatta meg a zord tavaszi időben a traktus egyharmad részét Medgyestől Héderfájáig. Az eredmény, a tapasztalatok általában véve kielégítőek — voltak. Minden egyház a maga viszonyai közt iparkodik nemes hivatását betölteni s ha lassan is, de kitartóan közelíti a cél felé. Az esperesi jelentés végén a nagytiszteletű esperes úr magyarázatát adta annak a sajnálatos tévedésnek, a mely az Erd. Prot. Lapban megjelent két cikk folytán, bár rövid időre, megzavarta a békés egyetértés összhangját s kijelentette, hogy a legkevésbé sem akarta a vezetése alatt levő egyházmegye tagjait, lelkészeit sérteni. Az általános helyeslésből, mely e kijelentést kísérte, látszott, hogy a közgyűlés megnyugszik Esperese nyilatkozatában s valószínűleg eloszlott minden félreértés. A tudomásul vett esperesi jelentés után Józsa Ferencz főjegyző tette meg az ehm. tanács működéséről szóló évi jelentését, mely szintén helyesléssel vétetett tudomásul.

Majd Sámuel Aladár számvevő tett jelentést az évi eredményről s egyuttal az özvegy-árvai gyámintézetű pénztár, az esperesi pénzkézeltés vizsgálatáról. A buzgó és szakavatott számvevő kimerítő és pontos jelentéseinek kifogás nélkül való tudomásul vétele megmutatta azt a bizalmat, melylyel az egész egyházmegye e tisztviselője iránt viseltetik.

Pénztáros aa. Hegyi Károly lelkész számolt be ezután a financiákról. A ki tudja, micsoda nehézségekkel kellett neki küzdeni addig, míg a pénztárt mai helyzetébe hozhatta, az a legteljesebb elismeréssel adózik buzgalmának. Megfeszített erejű fáradozásának jelentős eredménye, hogy rövid idő múlva a deficit el fog tűnni az egyházmegye évi számadásaiból. Együttal előterjesztette az 1904-dik évi költségelőirányzatot is, mely változatlanul fogadtatott el.

Gáspár János tanügyi előadó aa. sajnálattal jelentette be, hogy miután nagyon csekély mennyiségű adatot kapott, nem terjeszthet elő olyan s a tanügyi viszonyoknak megfelelő képét nyújtó jelentést, a milyent szeretett volna. A közgyűlés tudomásul vette ezt, de intézkedett, hogy jövőben ilyen, a tisztviselő köteleességteljesítését lehetetlenné tevő akadályok elő ne forduljanak. Valóban szük-

séges egyházmegyénkben is, hogy a hivatalos és határidőre szóló beadványokat, jelentéseket kitüntető napló legyen készítve.

A püspöki nyugdíjajavaslát változatlanul fogadtattott el, valamint a deési egyház hazafias javaslata is, melylyel a nemzeti érzésünket sértő dallamot akarja énekeskönyvünkől kivetni.

Az egyes egyházak segélykérvényei az ehm. tanácsi javaslat értelmében terjesztetnek az egyházkerület, illetve a konvent elé.

A kutyfalvi egyházkérvénye, mely szerint végleg maradjon az egyházmegyében, a hivatalos úton fog felterjesztetni az egyházkerületre.

Több kisebb jelentőségű ügy s indítvány letárgyalása után a közgyűlés, melyet délben 1 órakor megszaktottak s délután 3 órakor folytattak, 5 órakor ért véget. A déli szokásos bankett kedélyes hangulatban folyt le s azon a komoly és kedélyes felkészítők egész sora hangzott el.

Azzal a tudattal hagytuk el a közgyűlést, hogy a hivatalnoki kar méltó az egyházmegye bizalmára s a sok hányatottság után a béke áldásos munkája építi az Isten országát.

Tudósító.

KÜLFÖLDI SZEMLE.

Az unitáriusok (szabad vallásos gondolkozók) amsterdami vallás-congressusáról *Pfleiderer* professor beszámolója nyomán közöljük a következőket. Szeptember 1—4 tartotta gyűlését a szabad vallásos gondolkozók és munkások alig néhány éves congressusa, melynek belső jelentősége sokkal nagyobb, mint külső nyilvánulásából vélni lehet. Se politikai se egyházi hatalom képviselői nem voltak jelen, s hódoló sürgőnyt se hová se menesztettek. A két évvel ezelőtt Londonban tartott gyűlés ismétlése és folytatása volt ez, s három világrészről összegyűlt résztvevői számban is felülmúlták az első gyűlését. A türelem és az egyéni meggyőződés legteljesebb szabadságának egysége jellemezte a gyűlést, melyen internacionalis jelleménél fogva, holland, angol, francia, német nyelvű beszédek váltakoztak egymással, éppen olyan változatos tárgyokról. Vallástörténeti- és bölcsészeti témák (pl. a kereszténység helyzete a vallástörténetben, az ős ker. hit Krisztusa a vallástörténet világában, személyiség és vallásosság) váltakoztak a különböző államok vallási viszonyainak fejtegetésével, s a vallásoktatás sürgető berendezésével a különböző nevelési fokokon. Valamenyinek alaphangja a jelen viszonyok józan megítélését s a jövőben reménykedő bizalmat fejezte ki. Valamenyiben kidomborodott a tudat, hogy olyan munkában vesz részt, melyet, talán jó ideig, még csak egy kisebbség ápolgat, de melynek gyümölcseit a jövő biztosan megérleli; mert az emberiség vallásos fejlődésének menete belső szükségességgel egy nagy egység felé visz, melyben a felekezetek és vallásalakok különbözősége ha nem enyészik is el, mint egy organizmus szervei, de másodrendű s enygyben alárendelt jelentőségű mozzanata lesz. Ennek az egész emberiséget átölelő vallásnak sejtése s e sejtés kölcsönös erősítése volt jellemzője és éltetője ennek az „eretnek-conciliumnak, mint egyik szónok a gyűlés tetszése mellett nevezte. Hogy komoly eretnekítés is hangozhatott el a gyűlés ellen, titkosabb zugokból, könnyen elhithetjük; de egy szabadelvű theologus megleghangú ismertetéséhez nincs mit hozzátenni. Még azt az óhaját is szívesen regisztráljuk, hogy bárcsak a jövő, *Genfben* tartandó gyűlésen több honfitársa venne részt. Szellemét éppen örömmel üdvözljük, mivelhogy nekünk is imádságunk, hogy a szabadság szelleme legyen mindig velünk, az Isten nevében.

Pey-Ordeix. Ez a fiatal spanyol katolikus pap, az ő rövid és szomorú történetével, a józan ész és lelkiismeret csaknem nevetségesen primitív jogaiért megkezdett küzdelmével s még e primitív, de alapvető jogokért folytatott harcának is elvesztésével, megszívlelésre méltó jelenség annak az egyetemes forrongásnak evolutiójában, mely napvilágra jutva, (mint a protestáns szellem jellemzője), vagy még csak a felszín alatt, az emberhez méltó szabadság ideje felé hullámzik, s mely éppen a katolikus világban egy-egy megrázkódásban ad jelt magáról. Az ultra-

montanizmus vagy klerikalizmus ellen újabban csaknem egyetemes megindult belső forrongása a katolikus világnak, ez a hajtása és újból meg újból ismétlődő igazolása a protestáns szellem értelmének, ha szabad így szólni, — Spanyolországban a Pey Ordeix lelken és munkáján át nyitott magának csatornát. Lelkesült, s bizonyára, külső sikereinél eredményesebb vállalkozása, fájdalom, rövid ideig élt, „férfias támogatás hiányában“, mondja forrásunk. Abból a képből, melyet *Paternidad* című drámájában maga rajzol a spanyol nép abszolút függéséről a jezsuiták bénító hatása alatt, csakugyan az a benyomás kél, hogy a szegény spanyol népnek még hosszú sor profétát kell várnia, hogy lebilincselte kezeivel fogadást tehessen zászlójára. Pey Ordeix tehát, elhagyatva, bűnbánóan visszavonta „eretnységét“, az *El Urbion* hasábjain nyíltan vallott meggyőződéseket, miknek jellegje ez volt: „Katolikusok vagyunk, de nem klerikálisok, hanem antiklerikálisok.“ Kétségkívül szokatlan cím egy kath. lapnál; s még szokatlanabb a jezsuita sérthetetlen személyének s munkájának vakmerő léleplezése, mit a *Paternidad* nyújt. A barcellonai püspök bulletinje most összeadja az elképpelt jezsuiták nyugalmát — s vissza Spanyolországának hivatalosszerű sirásait, mert Pey Ordeix elnémult a diocésis tekintélye előtt, a darabját nem hozzák többet színre. Éppen jókor jött a bulletin, hogy az ilyen együgyű fontoskodások egyetlen pozitív nyereségét itt is kiváltsa: t. i. a reklámot, nem az egyszerű pap, de az ügyjává. Mert ezt a gyenge drámát olvassa német, angol s immár *magyar* aya is (a népszava adta ki „A jezsuita“ czimen, — a Népszava: nem az idők jele ez is?), s minden drámai fogyatékoságán is keresztül tör, még a lefátyolozott spanyol szemben is, a végveszedelmet megvilágító sugárka.

Mert ha az ilyen aktualitások által inspirált termékek iránt általában kevés szokott lenni a bizalom, a *Paternidad* nem javítja meg ezt a véleményt. Még gyengébb, mint a Weingart esete által sugalmazott dráma a lelkiismeret szabadságáról. Cselekményét a spanyol etikethez, úgy látszik, hozzátartozó beszédesség alig lendíti előre, sőt mintha a cselekvés csak abban állna, hogy mint a látgy viaszba, belenyomodják egy ijesztő gondolat világ tömörített képe. S ez a, mondhatni, a darab fölött lengő tendencia, ez valóban döbbenetesen tudja lebilincselni az olvasót, vagy nézőt; a jezsuitizmus csaknem hihetetlen uralmának rajza, s elvetemültségének a hitelesség valószerű lajstromozása az életnek még ilyen bizcogó utánképzéséből is; mint egy lidércnyomás, nehezedik reá. Egy néhány idézet alkalmas lesz az egész darabot jellemezni, cselekményét, czélzatát, s az erkölcsi kárhozatást, mely a dráma követelte elégtétel adáson messze túlemelkedik. Mindezt éppen a jezsuita szellem képviselőjének, Arburn páternek szájával fejezi ki az író.

„Mit vétett nekem a Villafuerte család, hogy szerencsétlenséget hozok a házukra? Rövid idővel ezelőtt még boldogok voltak, s egyetlen fiuk volt büszkeségük. Ezt a fiút a Jézus társasága áldozatul szemelte ki, mert szüksége volt egy Villafuerte vagyonára és befolyására. Paquito beleszeretett Leonorába, ebbe az ártatlan angyalba, . . s én azt a megbízást kapom, hogy hagyjam szerelmüket megerősödni, s tegyem tönkre a két ifju teremtmény szívét, s ime, a fiutól elraboltam szülei aggódó szeretetét, nemsokára már nem viseli nevüket, a két szerelme elválasztottam egymástól, a bizalmas lelkű szülőket bolondokká tettem, az idyllből általam tragédia lett. S miért? Tudom is én, miért teszem mindezt? Hogy a felebbvalóim kedvét töltssem, magamat kedveltessem. De nem fogja-e éppen ez, tán holnap, féltékenységüket fölkelteni, nem esem-e ellenségeskedésük áldozatául? Oh Isten, kinek nevében e terveket szőjük, igazán a te dicsőségedre dolgozunk?! Látom, hogy a társaságnak kézzelfogható haszna van belőle, de kinek szolgál ez a haszon javára, hiszen mi mindnyájan megesküdtünk, hogy egymást akadályozni fogjuk élvezetében?!“ — „Az emberek sohase tudják majd megérteni, hogy alakulhatott egy ilyen társaság, hogy az emberek ezrei csak azért állottak össze, hogy egymást kinozzák, nyomorultá tegyék, s azon dolgozzanak, hogy az emberiséget szerencsétlenné tegyék.“ — A Villafuerte család tragédiája nem egyetlen eset, csak példa: Paquitonak egyetlen menekvése a kolostor s mikor egy mentő kéz kipróbálja ragadni fásultságából, s lerántja a leplet az aknaüzelmekről, miknek áldozata lett, s fiát s nejét a jezsuiták hálójába anynyira belefűződvé látja, hogy a varázshatalmat a megvilágoso-

dás ittasságával se tudja széttépni; igazán csak akkor pillantja meg a mélységet, melynek szélére vezették. „Hiénává kell tehát lennem! Legyen hát úgy! Emberiség, mely meg nem védesz, vigyázz magadra! Igazságszolgáltatás, mely nem tudod a csalást leleplezni, majd kijátszlak téged én is!... Nem vagyok örült: *jezsuita* vagyok! Vigyázzon, vigyázzon, Leonora: jezsuita vagyok, a ki tudja, mit tesz jezsuitának lenni. A kinek nincs lelkiismerete, nincs szíve, szégyenérzete, nincs más istene, mint a társaság feje, más törvénye, mint a vak engedelmesség; kinek nincsenek többé szülei, családja, emberi méltósága: perinde ac cadaver: cadavere minden jónak, tigrise minden rossznak!“ — A színmű így egy felrázó harsona hang, hiszen az igazi borzalom csak ezután jut tetőpontra, ez fegyverkezésre szólít, Pey Ordeix kezéből kicsavarták a kürtöt a jezsuiták s újból mosolyognak kenetes mosolylyal; egyelőre.

Az egyesült államok kath. egyháza vesztegekről panaszkodik, hátramaradásról sőt tervszerű elnyomatásról. E 10,774,932 lélek kevésnek tűnik fel előtte, ha elgondolja, hogy a múlt század alatt bevándorolt 8 milliónak is, átlagos növekedéssel is, meg kellett volna háromszorozódni. A vesztesség okaiként egy német katolikus felhozza a magas adókat, kath. telepek távollétét templomtól, iskolától, a bábéli nyelvzavart az új világban, az anyagiasságot, mivel Amerika magához hasonítja új indigénait is, a sokféle páholyt, s a „jellemtelen (?) napisajtót.“ Legfájóbb seb mégis, hogy Amerika a páholyokat és szektákat nemcsak elméletben ismeri el egyenlőknek az egyházakkal, de egyenesen dédelgeti is. Magasabb állami hivataloktól a kath.-ok egyenesen el vannak zárva; elnök dehogy is lehetne kath. ember; 90 szövetségi tanácsos közül csak 2 vagy 3 kath., a második kamara 357 tagjával alig áll jobban a dolog. Tábori és hajó-lelkészek tulajdonképp részben protestánsok; javító és büntető intézetekben éppen úgy, kath. hívők prot. lelkész szolgálatát kényszerülnek igénybe venni. A nyilvános iskolák éppen nem felekezetrőlküliek, hanem feltűnő prot. jellegük van, felügyelőik mind prot.-ok, tanáraik is nagy részét; prot. bibliát olvasnak s tulajdonképpen vallásoktatás nélkül is prot. szellemet suggerálnak a tanulóknak. A házassági törvények is a szegény kath. egyház ellenségei, mert prot. tanokra lévén alapítva, megkönnyítik az elválást. S még a szekták és páholyok is az állam kezére játszanak; 10 évvel ezelőtt volt mindenféle páholyból 12 ezer, ma még egy félmilyennél több. Maga az elnök is szabadkőműves, magas s kevésbé magas hivatalnokai közül mindegyik tagja a szabad erdészek, Pythialovogok, Druidák s a modern és mythologiai nevekkkel jelzett titkos társulatok legújabból valamelyiknek.

Ezek kétségkívül súlyos vádak a protestantizmus szellemében gyökerező egyesült államokra, ha élességükből le csiszol is valamit az a megfontolás, hogy ezek a titkos társaságok, a mennyit tudni lehet róluk, igen megbízható társaságok s a prot. szellemnek éppenséggel nincs miért féltékenykedni rájuk. Hanem az érintett okok mellé szolgál egy újjal egy más tünemény; az, hogy a lengyel származású katolikusok a hierarchia szétroppantó hatalmaskodása előtt csak a nyílt különválásban találtak menedéket, s immár hat éve külön püspök alatt szervezetteren s az ó kath. egyházhoz csatlakozva élnek, s nem egyház-jellegűek, hanem csak nemzetiségi tömörülésük lehet szálka a kormány szemében. Úgy látszik hát, hogy az egyház hibái, merevsége, uralmi túlzásai, ha szabad így mondani: nemesebb versenyre képtelensége, szintén megteszik a maguk hivatását, ha éppen szétmorzsolás is ez a hivatás. S az egyesült államok kormányára is csak rábízhatjuk, hogy mindeneiket megismerjen s a jót megtartsa.

Engesztelő emlék Servetnek. Ennek a hónapnak 17-én érdekes és nem utolsó sorban jellemző ünnepély színhelye lesz Châmpel, a kis svájci helység. Servetnek máglyája közelében engesztelő emléket állítnak Kálvin tisztelő és hálás fiai, a kik elítélik a botlást, mely századaé volt és hön ragaszkodnak a lelkiismeret szabadságához, a reformáció és az evangelium igaz elvei szerint; mint a francia felirat mondja. Negyedfélszázados évfordulóján a sötét emlékü eseménynek tehát meglesz az ünnepélyes kiengesztelés, holtak szellemei között, s szabad remélnünk, utódokéi közt is. Mintha könnyebűlten készülnének a reformáció ünnepére.

Tankó Béla.

TÁRCZA.

Jelenések.

Október 31-ikére. —

Numen adest! Rebbenve, áhitattal,
Eként akar lelkünk kiáltani.
De ajkunk néma. A szó rajta elhal,
Visszaszorítja hangját valami.
Csönd, csönd közöttünk. Szent és óriás.
Csak azt halljuk, hogy a szívünk dobog.
Mi az? Fojtott öröm, vagy néma sirás?
Ujjong a lelkünk, vagy pedig — zokog?

Imánknak illatárja égbe szállt már.
Dadogva szónk bár nem hat fel oda:
A lángot is el hagyj' az áldozásnál
Az égbe szálló füstnek oszlopa.

Oh, látunk, látunk! Az Úr számolyárul
— Ahonnét lelkünk néz, néz szerteszét —
Örök világtrendje elénkbe tárul:
Teremtés, váltság, cél és rendezés.
Nyilvánvaló előttünk akarhatja,
Mely tette válik életünk során.
Miként a nap képit ha visszaadja
A tükröző, hullámos óceán.

Mi nekünk harcz, az ott fenn: égi béke.
Mi itt mulandó, nála: végtelen
Mi élet- és halálnak szövedéke,
Játékos változás, történelem,
Az nála: egység; nagy világtervének
Törvénye, rendje, szent harmonia.
Miénk az önvád, — övé a dicsének,
Miénk a bűn, baj, — övé: az ima!

Onnét nyerné célját s rendeltetésit
Külön-külön minden nép, s ágazat,
Amelyre törjön; s a sok pálya mégis
Csak egy célba, csak együvé szakad:
Urunk a Jézus a történelemben,
Váltság, fiaság emberszivre nézt';
S együtt alkotják, párosulva ketten
Istenországát, a fő égi célt.

A történetnek célja ime meglelt
Időknek teljessége bételék.
Csillag sugárzott, zsolozsma zengett,
Betöltve Bethlehemnek éjjelét.
De hajh, homályba vonta ezt a szent fényt
És túlragyogta a föld csillaga:
— Mely ott sugárzott hatalmi jelként
Ember fején — a gyémánt tiara!

Sötétbe tűnt a Golgota keresztje,
Rómának tornyain más csillogott,
Feléje fordult a világ epedve,
S nem tudta, hogy a fénye — átkozott.
Istenországa első, szent csirája
Földi hatalmassággá sarjadott
Jézus helyett egy ember a királya,
Ki bűnbocsánatot árulgat ott.

De mint a bolygó, mely kering az űrben,
Maga kietlen, vad-sötét tömeg,
Leválnék róla egy darab, s a hűtlen
Csillag lesz s úgy világositja meg:
Aként az egyház. Nagy sötétbe járva,
Testéről néha egy tag elszakadt,
S mint csillag: fényt szórt az egyház útára
Hogy lássék: honnan és hová haladt!

E csillagok új égbört alkotának.
Szent fényük sugarát attól nyerék,
Mely Bethlehemnek éjjelébe' támadt. —
Jelezték, hogy a hajnal messze még?
Jött, jött. S mikor a nap első sugára
Elűzte a sötétlő éjszakát:
Akkor szegzett a templom ajtajára
Kilenczvenöt tételt a nagy barát.

Az volt a hajnal! Holtak ébredése!
A lelkiismeret feltámadott.
Fölkelté a szívek hangos verése
Jézust, aki közöttük szűnyadott.
„Segíts mert elveszünk!” a nagy viharba
A vézsikoly riadva harsogott.
Aláhajolt az Úr testvéri karja,
S minden halálravátat fölfogott

— Keblére fölfogott. — Áldott szívének
Kegyelme rajtuk el — kiáradott.
Váltság és fiúság — mivel hívének —
Új életelvként bennük támadott.
Nincs már közöttük elveszett, vagy árva,
Ujjászülettek az emberszívek.
— A hangom elhal, indul könnyem árja
E nagy csodát némán beszélni meg

Új erkölcs támadt, új erőre keltem.
A választottak homlokán pecsét.
Megint a *Lélek* „minden mindenekben,
Igaznak, jónak ez adja becsét
Nem a világnak ferde megvetési
De megdicsőítése lett a czél.
Mienk minden, mi meg a Krisztuséi
Szent, szent az mind, ami Istennek él!

... Halg zene zendül mennyei ütemben.
Élémbe tárul égi látomás.
Útött harangként átremeg a lelkem,
Oly fönséges, amit lát, oly csodás:

Jézus a hegyre száll. Az arcza fénylik,
Ruhája, mint a hó, olyan fehér.
Sugárkévéje fénybe vonja végig
Az egész földet, merre ember él.
— Fehér ruhában, fénylő arczzal állunk
Ur Jézusunk mellé mi is oda;
Amig szolgálhat mi világoosságunk,
Sötétség nem uralg itten soha!

Ravasz László.

Egyházi beszéd.

Amos 5, 4.

(Tartotta *Biró Sándor* Désen e. m. közgyűlés alkalmával.)

Gyászdalt énekelt a próféta izráel felett. Szívének egész fájdalmával fordul nemzetéhez és sír siralmas beszédet. Jáhvé szólott és óh jaj neked izráel, az Urnak szavát el nem fordíthatod. Kihoztalak Egyiptomnak földjéből, én — népemnek neveztelek, megáldottam házat, országodat, békesség lakozott közötted, aranykálászból hullámozott a mező, örömdalt zengettek a hegyek. Adtam erős kezét, emelkedett szívet, kebledbe irtam szent törvényeimet, prófétákat támasztottam, megtanítottalak, hogy mi a jó s mit kívánok tőled. És te elfordultál... Csapásokkal látogattalak meg. Éhség kinezott, döghalál pusztított, s nem védtelek meg. Készülj fel izráel, számadásra hív téged a te istened. Felelj, mit érdemelsz te megkegyelmezett szívu nemzet? Halljátok a gyászeneket: „Elesik bizonyára izráel és nem kel fel többé; a mely városból ezeren mennek ki százan térnek vissza és a honnan százan mennek ki, tíz tér meg izráel házába, mert azt mondja az Ur: keressetek engem és éltek:

Keressetek engem és éltek. Midőn jó reggel fölkelek e név röppen el ajkaimról: Isten. Mikor fáradtan pihenőre térek, ezt sóhajtom: Isten. Mikor asztalomhoz ülök, mikor fölkelek, e nevet érzem szívémben: Isten. E név támasztja a gyermekben az első sejtelmet, mely olyan, mint hajnalpírral átszótt reggeli ködfátyol. Ebből fakad az ifju reménye, a férfi ereje, ez teszi hőssé a gyenge nőt. E név vonja be sugárral az öregnek alkonyát, hogy távozása csendes és szelid legyen, mint egy tiszta őszi napnak aláhanyatlása. E név reménye a reménytvesztettnek, balszam a sebzett szívének; nap, melynek sugara a fájó szív kisírt gyöngyeiben megtörik, s reménységnek mosolygó szívárványát varázsolja a könnyes pillákra.

Legmélyebb gondolatainknak, legnemesebb érzelmeinknek, legszebb tetteinknek e név a forrása. Szívünk előtte megnyílik, mint virág a tavasznak ifju sugara előtt. E név ragyog a történelem legszebb lapjain. Az emberiség jobbainak ezt volt kősziklája s ettől rettegtek a gonoszok. — De hát micsoda e név és hol keressük a lényt, kit e névvel nevezünk? Confucius, a chinai vallásreformátor, tanítványának e kérdésre hallgatással felelt. A bölcsek okjeftések lépcsőin törtek az ég felé, de a Jákób lajtorját megépíteni nem tudták. Oh hát hol vagy Te, Uram, ki szólottál izráelnek a nehéz időben: keressetek engem és éltek?

Istent kereste Ádám, mikor evett a tudás fájának tiltott gyümölcséből. Istent kereste az első pásztor és első földmives, mikor nyájának, búzájának első zsengejét áldozatul vitte. Róla álmodott Jákób, mikor ifju szívének merész gondolataiból, magasztos eszményeiből lelke égig érő lajtorját épített. Isten jelent meg égő csipkebokorban a honfi bánattal megterhelt bujdosó Mózesnek, az Ó szava erősítette meg, hogy legyen hős, szabadító. Isten küldött mennyei tüzet a próféta ajkára, hogy szava legyen menydörgés, nyelve lángpallos. Istent kereste a szenvedő Jób fájaldalmainak tengerében és őt találta meg, mikor szólott: „Áz én füleimnek hallásával hallottam vala felőled, most pedig, ime, az én szemem lát téged.” Istent kereste a zsoltáriró lantjának zengésében. Hogy kesereg, hogy sir lelkének minden húrjai, mikor el akarják szakítani istentől; hogy ujjong, hogy zúg örömtől a lantja, mikor megmutatja neki az Ur az ő orcáját.

Keressetek engem és éltek. E kijelentés a szívnek legdrágább kincse, mert *élet ott van, a hol az Urnak lelke van.*

Az Urnak lelke formálja a köveket, nyitja fel a virágnak szirmait, fehér köntöst sző a liliumnak, királyi palástot a piros rózsának. Az Urnak lelke vonja be tavasszal a mezőt reménységnek zöld pázsitjával. Általa van az áldás, hogy az egész föld legyen mintegy terített asztal. Az Urnak lelke lakozik a mustot csepegő hegyek felett, mikor azok örömtől zengnek. Ott van e lélek a napnak sugarában, melynek fénye, melege átváltozik itt alant aranykálásszá, égi nektárrá. Istennek lelke az, mely megragadja a művészt, hogy teremtsen, utancsinálja Isten kezének remekelt csodáit. Istennek lelke fakasztja a költő mély érzelmeit, növeli képzeletének sas szárnyait, melyeknek szent ölelkezéséből születik a költészet, hogy bevonja égi zománczzal az életet, mennyei fényt hintsen a földre. Az Urnak lelke ad erőt az édes anyának, özvegy anyának, hogy egyetlen fiát csatába küldje. Az Ur kibocsátja lelkét s támadnak a nagy idők. Hősök, próféták, csodák korszaka. Az Urnak lelke szállott alá hajdan a Jordán mellett fehér galamb alakjában és a szelidségnek, tisztaságnak, békességnek lelke lett Megváltója, Idvezítője az emberiségnek. E lélek szólott: Atyánk. Az Urnak lelke zendült meg a tanítványok felett, mintegy sebesen zúgó szélnek zendülése s született a keresztyén egyház. Az Urnak lelke ihlette a reformátorokat s megújult az egyház. És ott lebegett az Urnak lelke, mint tűzoszlop és füstfelhő a Nápoly felé menő megostorozott kicsiny csapat előtt, s míg hátukon pattogott a korbács, ajkaikon zengett hálaadó ének; vérrel és könnyel áztatták nyomaikat s támada azokból élet és szabadság.

K. aai! Én Istent nektek meg nem mutathatom, hogy értelmetekkel megfoghassátok. Nézzétek az éther tiszta, nyitva áll a szemnek, de az értelemnek örök titok marad. Loland távcsövével bejárta az eget, de Istent azon nem találta meg. Phidiász szobrát apróra morzsolhatod, a szépet benne meg nem kapod soha. S hiába boncolod rostokra a szívet, szeretetre benne nem fogsz bukkanni. Csak a szerető szív hisz a szeretetben, csak a hívő szív hisz Isten lelkének erejében. A mit érezünk, az a mi igazi sajátunk. Ha akarod birni az Istent, érezd őt. Aai! érzitek-e, érezzük-e, Isten lelkének erejét, fuvallatát? Láttuk-e lányomait tavasz pompájában, nyár áldásaiban? Hallottuk-e szavát szellő suttagásban, vihar zugásában, a munka élet zajában? Érzik-e az Ur lelkének fuvallatát a földmives, mikor reménységgel hinti az „élet“-et? Az iparos és kereskedő munkájánál? a bíró mikor igazságot szolgáltat, a hivatalnok, mikor kötelességét végzi? A pap, a tanító, kikre az Ur lelkeket bizott? Hogy megtaláljuk az Urnak lelkét, el kell mélyednünk az isteni dolgokba, mint a gyöngyöt kereső bűvár a tengerbe, a költő kedvenccs eszméjébe, avagy a festő tájának szemléletébe. De hát van-e

bennünk szeretet az isteni dolgok iránt, mely lángra gyújtás az alvó sziveket? Van-e szívünkben égi tűz, Prométhéuszi láng? Nekünk szól-e az Úr, mint Ezsaiás prófétahoz: lelkemet adom ő belé! Az élethez lélek, erőforrás, mozgató rugó kell. Ez nem jöhet kívülről. A külső inger úgy hat ránk, mint a gálván elem a holt tetemre. Amannak belülről kell fakadnia, a szépnek, nemesnek, az eszményeknek szent szerelméből.

Velünk az Úr nagy dolgokat cselekedett és mi nagy dolgokat várunk a mi Istenünktől, de nagy dolgokra is kell vállalkoznunk a mi Istenünkért... Ezen a földön, mi hallottuk meg a sebesen zugó szélnek zendülését, itt mi emeltük magasra a zászlót eme jelszavakkal: Istenért, szabadságért. E magyar földön a mi egyházunk lett immár géniusz egyik kezében a bibliával, másikkal karddal, mely fényessé vált mint napsugár lelkiismereti szabadságnak, jognak védelmében. Hát most meghajolni engedjük azt a zászlót, könnyezni azt a géniuszt? Nem, soha! — Én gyászdal nem énekelek az én népem felett, mert az én szívem hittel, tűzzel van tele. Én tudom, hogy a mi Istenünk él és a mi Megváltónk meg fog jelenni közöttünk. Mi meghalljuk az Urnak szavát: keressetek engem. És életünk lesz egy felséges hymnusz: tenni, munkálni egyházért, hazáért. Vagy, ha kell, lesz egy felséges tragédia: meghalni Istenért, szabadságért. Neféljetelek, kikben Isten lelke lakozik, azok felett nincs a halálnak hatalma: kiket az Úr lelke vezet, azoké a jövő, azoké az élet, a győzelem. Azért keressétek az Urat! Amen.

IRODALOM.

A magyar birodalom története. Acsády Ignác történeti munkájának eddig megjelent és nagy feltűnést keltett füzetei most már diszes kötetbe egyesítve is kaphatók. Ezek, mint az egészen új csapáson haladó munkának első kötete, Mátyás király haláláig beszélnek el a magyarság történetét. De igazán a magyarságot és nem egyes osztályokat. Nincs a nemzetnek olyan eleme, melyet Acsády figyelmen kívül hagyott volna, úgy, hogy az előtt a ki ebből a munkából ismeri meg hazája múltját, egészen új távlatok nyílnak meg és megszabadul attól az előítéletől, mintha Magyarország története csak a királyok és hadakozó osztályok története volna. Nincs magyar történeti munka, mely ilyen élesen kidomborítaná, hogy ezt a nemzetet a benne kialakult néposztályok összessége tartotta fenn, hogy a földművelő jobbágnak, az ipar és kereskedelem úttörőinek éppen olyan részük van hazájuk dicsőségében, mint a csatatéren harcolóknak, mint a hadseregek vezetőinek. Acsády nemcsak a magyarság külső küzdelmeinek rajzolója, hanem belső vívódásainak szószólója is és hiven feltünteti azokat a változásokat, melyeken a magyar néplelek az évszázadok folyamán keresztül ment. Nemcsak mint katonát és politikust mutatja be a magyart, hanem megrajzolja nagyszerű polgárosító tevékenységét. Nyomon követi szellemi tevékenységének minden megnyilvánulását, kiterjeszkedik az irodalom, a művészet, a közműveltség minden alakulására. És megmutatván, hogy milyen súlyos küzdelmeket vívott meg a magyarság fennmaradásáért, beszámol azzal is, hogy mint használta fel a kivívott eredményeket, mint illesztett minden megszerzett követ államiságának mind magasabbra emelkedő épületébe. Megrajzolja a magyar nemzetet a harctéren, meg otthona méghitt körében, magánéletének legjellegzetesebb vonásaiban. Igazán bámulatos, hogy milyen ügyességgel tudta Acsády ezt a rengeteg anyagot világos, átlátszó képpé tömöríteni, hogy munkájának nagy tudományos értékessége mellett, mint tudja a laikus olvasót is lebilincselni. Lebilincselni ragyogó nyelvével, stílusának emelkedettségével és vonzó előadásával. Tekintetbe véve, hogy az előttünk fekvő rendkívüli diszes, félbörkötésű hatalmas első kötetet (792 oldal) 2 színes térkép, 8 színes, 22 más melléklet és 298 szövegkép díszíti, ára, melyet a kiadó Athenaeum 18 koronában szabott meg, valóban olcsónak mondható.

KÜLÖNFÉLÉK.

Szász Károly püspök nyugalomban. A dunamelléki egyházkerület agg püspöke, a budapesti egyházközség első lelkésze: Szász Károly agg korára való tekintettel mindkét állásáról lemondott. Megható levél kíséretében tette ezt. 20 éven keresztül viselt terhes kettős hivatalától mikor — mert a velük járó felelősségteljes munkát nem végezheti s e nehéz időkben erősebb vállakra kívánja ruháztatni — lemond: csak azt kéri, hogy tegyék lehetővé reá nézve, hogy még hátralevő napjait anyagi gondoktól menten élhesse le. Kiváló érdemeit az

egyházközségben Hegedüs Sándor, a ker. közgyűlésen Darányi Ignác főgondnok méltatták s az ő szavaik kapcsán örökítették meg jegyzőkönyvkeikben. Lemondását mindkét helyt fájdalommal tudomásul vették és elfogadták. Mindkét testület 3000—3000 korona évi járulékot szavazott meg számára élte végéig s a budapesti egyház a papilakot is rendelkezésére bocsátotta 1904 év április 1-ig. Íme, így lát el a magyar ref. egyház élte alkonyára egy püspököt, ki szinte példátlan gazdag és termékeny munkása volt a nemzeti irodalomnak, kulturának, magyar anyaszentegyházunknak. Évi 3000 frt „kegydíj“! Mert az. Kimondták ugyanis, hogy ez jövőre nem képezhet precedenst. Lehet-e ilyenkor a hazai róm. kath. egyházra nem gondolnunk, melyben pl. a nagyváradai káptalan 10 kanonokja egyenként annyi fizetést húz, mely után az évi adó ötszörösen meghaladja a Szász Károly püspök „kegydíját“. Pedig hát azoknak a tisztelt kanonok uraknak ma is csak a schematizmusból lehet megismerni neveiket; a Szász Károly pedig fel van írva késő nemzedékek számára a magyar kultúra évkönyveiben. — Hanem hát ez csak úgy tört elő lelkünkben. Az agg főpásztornak csendes, szelid életalkonyt ad a jó Isten s kegyelme szerint való örök jutalmat. Adjon is!

Ez is „erdélyi speciálitás.“ Előbbi hírünk kapcsán és mert most van szőnyegen az evang. testvéreknél a „püspök nyugdíja“ kérdése, jut eszünkbe egy erdélyi speciálitás. Az hogy minálunk úgy a püspök nyugdíjügye, mint helyettesítése kérdése speczialisan ugyan, de az adott viszonyokhoz mérten mégis csak jól meg van oldva. Minálunk ugyanis nem kell a püspököt nyugdíjazni. (Egyebütt is inkább előbb méltó fizetéséről kellene gondoskodni!) Hivatali helyettese a köz-főjegyző, ki a mint a mult példái mutatják, mint püspökhelyettes a kormányzat dolgait — persze, kiadásai megtérítése mellett — úgy elvégzi az agg püspök életében, hogy annak nyugdíjazására nem kell gondolni. Nem hisszük, hogy bár ez a specialis annyira megvetendő volna, hogy tanulni ne lehetne belőle. Hanem, hogy a püspök özvegyéről és kiskorúiról másként kellene gondoskodni, mint a jelenben van: — ez már világos.

A dunamelléki egyh. ker. világi főjegyzőjéről dr. Vécegy Tamás budapesti tudományegyetemi tanár választatott meg, ki lelkes, szép beszéddel foglalta el székét már e közgyűlésen.

Szász Károly püspök-utódjára a szavazatokat a gyülekezetek 1904 január 15-re adják be. Ha általános többséget az alkalommal senki sem nyerne: az új szavazás határidejéül márczius 31-ike állapított meg. A kerületi képviselők ez ügyben hétfőn bizalmas értekezletet tartottak, melyen mint az „Egyetértés“ írja Petri Elek theol. tanár és Baksay Sándor kunszentmiklósi lelkész mellett történtek felszólalások. Másnak neve említésbe sem jött s így valószínű, hogy már az első szavazás végleges eredményre vezet.

Kérelem. „Költemények“ című kötetem pár hete már kikerült a sajtó alól s a füzési és kötési munkálatok a könyvkötőnél folyamatban vannak. Ennélfogva felkérem mindazon lelkész-társaimat, kiknek kezénél előfizetési iv van, azokat és az előfizetési összegeket (fűzve 3 kor; diszkötésben 5 kor.) mielőbb kezeimhez juttatni szíveskedjenek, mert a szétküldést a jövő, november hó elején megfogom kezdeni. Besztercze, 1903. okt. 25. Balázs József, ref. lelkész.

A hatás. A kath. nagygyűlések hatása a „katholikus öntudat“ ébresztése tekintetében kezd már jelentkezni. Az „üldözött“ katolikus vallásnak már erőteljesen követelik az őt „megillető szabadságot.“ — Az „Egyetértés“ hiráda után mondjuk, hogy a nagygyűlést záró ünnepélyes körmenet alkalmával Juszt Gyula 48-as orsz. képviselő egy barátjával sétálgatva a járdán észre sem vette, amint a körmenet utól érte. Egyszer csak egy reverendás pap leemeli kalapját és kezébe adja. A képviselő — írja a nevezett lap — ez inzultuson mód nélkül felháborodott s elégtételt is szerzett volna magának, ha nem éppen egy pappal lett volna dolga. „Igy sem fogja a dolgot annyiban hagyni, mert bár Juszt Gyula kath. ember, de ilyen „kényszert“ nem tűr. S aztán ki kötelezheti a körmenetben részt nem vevőket, akik még más felekezetűek is lehetnek, arra, hogy tiszteletnyilvánítást adjanak olyan dolognak, amely talán az ő vallási meggyőződésükkel ellenkezik? — Nős hát mi kíváncsiak vagyunk, mit fog tenni Juszt Gyula. De azt már most megállapíthatjuk, hogy a „kath. öntudat“ szépen ébredszik s még

szebben nyilatkozik. Kívánja az „őt megillető szabadságot“, hogy mások felett uralkodhassék. Nemsokára mi is oda jutánk, mint Ausztria, hol — talán Grázban — pár év előtt egy protestáns festőt inzultált egy „szentséget“ vivő pap, mert az előtt kalapját le nem vette s a panaszló festőt még a hatóság is megbüntette. Hát természetesen. Ha eltűrtük, hogy prot. katonáinkat letérdeltessék a kath. „szentségek“ előtt: maholnap a társadalomtól is megkövetelik, hogy mindenki megtegyje ezt. Mert hát a kath. szertartásnak nem elég a templom; neki az utcza is kell, a föld is, a levegő is. Szép szabadság lesz az, mikor majd s protestáns konvente menő tagok Budapest utcáin letérdelni kényszerítetnek a pápista körmenetben vitt „szentség“ előtt. Mert — úgy látszik — ez is lehetséges lesz „a kath. öntudatot megillető szabadság“ nagyobb dicsőségére!

A hajduböszörményi ev. ref. főgymnasium tanár-kara 1903. október hó 25-én intézetének főgymnasiummá való fejlesztése alkalmából zászló-avatással egybekötött Rákóczi ünnepélyt tartott — egyházi és az ifjúság hazafias énekei mellett. Alkalmi egyházi beszédet tartott: Zsigmond Sándor egyh. ker. főjegyző, esperes, hajduböszörményi ref. lelkész. Megnyitó beszédet mondott: Köblös Samu főgymn. igazgató. Zászló-avatási imát Bakóczy Endre főgymn. vallás-tanár. Ifjúsági zászló-átadási és átvételi beszédet: Butyka Boldizsár főgymn. tanár, illetőleg átvette: Uzonyi György VIII. o. tanuló. Ünnepi beszédet: Dr. Molnár István főgymn. tanár.

Rákóczi-album lesz az Egyetértés karácsonyi ajándéka. Minden előfizetőjének megküldi ezt a kiválóan érdekes könyvet, azoknak is, akik most lépnek be előfizetők sorába. A Rákóczi-album a nagy idők nagy emlékeinek hű tükré lesz, a magyar irodalom jelesei írják és a legősmertebb művészek emberek illusztrálják. De azonfelül, hogy a mostani időkkel oly hasonlatos historai multat híven idézi föl az Egyetértés ebben az albumjában, nagyon érdekes szépirodalmi közleményekkel is gazdagítja. Már előre mondjuk, hogy az ország legnagyobb lapjához valóban méltó ajándék lesz, meglepetés az olvasók számára. Ismételjük: Az Egyetértésnek minden előfizetője megkapja. Az Egyetértés előfizetési ára egyébként, egy hónapra 1 frt 80 kr., negyedévre 5 frt, félévre 10 frt. Az ország mostohái: lelkészek, állami tisztviselők, tanárok, tanítók, jegyzők, városi, vasúti postai hivatalnokok, magyar katonatisztek kedvezményes áron kapják: egy hónapra 1 frt 20 kr-ért, negyedévre 3 frt 50 kr., félévre 7 frt-ért. A Divatszalon, a ház albirójának olvasmányát, kívánatra szintén kedvezményesen, negyedévre 1 frt-ért kapja az Egyetértés minden előfizetője. Az előfizetési pénzeket legcélszerűbb postautalványon egyenesen a kiadóhivatalba (Budapest, Vármege-utca 11.) küldeni.

Nyilvános elszámolás és köszönet. Pókában az ezelőtt 200 évvel épült ref. templom, helyébe új templom építésének szándékát érlelte meg az ösöktől öröklött buzgóság. A templom-építési alap első filléreit a folyó október hó 4-én erre a célra rendezett bál alkalmával adta össze a kegyes szívek ajándékozására, nagy buzgóságot fejtven ki ennek érdekében Tolvaly Ferencz úr és neje, Becze Mariska úrnő, Gellért Albert úr és neje Németh Károlin úrnő és Gellért Gábor úr. A bál összes bevétele belépti jegyek; felülfizetések; bálj jelvények; házilag előállított ételek-italok és szivarkákból 466 kor. 72 fillér. Összes kiadás, zene, étel, italművek stbre 241 kor. 62 fillér. Tiszta jövedelem 225 korona 10 fillér. — Felülfizettek, a jótékonycélra adakoztak: Nagy Pál, 5 kor., Jakab Lajos 5 kor., Gyalai József 2 kor., Tőkés János 1 kor., dr. Molnár Gábor védnök 20 kor., Illyés Sándor, Körösy József 10—10 kor., Csegezi Ferenczné 1 kor., Zöld Lajosné 2 kor., Farkas Jenő 3 kor., Jenei Atilla 2 kor., Farkas Károly 10 kor., Hang Gottlob 2 kor., Muzsnai Ferencz 3 kor., Kassó Béla 10 kor., Orbán Elek 1 kor., Nagy György 2 kor., Gellért Gábor 2 kor., Nagy Kálmán 4 kor., dr. Fenyvessi Soma 2 kor., Szabó Miklós 3 kor., dr. Szilágyi Sándor 4 kor., Hofbauer Aurélné 2 kor., Páll Károlyné 2 kor., dr. Borbát Jenő 10 kor., Szemsen János 6 kor., dr. Tolvaly Benedek 10 kor., Farkas Gyula 12 kor., Farkas Balázs 2 kor., Dósa Sándor 10 kor., Zoltáni kisasszonyok 2 kor., Hunvald I. 2 kor., Kelemen István 6 kor., Simó Gábor 9 kor., Szenner Dénesné 3 kor., Gellért Imre 5 kor., Vinkler Ödön 3 kor., Tolvaly Ferencz 20 kor., N. N. 10 kor., Veres Sándor 3 kor., Miriszlai László 3 kor., Tolvaly Ferenczné rendezői jelvényekből 21 kor. 60 fill. Teleki József 5 kor., Gellért Albert 5 kor., Gellért Albertné rendezői jelvényekből 9 kor., özv. Tolvaly Ferenczné 10 kor., Dóza László 12 korona, Sipos István 3 korona, Dósa Margit kisasszony szivarkákból 3 kor., 56 fill. Sopyeán Zakariás 4 kor. gr. Éltető Albert 4 kor., Hajdu Elek 2 kor., Adorján Károly 4 kor., özv. Maksai Gizella 2 kor., Csombor István 1 kor., Egyed János 10 kor., Tavasz Károly 4 kor., özv. Rehár Lukácsné 4 kor., Németh Bertalan 4 kor. Szívesek voltak a jótékony célra

értékesítendőleg adni még Tolvaly Ferenczné, Gellért Albertné, Teleki Józsefné 2—2 hizott libát, 3 kenyeret. Úgy a bál létrehozatalán, sikerén lelkesen buzgólkodó, mint az abban ajándékat kész szíves résztvevő kegyes, jöttvő urak és urnők fogadják a pókai ev. ref. egyházköztség nevében Isten dicsőségére szentelt ajándékaikat a legmélyebb köszönetemet. Póka, 1903. okt. 17. Teleki József ref. lelkész.

Szerkesztői üzenetek.

B. S. — M. L. — Okos emberek. Nem itéltek rosszul. Ezen is örvendek. De hátha még beváltod az új ígéretet?!
K. J. — Felső-Tömös. Köszönöm. Jövő számunk hozza. Azt a mást is várom. Csak hadd szóljon az ébresztő!

A kiadóhivatal üzenete.

Magyarpéterlakai egyház. Lapunk kért számaiból — a melyekkel még rendelkezünk — egy-egy példányt elküldöttünk; összesen 9 számot. A többiből — sajnálatunkra — nem volt.

Több kérdezősködőnek. Kiadóhivatalunknál az Erd. Prot. Lap következő számai kaphatók — számonként és példányonként 20 fillér árért —: 1900 évről. 1., 2., 4., 5., 6., 7., 8., 9., 10., 11., 12., 13., 16., 17., 19., 22., 24., 26., 28., 29., 30., 31., 33., 34., 36., 37., 38., 39., 41., 42., 43., 44., 45., 46., 47., 48., 49., 51. 1901 évről. 1., 2., 5., 7., 8., 9., 10., 11., 12., 16., 17., 18., 19., 20., 21., 22., 25., 26., 27., 28., 29., 30., 31. 32., 33., 35., 36., 37., 38., 39., 40., 41., 42., 43., 45., 47., 50., 51. 1902 évről. 1., 2., 3., 6., 7., 8., 9., 10., 11., 14., 15., 16., 17., 19., 20., 21., 23., 24., 26., 27., 28., 29., 30., 31., 32., 33., 35., 36., 37., 38., 39., 40., 42., 43., 44., 45., 47., 49., 50., 51., 52., 53., 54.

HIVATALOS RÉSZ.

4262—1903. sz.

KÖRLEVÉL

mindenik kollégium Méltóságos t. Elöljáróságához.

A nagyenyedi ev. ref. Bethlen kollégium előljárósága az iskolai év feléves beosztásának tárgyalása alkalmával azt a javaslatot terjesztette elő, hogy a feléves beosztás életbeléptetésével térjünk vissza a felévenkénti vizsgálati rendszerre is, részint a tanulók terheinek könnyítése céljából, részint, hogy inkább megközelítsük a régi kiproált és jónak bizonyult tanítási rendszerünket.

Felhívjuk a Méltóságos t. Elöljáróságot, hogy ez indítványra véleményét folyó évi november hó végéig Igazgatótanácsunk elé terjeszteti szíveskedjék.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgatótanácsának, Kolozsvárt, 1903. október hó 8-án tartott üléséből.

Br. Bánffy Dezső,
elnök.

Dr. Sárkány,
tanügyi előadó.

Sz. 7—1903. ért.

MEGHÍVÓ.

„Az erdővidéki ev. ref. egyházmegye egyházi értekezlete“ évi rendes közgyűlését f. hó 31-én. délelőtt 9 órán kezdődőleg, szarazajtai egyházunk kebelében fogja megtartani az alábbi tárgysorozattal.

1. Ünnepélyes isteni tisztelet.
- a) Ima: mondja Balázs Ignác ügyvivő elnök.
- b) Egyházi beszéd: tartja Czell Ignác bölöni lelkész.
2. Elnöki megnyitó, Bedő József világi elnöktől.
3. Felolvasás, Kövér András esperestől.
4. Szavallat, Sebestyén Sándor olasztekei lelkésztől.
5. Felolvasás, Molnár Imre bardoczi lelkésztől.
6. Esetleg beküldött gyakorlati kérdések, indítványok tárgyalása stb.

E gyűlésre kedves lelkésztársaimat azon szíves kérréssel hívom meg, hogy a gyűlés napját, helyét az egyházközsegekben lakó tagtársakkal közölni s őket a személyes megjelenésre rábírní meggyeskedjenek.

Kelt Kőpeczen, 1903. október 21-én

Balázs Ignác,
ügyvivő elnök.